SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA ZA ZGODOVINO DELAVSKEGA GIBANJA KNJIŽNICA LJUBLJANA

JUGOSLOVENSKI PREGLED

INFORMATIVNO-DOKUMENTARNE SVESKE

SADRŽAJ: Str.

Jugoslovensko ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana 455

Razvoj motorizacije i bezbednost saobraćaja na putevima 459

DRUŠTVENO-POLITIČKO UREĐENJE

Deseti kongres Saveza socijalističke omladine Jugoslavije 467

Tematika sednica Konferencije i Predsedništva Konferencije Saveza socijalističke omladine Jugoslavije 479

OBRAZOVANJE, NAUKA I KULTURA

Nastavnici u osnovnim i srednjim školama 483

SPOLJNA POLITIKA

Posete i susreti predsednika Republike Josipa Broza Tita u 1978. 489

Međunarodni ugovori zaključeni u 1978. 499

GODINA XXII 1978. 12

JUGOSLOVENSKI

PREGLED

Izlazi u mesečnim sveskama od januara 1957. godine (posebno izdanje za inostranstvo na engleskom jeziku — *YUGOSLAV SURVEY* — izlazi tromesečno).

Kontinuirano donosi sistematizovane faktografske informacije o političkom, privrednom, socijalnom i kulturnom životu Jugoslavije, koje se temelje na zvaničnim izvorima. U njihovom pripremanju — kao autori, recenzenti i konsultanti — učestvuju kompetentni stručnjaci i poznavaoci odgovarajućih oblasti.

Osnivač: *Savezna konferencija Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije*

Izdavač: *Novinsko-izdavačka ustanova Jugoslovenska stvarnost — OOUR Jugoslovenski pregled*

Generalni direktor NIU Jugoslovenska stvarnost: *Dragoljub Vujica*

Izdavački savet: *Božidar Đurović, Miroslav Gligorijević, Savin Jogan, Dušan Jurič, Ibrahim Latifić (predsednik), Mirko Marinović. Dobrivoj Radić, Petar Rakočević, Svetozar Rikanović, Asim Šaković, Damjan Šećković, Stipe Tonković, Mićo Vidaković, Boris Višinski, Drago Vučinić, Dragoljub Vujica, Ljuba Zeremski*

Glavni i odgovorni urednik: *Božidar Đurović*

Redakcija: *Tomislav Kojović*, zamenik glavnog i odgovornog urednika; *Vidak Lakušić*, redaktor izdanja; *Jordanka Đurišić, Ana Trifunović*, redaktori rubrika; *Emilija Rajčević*, grafički redaktor

Lektor: *Ljubica Marjanović*; korektor: *Zorka Jančić*; grafički prilozi: *Nikola Dejanović*

Štampa: *Beogradski izdavačko-grafički zavod*

Redakcija i administracija: Beograd, Moše Pijade 8/I; Pošt. fah 677, tel. 333-610 i 338-671

Sveske *Jugoslovenskog pregleda* ulažu se u godišnje patent-korice

Godišnja pretplata 700 din.

Uplata na žiro-račun: 60806-603-15832

JUGOSLOVENSKO RATNO VAZDUHOPLOVSTVO I PROTIVVAZDUŠNA ODBRANA

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana je jedan od tri vida Jugoslovenske narodne armije. Polazeći od strategije oružane borbe SFRJ, po kojoj odlučujuću ulogu u opštenarodnom odbrambenom ratu imaju kopnena vojska i teritorijalna odbrana, ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana namenjeno je za:

— protivvazdušnu odbranu teritorije zemlje i glavnih grupacija oružanih snaga;

— vazduhoplovnu podršku jedinicama kopnene vojske, ratne mornarice i teritorijalne odbrane:

— samostalna dejstva po objektima u dubljoj pozadini neprijatelja.

U oblasti protivvazdušne odbrane ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana ima zadatak da dejstvom po objektima neprijatelja, u vazduhu i na zemlji, zaštiti od uništenja iz vazduha stanovništvo, oružane snage, ekonomska, kulturna i druga materijalna dobra. Ovaj zadatak izvršava ofanzivnim dejstvima po objektima neprijatelja na zemlji, kao što su: avijacija, pre svega lovačko-bombarderska, bombarderska i izviđačka na aerodromima, raketne jedinice zemlja-zemlja na vatrenim položajima i dr. i defanzivnim dejstvima u vazduhu, tj. uništavanjem i odbijanjem naleta aviona, helikoptera, aerodinamičkih projektila i automatski jedrećih balona za vreme njihovog leta od mesta poletanja (lansiranja) do objekta dejstva, i osmatranjem prostora u vazduhu i obaveštavanjem jedinica oružanih snaga i struktura civilne zaštite o naletu letelica neprijatelja radi preduzimanja aktivnih i pasivnih mera zaštite.

Vazduhoplovnu podršku jedinicama kopnene vojske, ratne mornarice i teritorijalne odbrane ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana pruža izviđanjem iz vazduha, vatrenom podrškom i transportom jedinica i materijala avionima i helikopterima. Vazduhoplovna podrška usmerena je na težište dejstava jedinica kopnene vojske i ratne mornarice radi: otkrivanja i praćenja pokreta glavnih snaga, u prvom redu brzo pokretnih i vazdušno-desantnih jedinica neprijatelja, zaštite glavnih grupacija jedinica kopnene vojske i ratne mornarice od izviđanja i dejstva neprijatelja iz vazduha, dejstva po oklopnim, mehanizovanim i vazdušno-desantnim jedinicama, doturanja kritičnih materijalno-tehničkih sredstava i evakuacije, u prvom redu teško ranjenih i bolesnih, i obezbeđenja manevara jedinica kopnene vojske iz vazduha.

Pri izvršavanju ovih i drugih zadataka, jedinice ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane dejstvuju, po pravilu, po objektima koje jedinice ostalih delova oružanih snaga ne mogu da uništavaju (neutrališu) sopstvenim borbenim sredstvima.

Samostalna dejstva jedinica ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane po objektima u dubljoj pozadini neprijatelja, kao što su ukrcni rejoni vazdušno-desantnih jedinica, raketne jedinice zemlja-zemlja srednjeg i velikog dometa, atomska artiljerija, fabrike za proizvodnju izuzetno važnih borbenih sredstava i dr., imaju za cilj posrednu podršku jedinicama kopnene vojske i ratne mornarice.

Po organizaciji, materijalno-tehničkoj opremljenosti, obučenosti kadrova i drugim borbenim svojstvima, jugoslovensko ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana spada u red najsavremenijih i snažnijih borbenih organizacija analognog tipa u svetu.

STVARANJE

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana nastalo je u oružanoj revoluciji naroda i narodnosti Jugoslavije i razvijalo se i borbeno osposobljavalo na njenim tradicijama i u skladu s potrebama JNA i odbrambenim zahtevima zemlje.

Stvaranje ratnog vazduhoplovstva simbolično je označeno preletanjem saradnika narodnooslobodilačkog pokreta Franje Kluza i Rudi Čajaveca na slobodnu teritoriju — 21. maja 1942, što je ozvaničeno naredbom vrhovnog komandanta oružanih snaga i ministra narodne odbrane FNRJ, maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita, od 20. oktobra 1947.

»Partizanska avijacija«, koja je imala sedam aviona — lakih borbenih, za vezu i transport, za više od pet meseci s aerodroma Bosne, Like, Dalmacije i Slovenije izvršila je oko 60 uspešnih borbenih letova. Pored borbene vrednosti, postojanje »partizanske avijacije« imalo je i mnogo širi vojno-politički značaj, jer dejstvo partizanskih aviona, u uslovima izrazite nadmoćnosti neprijatelja i okupacije gotovo cele Evrope, predstavlja jedinstven primer u istoriji narodnooslobodilačkih ratova.

Pri Vrhovnom štabu NOV i POJ formirano je 16. septembra 1943. Vazduhoplovno odeljenje sa zadatkom da rešava pitanja razvoja i borbene upotrebe ratnog vazduhoplovstva.

U 1944. formirane su savremeno organizovane i opremljene samostalne avio-eskadrile: prva i druga eskadrila NOV, eskadrila za vezu Vrhovnog štaba NOV i POJ i eskadrila za vazduhoplovnu podršku 5. korpusa, koje su borbeno dejstvovale do kraja rata.

Posle oslobođenja Beograda, stvaranjem sve povoljnije vojno-političke situacije u zemlji i kod saveznika, sazreli su uslovi za brzi i svestrani razvoj ratnog vazduhoplovstva. Operativni razlozi zahtevali su da se stvori savremena vazduhoplovna infrastruktura i obezbede stabilni izvori snabdevanja, da se formiraju neophodne vazduhoplovne škole i krupne borbene jedinice sposobne za učešće u završnim operacijama Jugoslovenske armije za potpuno oslobođenje zemlje.

Tada su formirani Štab ratnog vazduhoplovstva i više vazduhoplovnih škola. U vazduhoplovnim školama i na kursevima raznih smerova obučeno je do kraja rata 134 pilota lovca, 125 pilota jurišnika i više hiljada vazduhoplovnih stručnjaka ostalih specijalizovanih letačkih jedinica (operativci, vezisti, avio-mehaničari i avio-oružari, vazdušni strelci i drugi) i pozadinskih jedinica (inženjerci, za remont aviona i motora, pogonske službe i drugi).

Od tog ljudstva i borbenih sredstava dobijenih od sovjetske vazduhoplovne grupe »Vitruk« formirana je u novembru 1944. Grupa vazduhoplovnih divizija, koja je po organizaciji, naoružanju i borbenoj obučenosti u to vreme predstavljala najsavremenije jedinice u svetu.

Ratno vazduhoplovstvo je krajem rata raspolagalo sa preko 20 lovačkih, jurišnih, izviđačkih, transportnih eskadrila i eskadrila za vezu, što nisu imale mnoge evropske zemlje.

Jedinice ratnog vazduhoplovstva izvršile su u ratu oko 6 000 borbenih letova, uništivši mnogo neprijateljskih vojnika, borbenih sredstava i objekata.

POSLERATNI RAZVOJ I DOKTRINA UPOTREBE

U drugom svetskom ratu osnovna namena ratnog vazduhoplovstva bila je da pruža vazduhoplovnu podršku jedinicama kopnene vojske i ratne mornarice. U posleratnim uslovima trebalo je ovu namenu proširiti protivvazdušnom odbranom teritorije i jedinica kopnene vojske i ratne mornarice i samostalnim dejstvima po objektima u dubini teritorije neprijatelja. Za ostvarenje tako obimnog i složenog plana trebalo je, u relativno kratkom vremenu, uložiti velike napore i materijalno-finansijska sredstva.

Realizacijom prvog perspektivnog plana razvoja iz 1946. i drugih planova razvoja, stvarana je nova organizacija i formacija jedinica i ustanova, povlačeni su iz upotrebe klipni avioni, srednja i teška protivavionska artiljerija i druga sredstva i oprema koji nisu mogli da prate radikalni proces menjanja ratnog vazduhoplovstva. Istovremeno su stvarani savremeno organizovane, opremljene i borbeno osposobljene jedinice protivvazdušne odbrane i jedinice za vazduhoplovnu podršku, pozadinske i druge jedinice, vazduhoplovno-školske i naučnoistraživačke tehničke, medicinske i opitne institucije, vazduhoplova industrija, remontni zavodi i radionice, vazduhoplovna infrastruktura i dr.

Tako je ratno vazduhoplovstvo poboljšavalo svoju strukturu i borbenu vrednost i postajalo sve manje zavisno od inostranstva.

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana u posleratnom periodu prošlo je kroz nekoliko faza razvoja. Posebno je značajna faza u kojoj je — 1959. izvršena velika reorganizacija. Ratnom vazduhoplovstvu tada je dodeljena teritorijalna, a u izvesnoj meri i trupna protivvazdušna odbrana. Na taj način stvorena je kvalitetno nova borbena organizacija sa znatno širim kompetencijama. Istovremeno je Komanda ratnog vazduhoplovstva preimenovana u Komandu ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane.

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana danas je potpuno osamostaljeno u stvaranju i obuci vazduhoplovnih kadrova svih smerova, izgradnji vazduhoplovne infrastrukture, kao i proizvodnji oko 80% svih borbenih, a gotovo 100% ostalih tehničkih sredstava (na primer, borbena avijacija opremljena je sa 82,5% vazduhoplova proizvedenih u zemlji), dok se iz inostranstva snabdeva samo još najsavremenijim lovačkim avionima i helikopterima, osmatračkim radarima i nekim tehničkim sredstvima pomoćne namene čija je proizvodnja u zemlji, zbog male serije, nerentabilna.

Doktrina dalje borbene izgradnje i upotrebe ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane oslanja se u potpunosti na suštinske stavove strategije oružane borbe koji se svode na to:

— da je borba za vazdušni prostor, sa stanovišta opšte strategije oružane borbe, izuzetno značajna i da dejstva po objektima u vazduhu i iz vazduha po objektima na zemlji i moru predstavljaju integralni deo borbe oružanih snaga;

— da će se odlučujuća dejstva protiv agresora voditi na kopnu, i to kopnenim snagama;

— da ostali vidovi Jugoslovenske narodne armije, pa prema tome i ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana, moraju biti sposobni i neprekidno spremni da uspešno podržavaju jedinice kopnene vojske.

SASTAV

Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušnu odbranu sačinjavaju borbene jedinice, pozadinske jedinice i ustanove, vazduhoplovno-tehnička služba, vazduhoplovne vojne škole za obuku starešina i centri za obuku vojnika, instituti, vazduhoplovni zavodi i druge institucije.

BORBENE JEDINICE, koje predstavljaju borbeni ešelon ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, čine: sistem teritorijalne protivvazdušne odbrane i sistem vazduhoplovne podrške.

Sistem teritorijalne protivvazdušne odbrane obuhvata: jedinice vazdušnog osmatranja, javljanja i navođenja (VOJIN), lovačku avijaciju, raketne jedinice protivvazdušne odbrane i jedinice za stvaranje elektronskih smetnji bombarderskim i lovačko-bombarderskim avionima neprijatelja.

Sistem vazduhoplovne podrške obuhvata: izviđačku avijaciju, lovačko-bombardersku avijaciju, laku borbenu avijaciju, transportnu avijaciju, helikopterske jedinice i avijaciju za vezu.

Borbenim dejstvom u vazduhu, na zemlji i moru, ova dva sistema ostvaruju osnovnu namenu ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Oni imaju mnogo istovetnog u obuci, u organizaciono-tehničkom, borbenom i drugom pogledu, što ih čini jedinstvenim. Oni su tako struktuirani, borbeno osposobljeni i međusobno povezani da mogu da sadejstvuju pri izvršavanju borbenih zadataka.

Osnovna namena sistema protivvazdušne odbrane je da izvršava zadatke vezane za zaštitu teritorije i osnovnih grupacija kopnene vojske i ratne mornarice od osmatranja i dejstva neprijatelja iz vazduha, a njegova pomoćna namena da izvršava određene zadatke iz oblasti vazduhoplovne podrške jedinicama kopnene vojske (izviđanje, dejstva po objektima na zemlji). Sistem vazduhoplovne podrške (lovačko-bombarderske avijacije) osposobljen je ne samo za borbena dejstva u osnovnoj, tj. svojoj nameni, već i u pomoćnoj nameni — dejstva po transportnim avionima i helikopterima u sastavu vazdušnih desanata i uopšte.

Sistemu teritorijalne protivvazdušne odbrane i sistemu vazduhoplovne podrške je zajedničko: opšti sistem regrutovanja i osnovno školovanje starešina i vojnika, pozadinsko i borbeno obezbeđenje, remont borbenih i drugih sredstava. Komandovanje, na nekim nivoima, jedinicama protivvazdušne odbrane i jedinicama za vazduhoplovnu podršku je objedinjeno (jedinstveno).

Pored toga, jedinice VOJIN rade ne samo za sistem protivvazdušne odbrane već i za sistem vazduhoplovne podrške. One, istovremeno, obezbeđuju neposredno jedinice kopnene vojske, ratne mornarice, teritorijalne odbrane, privredne i druge organizacije neophodnim informacijama o situaciji u vazdušnom prostoru zemlje.

POZADINSKE JEDINICE I USTANOVE čine vazduhoplovne baze neophodne za svestrano borbeno i pozadinsko obezbeđenje svih delova ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. One u združenom sastavu imaju sledeće jedinice i ustanove: pešadijske, protivvazdušne odbrane, raketne, protivavionske artiljerije, inženjerijske, veze, sanitetske, auto, za protivhemijsku, nuklearnu i biološku zaštitu, za protivpožarnu zaštitu, avio i auto radionice, skladišta vazduhoplovno-tehničkog, ubojnog, pogonskog, intendantskog i drugog materijala.

Vazduhoplovne baze obezbeđuju, u pozadinskom i borbenom pogledu, sve komande, jedinice i ustanove ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane koje se nalaze u njihovoj zoni od dejstva neprijatelja sa zemlje i iz vazduha.

VAZDUHOPLOVNO-TEHNIČKA SLUŽBA obezbeđuje visoki stepen ispravnosti vazduhoplovno-tehničkih i drugih sredstava i njihovu redovnu eksploataciju, održavanje, obnavljanje i modernizaciju. Veoma je razvijena i opremljena savremenim alatima, mašinama, instrumentima.

Vazduhoplovno-tehnička sredstva održavaju se u I i II stepenu (priprema aviona za let, raketnih sredstava za dejstva, otklanjanje manjih neispravnosti na njima) u letačkim, raketnim i drugim borbenim jedinicama, u II i III stepenu (otklanjanje težih kvarova, redovni tehnički pregledi i opravke) u vazduhoplovnim bazama i u IV stepenu (generalne opravke, adaptacije i modifikacije aviona i helikoptera i njihovih motora, raketnih sistema, radara, vazduhoplovnog naoružanja, ubojnih sredstava i opreme) u specijalizovanim vazduhoplovnim zavodima i u vazduhoplovnoj industriji.

Po konstrukcijama izrađenim u Vazduhoplovno-tehničkom institutu ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, domaća vazduhoplovna industrija proizvodi avione, helikoptere, motore, naoružanje, ubojna sredstva i raznu opremu, uključujući i savremenu elektronsku opremu.

Vazduhoplovno-tehnička služba ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane održavala je i eksploatisala veći broj različitih raketnih sistema protivvazdušne odbrane, osmatračkih i drugih radara, razne opreme i više od 100 tipova aviona. Ona je, u saradnji s Vazduhoplovno-tehničkim institutom i vazduhoplovnom industrijom, obezbedila razvoj mnogih vazduhoplovno-tehničkih sredstava, pored ostalog i preko 60 prototipova raznih letelica, od kojih se oko 25 serijski proizvodi, odnosno spada u naoružanje jedinica ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane.

ŠKOLSKI SISTEM ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane čine vazduhoplovne vojne škole za obuku starešina i centri za obuku vojnika. U njima se vrši obuka komandno-štabnih kadrova (u Komandno-štabnoj akademiji), obuka pilotskih kadrova (u Vazduhoplovnoj gimnaziji »Maršal Tito« i Vazduhoplovnoj vojnoj akademiji), obuka vazduhoplovno-tehničkih kadrova (u Vazduhoplovno-tehničkom školskom centru) i obuka vojnika (u centrima za obuku vojnika).

Svojom delatnošću ove škole su pratile razvoj i udovoljavale sve većim kadrovskim potrebama ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane i tako u velikoj meri doprinosile njegovoj borbenoj sposobnosti.

Vazduhoplovne vojne škole, školski i nastavni centri imaju niz zajedničkih karakteristika. Nastavnici ovih škola završili su više i visoke škole u Jugoslovenskoj narodnoj armiji i građanstvu. Oni učestvuju i u naučnoistraživačkom radu u svim sferama vazduhoplovstva.

Materijalno-tehnička baza je vrlo razvijena, savremena i ima veliki kapacitet. Ona zadovoljava ne samo domaće potrebe već i potrebe mnogih prijateljskih nesvrstanih zemalja. Čine je, pored ostalog, raznovrsni, savremeno opremljeni i funkcionalni nastavni kabineti, laboratorije, radionice za praktičnu nastavu i poligoni za borbenu obuku učenika.

Nastavni planovi i programi koji se stalno usavršavaju u skladu s potrebama ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane proizlaze, u prvom redu, iz namene odnosne škole. Oni obezbeđuju sticanje osnovnih teorijskih znanja iz oblasti taktike (u nekim školama i operatike), rukovođenja, savremene tehnike i pojedinih vrsta borbenih sredstava, stručnih vazduhoplovnih disciplina i zakonomernosti koje deluju u savremenim ratnim uslovima.

Izučavanjem društvenog, ideološko-političkog, prirodno-matematičkog i opštevojnog nastavnog područja zadovoljavaju se društveni i opštearmijski zahtevi, a izučavanjem vazduhoplovnog, vojno-stručnog i specijalističkog područja i posebnim formama obuke zadovoljavaju se specifični zahtevi ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane.

Pored redovnog školovanja (po osnovnom nastavnom planu i programu), sve škole su angažovane i na preobuci, usavršavanju i prekvalifikaciji starešina ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane (pozadinski kursevi, kursevi za komandire eskadrila i nastavnike letenja i sl.).

Posebna pažnja poklanja se saradnji škole i trupe kao osnovnom preduslovu za stvaralački rad i proveru rezultata obuke.

Izboru kandidata za školovanje poklanja se izuzetna pažnja. Pored uspeha u završenim školama i psihofizičkog stanja kandidata, vodi se računa i o njihovoj opštoj podobnosti za budući poziv, o nacionalnoj, socijalnoj i regionalnoj pripadnosti i drugim kvalitetima.

Životni standard u svim školama je na visokom nivou, a kulturno-zabavna i sportska aktivnost je vrlo razvijena.

Komandno-štabna akademija (osnovana 1949, sedište u Beogradu) je visokoškolska ustanova ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane i istovremeno najviša viđovska škola. Ona osposobljava oficire za rukovođenje i komandovanje avio-eskadrilama, raketnim i protivavionskim divizionima, avio-pukovima i vazduhoplovnim bazama i za obavljanje niza funkcija u komandama taktičkih, združenih i operativnih jedinica.

Školovanje traje dve godine, a težište nastave je na taktici, operatici i rukovođenju. Pored toga, starešine se kvalifikuju i za savremenu organizaciju i rukovođenje (komandovanje) borbenim dejstvima, kao i za rad u vazduhoplovnim komandama raznih nivoa. Posebna pažnja poklanja se metodima i oblicima nastave, koji omogućavaju razvoj znanja, osobina i sposobnosti starešina u skladu s doktrinom opštenarodnog rata. Metodi i oblici nastave obezbeđuju aktivan položaj slušalaca u nastavnom procesu, njihovo osposobljavanje za samostalno i logično razmišljanje i rasuđivanje, stvaralački i kreativan pristup u sagledavanju i rešavanju operativno-taktičkih problema, u razvijanju snalažljivosti i inicijative u složenim situacijama.

Akademija organizuje postdiplomske studije za oficire ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane.

Posle završene Komandno-štabne akademije ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, određenog staža i afirmacije u trupi, starešine ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane završavaju najvišu međuvidovsku školu — Školu narodne odbrane.

Vazduhoplovna gimnazija »Maršal Tito« (osnovana 1961, sedište u Mostaru) osposobljava mladiće za poziv oficira-pilota ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Gimnazija ima rang srednje škole. Izbor učenika vrši se na osnovu konkursa. Ocenu njihovih psihofizičkih i drugih sposobnosti utvrđuje Vazduhoplovna vojna lekarsko-letačka komisija Vazduhoplovno-medicinskog instituta ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Školovanje traje četiri godine. Posle toga pitomci odlaze u Vazduhoplovnu vojnu akademiju.

Vazduhoplovna vojna akademija (osnovana 1945, sedište u Zadru) namenjena je obuci aktivnih i rezervnih pilota ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Školovanje aktivnih pilota traje četiri, a rezervnih jednu godinu.

Na Akademiji pitomci stiču visoka opšta, tehnička i vojna, u prvom redu vazduhoplovna znanja, i pripremaju se za obavljanje poziva pilota, kao i drugih dužnosti komandno-štabnog smera u mirnodopskim i ratnim jedinicama ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane.

Velika pažnja poklanja se sticanju veština letenja savremenim borbenim avionima i helikopterima. Pitomci se osposobljavaju za letenje danju i noću, letenje u složenim meteorološkim uslovima (pomoću instrumenata) i za borbena dejstva po objektima na zemlji i u vazduhu.

Ovako kompleksna i savremena obuka omogućava pitomcima da se neposredno posle dobijanja prvog oficirskog čina i zvanja pilota ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, odnosno završetka Akademije, uključe u proces daljeg borbenog i taktičkog usavršavanja i obavljanja mnogih starešinskih obaveza u jedinicama borbene avijacije.

Najbolji piloti, po oceni posebne komisije, odlaze u Supersonični centar na letačko-stručnu i borbenu preobuku na najsavremenijim lovačkim avionima.

Vazduhoplovno-tehnički školski centar (sedište u Sarajevu) školuje tehnički kadar (oficire i mlađe oficire) svih specijalnosti i nivoa, neophodan ratnom vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani. U sastavu Centra su: Vazduhoplovno-tehnička vojna akademija, Raketno-školski centar protivvazdušne odbrane i Vazduhoplovno-tehnička srednja vojna škola.

Vazduhoplovno-tehnička vojna akademija je dvostepena vojna škola koja školuje oficirski kadar za avijaciju, raketne jedinice protivvazdušne odbrane, vazdušno osmatranje, javljanje i navođenje i jedinice veze sledećih specijalnosti: vazduhoplova i motora, vazduhoplovnog naoružanja, vazduhoplovne opreme, radarsko-računarske, vazduhoplovne veze, raketne i meteorologije.

Prvi stepen školovanja traje tri godine, a nastava je organizovana kao na fakultetima u građanstvu. Ovaj stepen obezbeđuje osnovno vojno-stručno obrazovanje oficira za rad u trupi na održavanju vazduhoplovne tehnike i opreme. Ovi oficiri obavljaju dužnosti tehničke ili komandne prirode. Posle određenog staža u jedinici, školovanje može da se nastavi na II stepenu ove akademije ili u Komandno-štabnoj akademiji ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane.

Drugi stepen školovanja obezbeđuje nastavak vojno-tehničkog obrazovanja i osposobljava kadrove za viši nivo organizaciono-tehničkih poslova u komandama i jedinicama, kao i za rad na razvoju, usavršavanju, projektovanju, remontu i proizvodnji vazduhoplova i sredstava elektronike.

Na Akademiji se organizuje i III stepen studija — magistarski, a na njoj se može steći i doktorat vojno-tehničkih nauka.

Ovakvo školovanje u skladu je s principom permanentnog obrazovanja. Osnovno školovanje daje znanje za početne dužnosti, dok se dalje osposobljavanje postiže samoobrazovanjem, preobukom na novoj tehnici, ispitima za čin, daljim školovanjem ili kursevima inovacije pri Vazduhoplovno-tehničkoj vojnoj akademiji. U Akademiju se na osnovu konkursa primaju svršeni učenici gimnazije i srednje tehničke škole mašinskog, odnosno elektro smera. U Akademiji mogu da nastave školovanje i učenici koji su završili Vazduhoplovnu gimnaziju »Maršal Tito«, kao i mlađi oficiri koji su završili Vazduhoplovno-tehničku srednju vojnu školu.

Posle završenog I stepena, pitomci se proizvode u čin vazduhoplovno-tehničkog potporučnika i stiču višu stručnu spremu. Pitomci koji su završili I stepen s odličnim uspehom stiču pravo da neposredno nastave školovanje na II stepenu, a ostali to mogu posle određenog vremena provedenog u trupi. Završetkom II stepena Vazduhoplovno-tehničke vojne akademije stiče se stručno zvanje diplomiranog inženjera. Starešine koje su završile II stepen mogu da nastave studije na III stepenu i da steknu zvanje magistra nauka, a odbranom doktorske disertacije i zvanje doktora tehničkih nauka.

Raketno-školski centar protivvazdušne odbrane (osnovan 1962, sedište u Batajnici) školuje aktivne i rezervne oficire i aktivne mlađe oficire raketnog smera.

Kandidati za aktivne oficire su svršeni učenici srednjih škola, prvenstveno elektrotehničkog i mašinskog smera. Školovanje traje tri godine: dve godine u Vazduhoplovno-tehničkoj vojnoj akademiji (Rajlovac), gde na teorijskoj obuci stiču opštevojna i šira tehnička znanja neophodna za izučavanje raketne problematike, i jednu godinu u Raketno-školskom centru, gde stiču znanja iz raketne oblasti, odnosno znanje za održavanje i borbenu eksploataciju raketno-tehničkih sredstava protivvazdušne odbrane.

Posle završenog školovanja, pitomci se proizvode u čin potporučnika i raspoređuju u borbene jedinice.

Kandidati za rezervne oficire koji se školuju u Centru imaju visoku stručnu spremu (elektrotehnički ili mašinski fakultet). U Centru stiču slična znanja kao i aktivni oficiri. Njihovo školovanje u Centru traje 6 meseci, posle čega odlaze u trupu, gde još 6 meseci nastavljaju s obukom, a posle stiču čin vodnika, a po završenoj vojnoj vežbi — čin potporučnika.

Kandidati za aktivne mlađe oficire dolaze u Centar iz Vazduhoplovno-tehničke srednje vojne škole s opštevojnim tehničkim znanjem neophodnim za izučavanje raketnih sistema protivvazdušne odbrane (tehničko znanje stečeno u Vazduhoplovno-tehničkoj srednjoj vojnoj školi identično je znanju stečenom u građanskim srednjim tehničkim školama). Oni se u Centru tokom jedne godine osposobljavaju za održavanje i rukovanje raketno-tehničkim sredstvima, posle čega se proizvode u čin vodnika i raspoređuju u borbene jedinice u kojima obavljaju dužnosti mehaničara i operatora raketnih sistema.

U *Vazduhoplovno-tehničkoj srednjoj vojnoj školi* (osnovana 1945, sedište u Rajlovcu) kandidati za mlađe oficire stiču srednje opšte i vojno-stručno obrazovanje. Školovanje traje četiri godine (za pitomce raketnog smera tri godine), a ima četiri smera: mašinsko-tehnički, elektrotehnički, elektronsko-tehnički i telekomunikacioni. U svakom od ovih smerova osposobljava se više specijalnosti.

Centri za obuku vojnika, sem nekih opštevojnih specijalnosti, obučavaju sve vojnike vazduhoplovno-tehničkog smera i vozače opštih i specijalnih vozila (cisterne za gorivo i mazivo, protivpožarne cisterne i dr.) za potrebe ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Postoje dva centra: Vazduhoplovno-nastavni i Auto-nastavni centar.

Vazduhoplovno-nastavni centar obučava vojnike avijacije (radarske i zemaljske radio-navigacione poslužioce, meteorologe, avio-dispečere i fotografe), vazduhoplovne tehničke službe (avio-mehaničare i oružare, radarske mehaničare, specijaliste), tehničke službe (požarce, laborante) i veze (raznih specijalnosti).

Vojnici koji imaju više opšte obrazovanje služe vojni rok 12, a ostali 15 meseci.

Auto-nastavni centar obučava vojnike za održavanje i upravljanje svim vozilima opremljenim za potrebe ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Sistem obuke u Auto-nastavnom centru analogan je obuci u Vazduhoplovno-nastavnom centru.

* * *

Vojnici opšte specijalnosti (pešadija, inženjerija, protivavionska artiljerija, vojna policija, kuvari itd.) dolaze iz građanstva direktno u jedinice u kojima, posle teorijske obuke, obavljaju funkcije za koje su osposobljeni.

VAZDUHOPLOVNI INSTITUTI su Vazduhoplovno-tehnički institut, Vazduhoplovni opitni centar i Vazduhoplovno-medicinski institut.

Vazduhoplovno-tehnički institut (osnovan 1946, sedište u Žarkovu) bavi se naučnoistraživačkom i projektantsko-razvojnom delatnošću i obavlja druge tehničke i dokumentaciono-informativne poslove iz vazduhoplovne i ostalih tehničkih oblasti. Institut izrađuje tehničke analize, studije i programe razvoja novih vazduhoplovno-tehničkih sredstava za potrebe ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane; konstruiše i izrađuje modele, razvija i usavršava vazduhoplove, njihovu opremu, uređaje i naoružanje i, u saradnji s vazduhoplovom industrijom, izrađuje prototipove vazduhoplova i njihove opreme; sarađuje s Vazduhoplovno-opitnim centrom na ispitivanju vazduhoplova i drugih vazduhoplovno-tehničkih sredstava u letu i vrši homologaciju vazduhoplova, njihovih delova, sklopova, podsklopova i gotovih delova; izrađuje vazduhoplovno-tehničke standarde i propise za projektovanje i proizvodnju vazduhoplova i istražuje i ispituje vazduhoplovne materijale.

Institut raspolaže aerodinamičkim tunelima, laboratorijama i opitnim postrojenjima s najsavremenijom opremom i naučnostručnom bibliotekom i standardotekom.

Vazduhoplovno-opitni centar (osnovan 1945, sedište u Batajnici) vrši ispitivanje vazduhoplovno-tehničkih sredstava u letu, predlaže potrebne izmene, poboljšanja i modifikacije. Ovaj centar predlaže Komandi ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane uputstva za borbenu primenu osnovnih vazduhoplovno-tehničkih sredstava (aviona, topova, raketa i dr.). Centar sarađuje s Vazduhoplovno-tehničkim institutom, vazduhoplovnom industrijom, mnogim organima Komande ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane i borbenim jedinicama.

Vazduhoplovno-medicinski institut (osnovan 1945, sedište u Zemunu) je specijalizovana ustanova ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, koja se bavi vazduhoplovnom medicinom i psihologijom. Vrši preventivnu medicinsku zaštitu letača, padobranaca i lica koja rade s pogonskim raketnim materijama i u polju mikrotalasnog zračenja, kao i letača civilnih vazduhoplovnih komercijalnih i sportskih organizacija.

Institut se bavi: medicinsko-psihološkom ekspertizom vojnih i civilnih letača i kandidata za vojne i civilne pilotske škole; naučnoistraživačkim radom u oblasti vazduhoplovne medicine, biologije i primenjene psihologije, kao i drugim granama koje se bave ljudskim činiocem u letenju; nastavom iz područja vazduhoplovne medicine i psihologije za vojne i civilne lekare i letače.

U Institutu rade visokostručni kadrovi raznih specijalnosti. Institut je opremljen najsavremenijim instrumentima za dijagnostiku i medicinskom opremom.

Obrada: *STEVAN ROGLIĆ*, general-potpukovnik

Recenzija: *Vojislav Mikić*, general-major; *Rade Suša*, general-potpukovnik

RAZVOJ MOTORIZACIJE I BEZBEDNOST SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA

Saobraćaj na putevima u Jugoslaviji počeo je relativno brzo da se razvija odmah posle drugog svetskog rata, a naročito posle 1955. godine, da bi od 1966. započeo pravu ekspanziju, koja traje i danas. Krajem 1977. u zemlji je bilo registrovano blizu dva i po miliona motornih vozila svih vrsta, gotovo dva puta više nego u 1970, odnosno pet puta više nego u 1966. godini. Jedno motorno vozilo dolazilo je u 1970. na 16, a u 1977. na 9 stanovnika. U istom periodu broj stanovnika na jedno putničko vozilo smanjen je od 28 na 11. Uporedo s porastom broja motornih vozila, stalno je raslo prosečno dnevno opterećenje najprometnijih saobraćajnica: tokom protekle decenije povećano je oko šest puta. Tako je, na primer, u 1976. magistralnim putem »Bratstvo—jedinstvo« prelazilo više od 11 000, a Jadranskom magistralom preko 5 000 vozila dnevno. Nekim deonicama magistralnih puteva Slovenije prolazilo je i preko 19 000 vozila dnevno.

Uporedo s brzim razvojem motorizacije i saobraćaja na putevima, raste i broj saobraćajnih nezgoda s ljudskim žrtvama i velikom materijalnom štetom, što znatno umanjuje ukupne vrednosti ostvarene opštim napretkom ovog vida saobraćaja. U periodu 1970—1977. u saobraćajnim nezgodama je svake godine ginulo oko 4 500 lica, dok je oko 60 000 lica zadobijalo telesne povrede, od kojih su mnoge imale za posledicu različite oblike invaliditeta.

RAZVOJ MOTORIZACIJE

MOTORNA VOZILA. U periodu 1966—1977. ukupan broj motornih vozila povećavan je prosečno godišnje za preko 16%, tako da je u 1977. godini bio 6 puta veći nego u 1966 (tabela 1).[1]

TABELA 1 — MOTORNA VOZILA

	Broj vozila	Indeksi	
		bazni	lančani
1965	386 863	100	—
1966	474 266	122,5	122,5
1967	597 088	154,3	125,8
1968	893 575	230,9	149,6
1969	1 058 817	273,6	117,9
1970	1 253 325	323,9	118,3
1971	1 431 725	370,0	114,2
1972	1 556 901	402,4	108,7
1973	1 676 015	433,2	107,6
1974	1 888 736	488,2	112,6
1975	2 074 395	536,2	109,8
1976	2 273 774	587,7	109,6
1977	2 445 299	632,0	107,5

* U ovoj i u svim ostalim tabelama obuhvaćena su samo registrovana motorna vozila.

** Od 1968. obuhvaćeni su i mopedi (motocikli ispod 50 ccm).

[1] Svi podaci u odeljku o razvoju motorizacije, osim podataka o broju vozača motornih vozila, preuzeti su iz Statističkog godišnjaka Jugoslavije za odgovarajuće godine ili su izračunati na osnovu istog izvora.

U posmatranom periodu broj motornih vozila svih vrsta je povećan, dok se broj motocikala kretao neujednačeno (tabela 2). Najviše je rastao broj putničkih automobila, kojih je na kraju 1977. bilo blizu dva miliona, ili oko 10,2 puta više nego u 1965.

TABELA 2 — MOTORNA VOZILA PREMA VRSTI

	Broj vozila			Indeksi 1965 = 100	
	1965	1970	1977	1970	1977
Motocikli	106 396	369 583	241 565	347,3	227,0
Putnički automobili	187 842	720 874	1 923 904	383,7	1 024,8
Autobusi	8 227	14 869	21 858	180,7	265,4
Teretna vozila	58 575	107 287	157 957	183,1	269,6
Traktori	19 160	30 589	80 673	159,6	421,0
Specijalna vozila	6 663	10 123	19 342	151,9	290,2

Od ukupnog broja svih motornih vozila u 1977. godini 86% se nalazilo u ličnoj svojini građana (95% putničkih automobila, 28% teretnih vozila, 68% traktora i 95% motocikala.

Brza motorizacija dovela je i do stalnog i izrazitog smanjenja broja stanovnika na jedno motorno vozilo, i to u svim republikama i autonomnim pokrajinama (tabela 3).

TABELA 3 — RAZVOJ MOTORIZACIJE PO REPUBLIKAMA I AUTONOMNIM POKRAJINAMA

	Ukupan broj motornih vozila			Broj stanovnika na jedno motorno vozilo		
	1965	1970	1977	1965	1970	1977
Jugoslavija	386 863	1 253 325	2 445 299	50	16	9
Bosna i Hercegovina	30 018	101 653	274 990	116	36	15
Crna Gora	6 465	18 754	40 296	77	28	14
Hrvatska	117 275	319 221	552 956	40	14	8
Makedonija	21 030	57 543	147 289	72	28	12
Slovenija	190 761	276 011	427 725	17	6	4
Srbija	122 314	479 824	1 002 043	65	20	9
područje bez pokrajina	78 135	299 507	610 093	64	17	9
Kosovo	4 839	18 133	42 973	222	67	35
Vojvodina	39 340	162 184	384 977	48	12	6

U proseku za čitavu zemlju broj stanovnika na jedno putničko vozilo smanjen je od 105 u 1965. na 11 u 1977. godini.

Ubrzani razvoj motorizacije u Jugoslaviji nastaviće se i u narednom periodu.

VOZAČI MOTORNIH VOZILA. Broj vozača motornih vozila se za sedam godina (1970—1977) udvostručio, a u periodu 1965—1977 gotovo upetostručio. Najveći je priliv vozača amatera A i B kategorije (tabela 4).

TABELA 4 — VOZAČI MOTORNIH VOZILA

Kategorija	1965	1970	1977
Ukupno	699 787	1 778 257	3 189 850
A	143 267	340 634	331 446
B	322 971	1 026 244	2 305 671
C	141 806	292 203	467 850
D	35 973	60 854	84 883
E	55 770	58 322	...

Podaci: Statistički godišnjak SSUP-a.

U ukupnom broju vozača motornih vozila žene su zastupljene sa preko 15%. Po godinama starosti izrazito

su brojne dve grupe vozača: od 25 do 34 i od 35 do 44 godine. U 1975, na primer, u prvoj grupi bilo je 882 676, a u drugoj 692 314 vozača. Iste godine bio je 610 091 vozač između 19 i 24 godine i 297 621 vozač između 45 i 54 godine.

Do donošenja Osnovnog zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima 1965. kandidati za vozače motornih vozila obučavani su na kursevima u organizacijama Narodne tehnike, Auto-moto saveza i Udruženja vozača i automehaničara. Programi obuke obuhvatali su poznavanje saobraćajnih propisa, konstrukciju i rad motora i drugih uređaja na vozilu i upravljanje vozilom. Od 1966. pravo da obučavaju buduće vozače dato je svim licima koja su duže od tri godine posedovala vozačku dozvolu odgovarajuće kategorije za koju se vozač priprema, pri čemu instruktori nisu polagali posebne ispite. Od kandidata je traženo da poznaju propise i da znaju da upravljaju vozilom. Ovim je omogućeno brže osposobljavanje osetno povećanog broja zainteresovanih građana. Međutim, zapaženo je da znanja sticana u tim uslovima ne zadovoljavaju, te su, izmenama i dopunama Osnovnog zakona o bezbednosti saobraćaja iz 1969, pravo da obučavaju buduće vozače dobili auto-škole i pojedinci-instruktori, koji su prethodno položili poseban instruktorski ispit. Proširen je i program obuke uvođenjem nastavnog predmeta prva pomoć nastradalima u saobraćajnim nezgodama. Najzad, Zakonom o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima iz 1974. obuka kandidata za vozače motornih vozila poverena je isključivo auto-školama. Auto-škole organizuju auto-moto klubovi, udruženja vozača, radnički i narodni univerziteti, pojedini školski centri koji obrazuju kadrove u oblasti saobraćaja ili srodnim oblastima i specijalizovane organizacije udruženog rada. S izuzetkom Hrvatske, auto-škole nisu uključene u obrazovni sistem: nadzor nad njihovim radom vrši stručna služba bezbednosti saobraćaja područnih organa unutrašnjih poslova. U Hrvatskoj su auto-škole deo jedinstvenog obrazovnog sistema.

U svim republikama i autonomnim pokrajinama, osim u Hrvatskoj, vozački ispit polaže se pred ispitnom komisijom organa unutrašnjih poslova. Kandidati za vozače u Hrvatskoj polažu ispit u auto-školi.

MREŽA PUTEVA. Mrežu saobraćajnica u Jugoslaviji sačinjava oko 104 285 km puteva različitih kategorija (auto-put, magistralni, regionalni i lokalni put). Ipak, 90% svih saobraćajnih tokova upućeno je na oko 45 000 km puteva sa savremenim kolovozom, što iznosi 44% od ukupne dužine putne mreže (tabela 5). Auto-putevi su tek u izgradnji.

TABELA 5 — MREŽA PUTEVA U 1977.

	Ukupno	Po vrsti kolovoza: beton, asfalt, kocka	Po vrsti kolovoza: tucanik	Po vrsti kolovoza: ostali	Po privrednom značaju: magistralni	Po privrednom značaju: regionalni	Po privrednom značaju: lokalni
Jugoslavija	104 285	44 761	34 669	24 855	14 343	32 126	57 816
Bosna i Hercegovina	10 877	4 510	3 023	3 344	3 550	3 807	3 520
Crna Gora	3 332	1 440	1 645	247	781	829	1 722
Hrvatska	26 781	13 220	11 581	1 980	3 345	10 331	13 105
Makedonija	8 970	2 763	1 587	4 620	906	1 775	6 289
Slovenija	14 191	6 467	7 470	254	963	4 041	9 187
Srbija	40 134	16 361	9 363	14 410	4 798	11 353	23 993
područje bez pokrajina	28 922	10 910	7 873	10 139	2 961	8 980	16 981
Kosovo	7 413	4 123	548	2 742	1 379	1 045	4 989
Vojvodina	3 799	1 328	942	1 529	458	1 318	2 023

Magistralni putevi imaju uglavnom dve saobraćajne trake i ne pružaju neophodne uslove za nesmetano obavljanje saobraćaja, pogotovo što se njima kreće znatan broj sporih vozila (zaprežna kola, traktori, teški kamioni, pa i bicikli). Pri tome ni tehnički elementi puta ne odgovaraju u potpunosti zahtevima za bezbedno obavljanje saobraćaja. Više pažnje treba posvetiti opremanju mreže puteva saobraćajnom signalizacijom i održavanju puteva.

Ozbiljan problem sa stanovišta bezbednosti saobraćaja predstavljaju mesta ukrštanja železničke pruge i puteva u nivou, kojih ima ukupno 9 988 (samo 1 673, odnosno 16,4%, je u dva nivoa, 19,4% zaštićeno je branicima, polubranicima, svetlosnim signalima i sl., dok 64% nema nikakvo obezbeđenje osim saobraćajnih znakova).

TRANZITNI MEĐUNARODNI SAOBRAĆAJ. Kroz Jugoslaviju vode važni kopneni putevi koji povezuju zapadni, severni i centralni deo Evrope s Bliskim i Srednjim istokom i s krajnjim jugom i jugoistokom kontinenta, te je tranzitni saobraćaj veoma razvijen. Na broj vozila koja se privremeno uključuju u saobraćaj na tlu Jugoslavije znatno utiče i razvoj turističke privrede.

Broj inostranih vozila, naročito u pojedinim mesecima u toku godine, u jeku turističke sezone, predstavlja znatno dodatno opterećenje saobraćajnih tokova. Poslednjih godina taj broj je od 13 do 15 miliona vozila godišnje.

U međunarodnom tranzitnom saobraćaju znatno je učešće radnika koji se nalaze na privremenom radu u razvijenim evropskim zemljama — Jugoslovena, Grka, Turaka i Arapa, zatim turista koji provode odmor u Jugoslaviji ili prolaze prema turističkim centrima drugih susednih država. Najzad, veoma je živ malogranični promet, najviše na italijansko-jugoslovenskoj i austrijsko-jugoslovenskoj granici.

SAOBRAĆAJNE NEZGODE NA PUTEVIMA

UČESTALOST NEZGODA. Uporedo s brzim porastom motorizacije, i saobraćajne nezgode na putevima bile su sve učestalije. U čitavoj zemlji je u 1955. bilo svega 2 905 saobraćajnih nezgoda s nastradalim licima, da bi se taj broj za daljih 10 godina udesetostručio (u 1965. iznosio je preko 20 000). Od 1965. do 1971. broj saobraćajnih nezgoda s nastradalim licima se ravnomerno povećavao, zatim je od 1972. do 1975. uglavnom stagnirao ili neznatno opadao, da bi u 1976, i naročito u 1977, ponovo porastao (tabela 6).[2]

TABELA 6 — SAOBRAĆAJNE NEZGODE S NASTRADALIM LICIMA

	Ukupno nezgoda: broj	Ukupno nezgoda: indeks	Od toga s poginulim licima: broj	Od toga s poginulim licima: indeks
1965	20 220	100,0	1 609	100,0
1966	23 676	117,0	1 932	120,0
1967	25 153	124,3	1 945	120,8
1968	28 298	140,0	2 400	149,1
1969	31 468	155,6	2 759	171,5
1970	35 948	177,8	3 276	203,6
1971	38 936	192,5	3 769	234,2
1972	39 163	193,7	3 934	244,5
1973	38 818	192,6	3 849	239,2
1974	37 740	186,6	3 675	228,4
1975	39 137	193,5	3 656	227,2
1976	40 097	198,3	3 783	235,1
1977	45 257	223,8	4 250	264,1

U 1965. u jednom danu događalo se prosečno 56 saobraćajnih nezgoda u kojima je ginulo prosečno 5 lica. Dvanaest godina kasnije, u 1977, u jednom danu prosečno se događala 131 saobraćajna nezgoda i ginulo prosečno 14 lica.

Broj saobraćajnih nezgoda s nastradalim licima u odnosu na broj stanovnika raste, ali se u odnosu na broj registrovanih vozila osetnije smanjuje (tabela 7).

[2] Svi podaci u odeljku o saobraćajnim nezgodama na putevima su iz dokumentacije Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove.

TABELA 7 — SAOBRAĆAJNE NEZGODE U ODNOSU NA BROJ STANOVNIKA I BROJ VOZILA

	Broj saobraćajnih nezgoda	
	na 1 000 stanovnika	na 1 000 motornih vozila
1965	1,04	52,25
1970	1,76	28,69
1977	2,10	19,20

Broj poginulih i povređenih lica u saobraćajnim nezgodama je u porastu: u 1977. poginulo je 5 125, a povređeno 65 242 lica (tabela 8. i 9).

TABELA 8 — LICA NASTRADALA U SAOBRAĆAJNIM NEZGODAMA

	Poginula lica		Povređena lica
	ukupno	na svakih 1 000 nezgoda	
1965	1 737	86	27 097
1966	2 145	91	31 658
1967	2 195	87	33 751
1968	2 703	96	38 724
1969	3 059	97	43 213
1970	3 684	102	49 967
1971	4 200	108	54 458
1972	4 460	114	54 352
1973	4 377	113	53 832
1974	4 167	110	51 920
1975	4 241	108	54 680
1976	4 357	103	57 880
1977	5 125	107	65 242

TABELA 9 — SAOBRAĆAJNE NEZGODE I LICA NASTRADALA U SAOBRAĆAJNIM NEZGODAMA PO REPUBLIKAMA I AUTONOMNIM POKRAJINAMA

	Broj nezgoda		Poginula lica		Povređena lica	
	1970	1977	1970	1977	1970	1977
Jugoslavija	35 948	45 257	3 684	5 125	49 967	62 184
Bosna i Hercegovina	3 070	6 436	422	741	4 367	9 093
Crna Gora	745	709	81	81	1 117	1 023
Hrvatska	10 376	12 924	1 069	1 412	14 694	17 947
Makedonija	1 950	2 524	148	278	2 721	3 379
Slovenija	8 300	8 911	620	680	11 173	11 847
Srbija	11 507	19 260	1 344	1 668	15 895	18 895
područje bez pokrajina	7 834	12 924	892	1 279	10 695	10 256
Kosovo	737	1 332	87	170	1 118	1 850
Vojvodina	2 936	5 004	365	509	4 082	6 789

Stepen ugroženosti stanovništva, posmatran prema učestalosti najtežih posledica u saobraćajnim nezgodama, je visok. Na svakih 100 000 stanovnika u Jugoslaviji u saobraćajnim nezgodama na drumovima gine 20 lica (21 u 1977), znatno više nego u zemljama s razvijenim saobraćajem. Tako je u toku 1975. u saobraćajnim nezgodama poginulo u Švedskoj 14, u Velikoj Britaniji 13 i u SR Nemačkoj 23 na 100 000 stanovnika.[3]

[3] Radi objektivnijeg sagledavanja stvarnog broja poginulih u saobraćajnim nezgodama u Jugoslaviji i u svetu treba imati u vidu i činjenicu da ima zemalja koje žrtvama saobraćajnih nezgoda ne smatraju lica kod kojih je smrt nastupila do 30 dana posle saobraćajne nezgode, kao što to smatraju Jugoslavija, Danska, Zapadna Nemačka, Grčka, Holandija, Švedska, Engleska. Tako, na primer, žrtvama saobraćajnih nezgoda u Belgiji smatraju se samo lica umrla na licu mesta, u Portugaliji u toku transporta, u Španiji i Čehoslovačkoj 24 časa, u Mađarskoj i Poljskoj 48 časova, u Austriji i Francuskoj 3 dana, a u Italiji 7 dana od trenutka nesreće.

Saobraćajne nezgode prouzrokuju i velike materijalne gubitke, što pokazuju podaci o visini materijalne štete na osnovu prvih procena izvršenih u toku uviđaja saobraćajnih nezgoda (tabela 10).

TABELA 10 — MATERIJALNI GUBICI U SAOBRAĆAJNIM NEZGODAMA

Godina	U mil. din.	Godina	U mil. din.
1970	385,1	1974	823,8
1971	565,0	1975	1 116,6
1972	732,1	1976	1 256,2
1973	747,3	1977	1 390,1

Podaci o *vremenskoj raspoređenosti saobraćajnih nezgoda* ukazuju da se po učestalosti nezgoda izdvajaju meseci u godini, dani u nedelji i sati u toku dana.

Posmatrano po mesecima, broj saobraćajnih nezgoda je najmanji u januaru i februaru, od marta do avgusta raste, pri čemu je u avgustu najveći, u septembru neznatno opada u odnosu na avgust, u oktobru raste u odnosu na septembar, a u novembru i decembru opada (tabela 11).

TABELA 11 — SAOBRAĆAJNE NEZGODE PO MESECIMA

U %

	1970	1977
Ukupno	100,0	100,0
Januar	4,4	6,1
Februar	4,8	6,1
Mart	6,1	7,6
April	7,4	8,2
Maj	8,8	8,8
Jun	9,2	9,0
Jul	10,5	10,0
Avgust	11,7	10,3
Septembar	10,2	9,4
Oktobar	10,7	9,6
Novembar	9,0	8,6
Decembar	7,2	6,3

Početak i kraj nedeljnog odmora donosi veći broj nezgoda u odnosu na prethodne dane, pri čemu je subota najkritičniji dan u sedmici (tabela 12).

TABELA 12 — SAOBRAĆAJNE NEZGODE PO DANIMA

U %

	1970	1977
Ponedeljak	13,8	13,4
Utorak	13,0	13,1
Sreda	12,8	13,4
Četvrtak	13,9	13,8
Petak	14,7	16,0
Subota	16,3	15,9
Nedelja	15,5	14,4

Po učestalosti nezgoda u toku dana najkritičnije vreme je između 17 i 18 časova (tabela 13).

Podaci o *prostornoj raspoređenosti saobraćajnih nezgoda* ukazuju da se više od 50% saobraćajnih nezgoda i nezgoda s posledicama (s poginulim i povređenim licima) dešava u naseljenim mestima (tabela 14).

TABELA 13 — SAOBRAĆAJNE NEZGODE PO SATIMA U 1973.

Časova	Broj nezgoda svega	Broj nezgoda %	Od toga broj nezgoda s poginulim licima	Od toga broj nezgoda s povređenim licima
0—1	618	1,6	98	520
1—2	373	1,0	48	325
2—3	326	0,8	50	276
3—4	272	0,7	39	233
4—5	654	1,7	90	564
5—6	1 382	3,5	121	1 261
6—7	1 304	3,4	119	1 185
7—8	1 437	3,7	110	1 327
8—9	1 636	4,2	131	1 505
9—10	1 944	5,0	173	1 771
10—11	2 035	5,2	151	1 884
11—12	2 050	5,3	182	1 868
12—13	2 274	5,8	164	2 110
13—14	2 611	6,7	209	2 402
14—15	2 554	6,6	227	2 327
15—16	2 316	6,0	214	2 102
16—17	2 489	6,4	263	2 226
17—18	2 706	7,0	291	2 415
18—19	2 520	6,5	272	2 248
19—20	2 203	5,7	249	1 954
20—21	1 747	4,5	242	1 505
21—22	1 383	3,6	153	1 230
22—23	1 051	2,7	126	925
23—24	435	1,1	61	374
Nepoznato	498	1,3	66	432

TABELA 14 — SAOBRAĆAJNE NEZGODE PO MESTU DOGAĐAJA I MESECIMA U 1973.

	U naselju			Van naselja		
	svega	s poginulim licima	s povređenim licima	svega	s poginulim licima	s povređenim licima
Ukupno	26 247	2 060	24 187	12 571	1 789	10 782
Januar	1 410	121	1 289	775	115	660
Februar	1 457	101	1 356	656	94	562
Mart	1 844	143	1 701	761	100	661
April	2 202	171	2 031	960	125	835
Maj	2 372	149	2 223	1 005	122	883
Jun	2 419	178	2 241	1 212	182	1 030
Jul	2 584	200	2 384	1 538	213	1 325
Avgust	2 699	207	2 489	1 618	229	1 389
Septembar	2 716	229	2 487	1 234	174	1 060
Oktobar	2 709	224	2 485	1 139	176	963
Novembar	2 017	179	1 838	961	163	798
Decembar	1 821	158	1 663	712	96	616

Na saobraćajnicama u naseljenim mestima dešava se i blizu 70% saobraćajnih nezgoda s telesnim povredama. Posebno su česte nezgode u glavnim gradovima republika i autonomnih pokrajina.

UZROCI NEZGODA. Sva kretanja u drumskom saobraćaju vezuju se za tri osnovna činioca: čoveka, vozilo i put. Ti činioci uslovljavaju stanje bezbednosti saobraćaja uopšte, pa i na jugoslovenskim putevima.

Struktura nezgoda po uzrocima godinama se ne menja. Najvećem broju saobraćajnih nezgoda u 1977. godini uzrok je bio čovek — 95,6%, zatim vozilo — 2,5%, put — 1,4%, a ostali činioci 0,5% od ukupnog broja saobraćajnih nezgoda.

Od ukupnog broja saobraćajnih nezgoda vozači prouzrokuju 75,7%, pešaci 19,3% i putnici 0,6%.

Saobraćajne nezgode najčešće prouzrokuju vozači motornih vozila — 91,2% nezgoda, biciklisti — 8,1%, a vozači zaprežnih vozila 0,5%.

Najnovija istraživanja potvrđuju da put znatno utiče na stanje bezbednosti saobraćaja i da nisu pronađena najpouzdanija merila da se odredi povezanost grešaka koje čine nosioci saobraćajnih delatnosti s neuslovnošću saobraćajnica u trenutku nastajanja nezgoda.

Najčešće greške *vozača motornih vozila* koji prouzrokuju saobraćajne nezgode su: nedozvoljene i neprilagođene brzine (40% vozača), nepravilno preticanje (13% vozača), vožnja pod uticajem alkohola (10% vozača). Pored toga, vozači često ne poštuju pravo prvenstva prolaza. Poseban problem predstavlja iskustvo vozača. Tako vozači između 18 i 25 godina starosti tokom prve dve ili tri godine učešća u saobraćaju stradaju u 50% slučajeva.[4]

Biciklisti najčešće greše menjajući pravac kretanja i ne poštujući pravo prvenstva prolaza.

Pešaci najčešće greše prelazeći kolovoz van obeleženih pešačkih prelaza i iznenadno prelazeći kolovoz iza zaustavljenih vozila. Među njima se sreće i dosta alkoholisanih učesnika u saobraćaju.

Goniči zaprega i stada nedovoljno poštuju pravila o strani kretanja, promeni pravca kretanja i pravu prvenstva prolaza.

Motorna vozila i njihova tehnička ispravnost su predmet stalne brige i u postupku redovnog održavanja i prilikom provera urednosti saobraćajnih tokova. I pored toga, na putevima se često sreću neispravna vozila koja ozbiljno ugrožavaju saobraćaj, odnosno utiču na nastajanje saobraćajnih nezgoda. Najčešći su nedostaci na signalno-svetlosnim uređajima (33%), uređajima za kočenje (23%), na mehanizmu za upravljanje (12%), pneumaticima (8%) itd.

Put je često uzrok saobraćajnih nezgoda. Na delovima pojedinih saobraćajnica nisu zadovoljavajuće rešeni tehnički elementi: radijusi krivina, preglednost u krivinama, suženja na kolovozu. Putevi se često ne popravljaju na vreme i ne održavaju u ispravnom stanju. Pored toga, saobraćajnice nisu na odgovarajući način obeležene, znakovi su često nepravilno postavljeni, propušta se da se na vreme i na prikladan način obeleže opasnosti na putu, a i veliki je broj ukrštanja puteva i železničkih pruga u nivou koja nisu dovoljno obezbeđena.

PROPISI O UREĐIVANJU SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA

Cilj donošenja propisa o uređivanju saobraćaja na putevima jeste da se, primenom preventivnih i represivnih mera, podstaknu povoljna i spreče nepovoljna kretanja u saobraćaju. Težište je na sprečavanju svih delatnosti i pojava koje ugrožavaju bezbednost saobraćaja, što se želi postići utvrđivanjem načina na koji je dužan da se ponaša svaki učesnik u saobraćaju, pripremanjem vozača motornih vozila za upravljanje motornim vozilom, proverom njihovih psihofizičkih stanja i svojstava i utvrđivanjem obaveznog postupanja u izuzetnim prilikama koje saobraćajne tokove čine složenijim i opasnijim.

Do donošenja Ustava SFRJ iz 1974. bezbednost drumskog saobraćaja uređivana je saveznim zakonom[5] i nizom

[4] Ne raspolaže se podacima za celu Jugoslaviju. Navedeni pokazatelj je iz Slovenije. Inače, slična situacija je i u mnogim saobraćajno razvijenim zemljama. Prema podacima Komiteta za bezbednost saobraćaja CEMT, u SR Nemačkoj, Velikoj Britaniji, Francuskoj i SAD vozači-početnici između 18 i 25 godina starosti u prve tri godine učešća u saobraćaju učine dva puta više saobraćajnih nezgoda nego ostali.

[5] Federacija je pitanja bezbednosti drumskog saobraćaja regulisala Osnovnim zakonom o bezbednosti saobraćaja na javnim putevima iz 1965. i Zakonom o izmenama i dopunama tog zakona, iz 1969. Do donošenja ovog zakona pravni režim drumskog saobraćaja bio je regulisan: Uredbom o saobraćaju na javnim putevima iz 1960, Zakonom o putevima iz 1961, Pravilnikom o vozačima motornih vozila iz 1959. i 1961. i dr.

pratećih akata.[6] Od 1974, saglasno podeli zakonodavne nadležnosti u svim oblastima života između federacije i republika, odnosno autonomnih pokrajina, i na području saobraćaja federacija uređuje samo osnove bezbednosti[7], dok ostala pitanja bezbednosti saobraćaja uređuju republike i autonomne pokrajine svojim propisima.

ZAKONOM O OSNOVAMA BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA (koji je stupio na snagu 1. oktobra 1974) utvrđena su *osnovna načela ponašanja u saobraćaju*. Od svih učesnika u saobraćaju traži se da postupaju na način »kojim se ne dovodi u opasnost zdravlje ili život drugih lica«, pri čemu se posebna pažnja posvećuje bezbednosti dece, invalida i starih i nemoćnih lica.

Novina u Zakonu je unošenje odredaba o *putevima*, odnosno o preduslovima koje saobraćajnice moraju da ispunjavaju da bi mogle da budu korišćene. Investitori i izvođači radova mogu put predati saobraćaju tek kada se utvrdi da sa stanovišta bezbednosti saobraćaja ispunjava tehničke normative. Put mora da bude osposobljen za osovinski pritisak od najmanje 10 tona (lokalni put 6 tona), iznad kolovoza mora postojati slobodan prostor od 4,5 m, a ostali elementi moraju da pružaju mogućnost za bezbednu vožnju brzinom od 60 km/čas kao najnižom. Predviđeni su i elementi auto-puta i puta namenjenog isključivo za saobraćaj motornih vozila: dve međusobno odvojene kolovozne trake, za svaki smer vožnje posebno, s najmanje dve saobraćajne za svaku kolovoznu traku, širine 3,75 m ili ne manje od 3,25 m, zavisno od terena, ukrštanja s drugim putevima i železničkim prugama van nivoa; posebna traka uz svaku kolovoznu traku za prinudno zaustavljanje vozila, u širini od 2,5 m (duž cele trake ili na pojedinim mestima koja su međusobno dovoljno udaljena). Širina kolovoza na javnom putu na mostovima i tunelima, galerijama i ostalim objektima ne sme da bude manja od širine kolovoza na ostalim delovima javnog puta. Autobuska stajališta izvan naselja, a na magistralnim putevima i kroz naselja, moraju biti van kolovoza.

Zakonom su zatim utvrđeni:

opšta pravila saobraćaja — uključivanje u saobraćaj, promena načina i pravca kretanja, strana kretanja, brzina kretanja, prvenstvo prolaza, mimoilaženje, preticanje i obilaženje, znaci upozorenja, zaustavljanje i parkiranje, presecanje kolone pešaka;

pravila ponašanja pojedinih grupa učesnika u saobraćaju — saobraćaj motornih vozila, tramvaja i drugih šinskih vozila, saobraćaj bicikla i zaprežnih vozila, kretanje stoke, saobraćaj na raskrsnicama, kretanje pešaka, saobraćaj na prelazu puta preko železničke pruge, na auto-putu i putu rezervisanom za saobraćaj motornih vozila, vozila pod pratnjom i s pravom prvenstva prolaza i sl.;

postupak u slučaju saobraćajne nezgode — lica koja se zateknu na mestu nezgode u kojoj ima povređenih, ili naiđu na takvo mesto, obavezna su da povređenima ukažu pomoć; lica koja su ma u kom svojstvu učestvovala u saobraćajnoj nezgodi dužna su da ostanu na mestu nezgode (odnosno mogu privremeno da se udalje samo da bi pružila pomoć povređenima, zatražila pomoć za sebe kada im je potrebna ili obavestila o nezgodi nadležne organe), da preduzmu sve što im je na raspolaganju da otklone nove opasnosti koje mogu da nastanu na mestu saobraćajne nezgode, da nastoje da se, kada u nezgodi ima povređenih ili poginulih, ne menja stanje na mestu nezgode i da se sačuva činjenično stanje (mere koje se u vezi s tim preduzimaju ne smeju da ugrožavaju saobraćaj) i o nezgodi u najkraćem vremenu obaveste nadlžene organe; predviđene su obaveze i mere za obezbeđenje brze pomoći nastradalima i za zaštitu prvobitnog izgleda mesta nesreće, radi omogućavanja nesmetanog vođenja istrage i utvrđivanja odgovornosti;

saobraćajni znakovi — postavljanje, svetlosni saobraćajni znakovi, obeležavanje i obezbeđivanje prelaza puta preko železničke pruge, obeležavanje radova na putu;

odredbe o vozačima motornih vozila — pravo upravljanja ovakvim vozilima, pripremanje vozača i vozački ispit, vozačka dozvola, kontrolni lekarski pregled vozača, provera alkoholisanosti, uslovi rada vozača;

odredbe o vozilima — osnovne mere za bezbednost saobraćaja, registrovanje motornih i priključnih vozila, tehnički pregledi;

posebne mere za bezbednost saobraćaja — ovlašćeno lice ima pravo da pomoću odgovarajućih sredstava i postupaka podvrgne vozača ispitivanju ili da ga uputi na stručni pregled u cilju proveravanja da li ima alkohola u organizmu ili da li se nalazi pod dejstvom droge ili psihoaktivnih lekova; vozačka dozvola odzima se vozaču kome je odlukom nadležnog organa zabranjeno bavljenje zanimanjem vozača i vozaču koji postane duševno ili telesno nesposoban za vožnju, za vreme dok takve smetnje traju; vozačka dozvola privremeno se oduzima vozaču koji se nije podvrgao lekarskom pregledu po nalogu nadležnog organa, dok ne obavi lekarski pregled; vozačka dozvola privremeno se oduzima na licu mesta i isključuje se iz saobraćaja vozač zatečen da upravlja vozilom ili da pokušava da to učini iako je očigledno da je umoran, bolestan ili da se nalazi u posebnom psihičkom stanju usled čega nije sposoban da upravlja motornim vozilom; ovlašćeno lice ima pravo da sprovede postupak za utvrđivanje alkoholisanosti i druge omamljenosti i uputi na proveru poznavanja propisa o bezbednosti saobraćaja ili veštine upravljanja vozilom vozača koji u kraćem razdoblju počini više težih saobraćajnih prekršaja i privremeno mu oduzme vozačku dozvolu ako pokaže nezadovoljavajuće rezultate u proverama, a za vreme dok ponovne provere ne pokažu da su nedostaci otklonjeni; ovlašćeno lice ima pravo da, pod pretnjom isključenja iz saobraćaja, traži od vozača čije je vozilo tehnički neispravno, preopterećeno ili je teret na njemu nepravilno raspoređen da na licu mesta otkloni neispravnosti; obavi vanredni tehnički pregled vozila; stvori uslove za izradu reda vožnje u javnom saobraćaju.

Posle četvorogodišnje primene Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima pokrenut je postupak za njegove dopune, koji je u toku (javna rasprava o Nacrtu zakona završena je 15. oktobra 1978). Dopunama se predviđa: utvrđivanje obaveza organizacija koje proizvode, održavaju i popravljaju vozila, puštaju u promet rezervne delove i opremu; razrađivanje postupka projektovanja puteva i davanja tehničkih elemenata; ograničenje brzine na svim saobraćajnicama, bez obzira na njihovu kategoriju (gornja granica brzine na auto-putevima bila bi 120 km/čas, na magistralnim 100 km/čas, a na ostalim 80 km/čas); obavezna upotreba pojaseva bezbednosti u vozilima; pravo polaganja vozačkog ispita s navršenom 17. godinom života, umesto trenutkom sticanja punoletstva u 18. godini; izmene programa obuke vozača i polaganja vozačkih ispita, uvođenjem predmeta saobraćajne etike.

REPUBLIČKI I POKRAJINSKI ZAKONI O BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA razrađuju pojedinačna pravila ponašanja u saobraćaju bližim određiva-

[6] Pravilnik o pravilima saobraćaja na putevima (1970), Pravilnik o saobraćajnim znakovima na putevima (1968), Pravilnik o znacima koje učesnicima u saobraćaju na putevima daju ovlašćena službena lica (1968), Pravilnik o uređajima i opremi za vozila u saobraćaju na putevima (1968. i 1970), Pravilnik o registraciji motornih i priključnih vozila (1968), Pravilnik o vozačkim dozvolama (1967. i 1968), Pravilnik o programu i načinu polaganja ispita za vozače-instruktore (1970), Pravilnik o zdravstvenim uslovima koje moraju ispunjavati vozači motornih vozila (1967) i dr.

[7] Federacija je osnove bezbednosti saobraćaja uredila Zakonom o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima i nizom pratećih propisa: Pravilnikom o saobraćajnim znakovima i o znacima koje učesnicima u saobraćaju na putevima daju ovlašćena lica (Službeni list SFRJ, br. 20/1975), Pravilnikom o uređajima, opremi, dimenzijama i ukupnim težinama vozila u saobraćaju na putevima (Službeni list SFRJ, br. 20/1975, ispravke u broju 26/1975), Pravilnikom o registraciji motornih i priključnih vozila (1975), Pravilnikom o obrascu vozačke dozvole (Službeni list SFRJ, br. 13/1975, ispravke u br. 14/1975), Pravilnikom o zdravstvenim uslovima koje moraju ispunjavati vozači motornih vozila (Službeni list SFRJ, br. 20/1975), Odlukom i najvećim dozvoljenim brzinama kretanja putničkih automobila i motocikla na javnim putevima izvan naselja (Službeni list SFRJ, br. 33/1975).

njem prava i dužnosti učesnika u saobraćaju[8] iz oblasti isključive zakonodavne nadležnosti republika i autonomnih pokrajina. Ovim zakonima uređuju se pitanja bitna za bezbednost saobraćaja: uključivanje vozila u saobraćaj i promena načina i pravca kretanja, prevoz lica i tereta motornim i priključnim vozilima, prevoz lica priključnim vozilima koja vuku traktori, saobraćaj traktora koji vuku zaprežno vozilo, saobraćaj radnih mašina i motokultivatora, naizmenično propuštanje vozila, probne vožnje, sportske i druge priredbe na putu, vozački ispit, ispitivanje vozila.

Republičkim i pokrajinskim zakonima uređuju se način organizovanja unutrašnje kontrole u organizacijama udruženog rada i drugim organizacijama i organima uprave koji imaju obavezu da trajno vrše nadzor (organizacije koje održavaju javne puteve i koje vrše javni prevoz ili prevoz za sopstvene potrebe), njena ovlašćenja i delokrug: nadzor nad primenom propisa o zdravstvenim uslovima vozača, nad njihovim psihofizičkim stanjem, provera znanja iz oblasti bezbednosti saobraćaja, poštovanje propisa o radnom vremenu i odmoru vozača, određivanje posada vozila sa stanovišta bezbednosti saobraćaja, redovni i vanredni tehnički pregled, periodični i povremeni pregledi vozača, dnevni nadzor nad ispravnošću vozila, pravilno vršenje primopredaje vozila po smenama, korišćenje tehnografa, pregled traka i evidentiranje stanja, pravilno opterećenje vozila, higijensko-tehnički uslovi u vozilima, evidentiranje nezgoda i prekršaja u kojima su učestvovali njihovi radnici, organizovanje i sprovođenje vaspitno-obrazovnog rada, prilagođenost reda vožnje zahtevima bezbednosti saobraćaja.

Republičkim i pokrajinskim zakonima utvrđeni su zadaci saveta za bezbednost saobraćaja, kao koordinacionih tela koja usklađuju rad od opštedruštvenog interesa na prevenciji u saobraćaju: unapređenje opšte bezbednosti saobraćaja, saobraćajnog vaspitanja i obrazovanja i razvijanje saobraćajno-obrazovnog rada u predškolskim, školskim i drugim ustanovama, ostvarivanje saradnje među svim organima i organizacijama koje deluju preventivno u drumskom saobraćaju, organizovanje saobraćajno-vaspitnih akcija, izdavanje i deljenje saobraćajno-vaspitnih publikacija, filmova i sl., organizovanje naučnih i stručnih skupova o saobraćajnoj preventivi, davanje mišljenja i predloga o merama za tehničko i pravno uređenje saobraćaja i poboljšanje njegove bezbednosti, saradnja s ustanovama javnog obaveštavanja na upoznavanju građana sa stanjem i problemima bezbednosti saobraćaja. Na nivou republika i pokrajina obavezno je osnivanje saveta, a u opštinama je to predviđeno kao mogućnost. Članove republičkih i pokrajinskih saveta imenuju izvršna veća skupština republika i pokrajina iz reda predstavnika zainteresovanih organa i organizacija i istaknutih saobraćajnih stručnjaka.

Društvenim dogovorom o osnivanju i zadacima Jugoslovenskog saveta za bezbednost saobraćaja (»Sl. list SFRJ«, 18/76) osnovan je Jugoslovenski savet za bezbednost saobraćaja kao međurepubličko-pokrajinsko koordinativno telo za usklađivanje stavova od zajedničkog interesa u oblasti bezbednosti saobraćaja na putevima.

Osnovni zadaci ovog Saveta jesu: dogovaranje o osnovama ostvarivanja programa saobraćajne preventive i unapređenje bezbednosti saobraćaja od interesa za celu zemlju; razmena iskustava na unapređenju bezbednosti saobraćaja; utvrđivanje planova opštejugoslovenskih saobraćajno-vaspitnih akcija; organizovanje razmene iskustava i mišljenja pri izradi propisa iz oblasti bezbednosti saobraćaja i pokretanje inicijative za izmenu i dopunu tih propisa, društvenih dogovora, samoupravnih sporazuma; staranje o usklađivanju naučnih i stručnih istraživanja u oblasti bezbednosti saobraćaja na putevima i o njihovom korišćenju; ostvarivanje saradnje sa saveznim organima i organizacijama udruženog rada i drugim organizacijama koje se bave poslovima značajnim za bezbednost saobraćaja.

Posebna delatnost Saveta je organizovanje i dogovorno odlučivanje, preko predstavnika republičkih i pokrajinskih saveta, o razvijanju i ostvarivanju saradnje Saveta i republičkih i pokrajinskih saveta s međunarodnim i nacionalnim saobraćajno-preventivnim organizacijama.

Neka pitanja republike i autonomne pokrajine regulišu na različite načine. Osnovne razlike odnose se, pre svega, na način i uslove prevoza robe i putnika, saobraćaj traktora, radnih mašina i motokultivatora, na naizmenično propuštanje vozila, probne vožnje i slično, zatim na vozačke ispite, ispitivanje vozila, unutrašnju kontrolu i finansiranje bezbednosti saobraćaja. Ipak, te razlike nisu velike.[9]

MEĐUNARODNO REGULISANJE SAOBRAĆAJA I JUGOSLOVENSKI PROPISI. Jugoslavija je potpisala više međunarodnih sporazuma o drumskom saobraćaju: Međunarodnu konvenciju o drumskom saobraćaju (1949), Međunarodni protokol o saobraćajnim znakovima na javnim putevima (1949), Evropski sporazum o dopuni Međunarodne konvencije o drumskom saobraćaju i Međunarodnog protokola o saobraćajnim znakovima na putevima (1950) i Konvenciju o drumskom saobraćaju (1968). Jugoslovenski predstavnici su uključeni u sve delatnosti raznih organizacija, kao što su: Potkomitet za drumski saobraćaj Ekonomske komisije OUN za Evropu, Evropska konferencija ministara saobraćaja (CEMT), odgovarajuća stručna tela pri SEV i Međunarodna organizacija kriminalističke policije (INTERPOL).

PRESTUPNIŠTVO U SAOBRAĆAJU

Zakonom utvrđena pravila ponašanja u drumskom saobraćaju uslovljavaju i određene oblike odgovornosti svakog učesnika u saobraćaju.

Dve grupe kažnjivih radnji u saobraćaju su: krivična dela i prekršaji.

KRIVIČNA DELA. Do 1. jula 1977, kada su stupili na snagu, pored Krivičnog zakona SFRJ, i krivični zakoni republika i autonomnih pokrajina, saobraćajna krivična dela bila su propisana jedinstvenim Krivičnim zakonikom SFRJ (glava XXI — krivična dela protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine). Krivična dela ugrožavanja javnog saobraćaja bila su:

— *ugrožavanje javnog saobraćaja* (čl. 271. st. 1. i 3. KZ), kao osnovno delo, koje je činilo lice koje nepropisnom ili nepravilnom vožnjom, upotrebom neispravnog vozila, oštećenjem ulica i puteva, stavljanjem prepreka ili na drugi način stvori neposrednu opasnost po život ljudi ili imovine većeg obima, ugrožavajući saobraćaj na mostovima, putevima i ulicama. Za ovo delo bila je predviđena kazna zatvora u trajanju od najmanje tri meseca, a ako je delo izvršeno iz nehata, kazna zatvora do jedne godine;

— *nepružanje pomoći licu povređenom u saobraćajnoj nezgodi* (čl. 271a KZ). Vozač motornog vozila ili drugog prevoznog sredstva koji lice povređeno tim prevoznim sredstvom ostavi bez pomoći mogao je da bude kažnjen kaznom zatvora u trajanju do jedne godine. Ako zbog ovog propusta nastupi teška telesna povreda ili smrt, bila je predviđena kazna zatvora u trajanju od najmanje tri meseca ili strogog zatvora do pet godina;

— *nezavisno vršenje nadzora nad javnim saobraćajem* (čl. 272. KZ). Ovo delo činilo je odgovorno lice kome su povereni poslovi nadzora nad održavanjem puteva i mostova, prevoznim sredstvima ili javnim saobraćajem, ili kome je povereno rukovođenje vožnjom, ako nesavesno vrši dužnost, pa usled toga izazove opasnost za život ljudi ili za imovinu

[8] Republički i pokrajinski zakoni objavljeni su u sledećim službenim glasilima: »Službeni list SR BiH«, br. 17/1975; »Narodne novine SRH«, br. 34/1976; »Službeni vesnik na SRM«, br. 19/1974; »Uradni list SR Slovenije«, br. 24/1975; »Službeni glasnik SR Srbije«, br. 47/1974; »Službeni list SAPV«, br. 1/1975; »Službeni list SAPK«, br. 8/1975.

[9] U republikama i autonomnim pokrajinama veoma je razvijen i raznovrstan i sistem pratećih propisa. Na primer, SR Srbija je donela Zakon o prevozu u drumskom saobraćaju (1974), Zakon o saobraćajnoj inspekciji (1976), Pravilnik o programu i načinu polaganja vozačkog ispita (1975), Pravilnik o programu i načinu polaganja ispita za vozače-instruktore (1975), Pravilnik o radu auto-škola (1975) i dr.

većeg obima. Isto delo čini i odgovorno lice koje izda nalog za vožnju, iako zna da vozač zbog umora ili drugih razloga nije u stanju da upravlja vozilom, usled čega se izaziva opasnost za život ljudi i imovinu većeg obima. U oba slučaja bila je predviđena kazna zatvora u trajanju od najmanje šest meseci ili strogog zatvora do pet godina, a ako je delo učinjeno iz nehata, samo kazna zatvora;

— *teško delo protiv opšte sigurnosti* (čl. 273. KZ) postojalo je onda kada izvršenjem osnovnog dela nastupi naročito teška posledica: teška telesna povreda, smrt, imovinska šteta velikih razmera. Zaprećena kazna bila je strogi zatvor i do dvadeset godina, samo u jednom slučaju zatvor u trajanju od najmanje šest meseci, zavisno od vrste i težine posledice;

— *nepropisna predaja saobraćaju eksplozivnog ili zapaljivog materijala* (čl. 274. KZ) i

— *uništenje, oštećenje ili uklanjanje znakova kojima se upozorava na opasnost* (čl. 276. KZ).

U ovom sistemu krivičnog zakonodavstva, u kome je podeljena zakonodavna nadležnost između federacije i republika, odnosno autonomnih pokrajina, republike i pokrajine su dobile ovlašćenje da propišu krivična dela kojima se ugrožava saobraćaj. Na osnovu prethodnih dogovora, republike i autonomne pokrajine su usaglasile i ujednačile zakonske odredbe o krivičnim delima.

Osnovna novina u odnosu na Krivični zakonik SFRJ, odnosno na stanje do 1. jula 1977, jeste izdvajanje iz ranijeg osnovnog krivičnog dela (po čl. 271, st. 1. i 3. KZ) dva krivična dela:

— *ugrožavanje javnog saobraćaja nepridržavanjem saobraćajnih propisa*, koje vrši učesnik u saobraćaju na putevima koji, zbog nepridržavanja saobraćajnih propisa, dovede u opasnost život ili telo ljudi ili imovinu većeg obima, pa kod nekog drugog lica nastupi laka telesna povreda ili šteta u iznosu preko 10 000,00 dinara. Propisana kazna je zatvor do tri godine, odnosno za učinioca iz nehata do jedne godine i

— *ugrožavanje saobraćaja opasnom radnjom ili sredstvom.* Učinilac je ono lice koje uništenjem, uklanjanjem ili težim oštećenjem saobraćajnih uređaja, sredstava ili znakova ili uređaja za signalizaciju koji služe bezbednosti saobraćaja, zatim davanjem pogrešnih znakova ili signala, postavljanjem prepreka na saobraćajnicama ili na drugi način ugrozi javni saobraćaj, te dovede u opasnost život ili telo ljudi ili imovinu većeg obima. Propisana kazna je zatvor do tri godine, odnosno za učinioca iz nehata do dve godine.

Pored toga, sve republike i autonomne pokrajine, osim Slovenije, propisale su novo krivično delo: *ugrožavanje saobraćaja usled omamljenosti.* Vozač motornog vozila koji usled dejstva alkohola ili »drugih omamljujućih sredstava«, nije očigledno sposoban za bezbednu vožnju, pa dovede u opasnost život ili telo ljudi ili imovinu većeg obima, ugrožavajući saobraćaj, biće kažnjen zatvorom do tri godine, a ako je delo učinio iz nehata do jedne godine.

Sve republike i autonomne pokrajine preuzele su iz ranijeg Krivičnog zakonika SFRJ sledeća krivična dela: *nepružanje pomoći licu povređenom u saobraćajnoj nezgodi, nesavesno vršenje nadzora nad javnim saobraćajem* i *teška dela protiv bezbednosti javnog saobraćaja.* Zaprećene kazne za delo nepružanja pomoći licu povređenom u nezgodi su zatvor do jedne godine, odnosno od tri meseca do pet godina ako je nastupila teška telesna povreda ili smrt povređenog; za nesavesno vršenje nadzora nad javnim saobraćajem zatvor od šest meseci do pet godina, odnosno do tri godine ako je delo izvršeno iz nehata; za teško delo ugrožavanja javnog saobraćaja zatvor od dvadeset godina izuzetno, odnosno do 15 godina zavisno od posledica (donja granica je jedna godina, a samo ako je teško povređeno jedno lice ili je nastupila materijalna šteta velikih razmera važi zakonski minimum od 15 dana).

Najzad, krivično delo *nepropisne predaje saobraćaju eksplozivnog i zapaljivog materijala* zadržano je samo u zakonu Srbije, Crne Gore i Kosova. Zaprećena kazna za ovo delo je zatvor do jedne godine.

Učiniocima nekog od saobraćajnih krivičnih dela može da bude izrečena i mera bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom (oduzimanje vozačke dozvole). Prilikom odluke o tome uzimaju se u obzir okolnosti pod kojima je delo izvršeno ili ranije kršenje saobraćajnih propisa.

PREKRŠAJI. Kaznene odredbe koje se odnose na prekršaje utvrđene su u Zakonu o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima, zakonima socijalističkih republika i autonomnih pokrajina o bezbednosti saobraćaja i pratećim propisima. Otuda su one i brojne i raznovrsne.

Zakonom o osnovama bezbednosti saobraćaja regulisana su izuzetno opasna ponašanja suprotna utvrđenim pravilima. To su ponašanja usled kojih dolazi do najvećeg broja nezgoda s naročito teškim posledicama: vožnja saobraćajnom trakom namenjenom za vozila iz suprotnog smera, nepropisno preticanje i obilaženje, povećavanje brzine preticanog vozila, nezaustavljanje vozila pred pešačkim prelazom radi propuštanja pešaka, vožnja motornog vozila bez vozačke dozvole, vožnja pod uticajem alkohola ili droga, odbijanje vozača da se podvrgne stručnom pregledu radi provere eventualne alkoholisanosti ili omamljenosti drogama itd. Predviđene su stroge kazne (novčana od 200,00 do 1 000,00 dinara ili zatvor u trajanju do dva meseca), i za mnoge od navedenih prekršaja obavezna primena zaštitne mere oduzimanja vozačke dozvole (od tri meseca do jedne godine, odnosno od trideset dana do šest meseci), a pri vožnji bez položenog vozačkog ispita zaštitna mera zabrane izdavanja vozačke dozvole (od jedne do tri godine). Nacrtom zakona o izmenama i dopunama Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja predloženo je unošenje nekih novih kažnjivih radnji i stroža kazna (novčana kazna od 500,00 do 6 000,00 dinara).

MERE ZA SMANJENJE SAOBRAĆAJNIH NEZGODA

U Jugoslaviji se na svim nivoima preduzimaju brojne i raznovrsne mere radi obezbeđivan a veće bezbednosti u drumskom saobraćaju.

UREĐENJE I NADZOR SAOBRAĆAJA povereni su službi bezbednosti saobraćaja (tj. organizacionim jedinicama organa unutrašnjih poslova). Ona je za to tehnički najsavremenije opremljena i stručno osposobljena. Težište nadzora je na praćenju poštovanja pravila o brzini kretanja vozila, zatim o zabrani uzimanja alkohola i o preticanju i mimoilaženju noću. U Jugoslaviji su na snazi dva opšta ograničenja brzine: prema vrsti motornih vozila (autobusi, teretna vozila, zavisno od nosivosti, smeju da se kreću brzinom od 60 do 80 km/čas) i saobraćajnica.[10] Isto tako, vozačima po zanimanju potpuno je zabranjeno uzimanje alkohola tokom vožnje, a ostalim vozačima motornih vozila dozvoljeno je do koncentracije od 0,5 promila. U ovom pogledu Jugoslavija spada u grupu zemalja sa strogim propisima.

Služba bezbednosti saobraćaja vrši proveru tehničke ispravnosti vozila; vrši nadzor nad radom auto-škola i na ispitima proverava znanja kandidata za vozače; ovlašćena je da višestruke prekršioce pravila ponašanja pozove na naknadnu proveru znanja; ima važnu ulogu u organizovanju provere psihofizičkih svojstava vozača u saradnji s ovlašćenim zdravstvenim ustanovama.

Zamerke koje su joj ranije upućivane zbog jednostranosti njenih zahteva i nadzora pretežno iz mesta, služba bezbednosti sve više otklanja, upotpunjavajući i poboljšavajući na taj način nadzor. Sve više pažnje posvećuje se pešacima, biciklistima, goničima zaprega i stada. Patrole su pokretljivije, javljaju se na svim mestima duž saobraćajnica, uključuju se i u saobraćajne tokove.

[10] Do sada je i ovo ograničenje bilo predviđeno posebnom naredbom kao i za vozila.

VASPITNO-OBRAZOVNI RAD S DECOM organizuje se uglavnom u predškolskim ustanovama i osnovnim školama. Njime su obuhvaćeni mladi svih uzrasta od predškolskog do završetka osnovne škole. U predškolskim ustanovama program rada na saobraćajnom vaspitanju prilagođen je trima grupama: mlađoj (3—4 godine), srednjoj (4—5 godina) i starijoj (od 5 godina do polaska u školu). U osnovnoj školi znanja o saobraćaju stiču se kroz nastavu nekoliko predmeta (opštetehničko obrazovanje, poznavanje prirode i društva i sl.). Uz to se koriste i slobodne delatnosti u odgovarajućim školskim sekcijama ili na poligonima tamo gde su oni uređeni.

Saveti za bezbednost saobraćaja socijalističkih republika i autonomnih pokrajina i Jugoslovenski savet za bezbednost saobraćaja, u saradnji sa školama, organima unutrašnjih poslova, Narodnom tehnikom, organizacijama AMS, udruženjima vozača i dr., organizuju redovno godišnje takmičenje učenika osnovnih škola »Pokaži šta znaš o saobraćaju«. U takmičenju učestvuje oko 1 300 000 učenika godišnje. Proglašavaju se pobedničke ekipe u školama, republikama i pokrajinama i Jugoslaviji. Pokazani rezultati služe i za izbor nacionalne ekipe koja učestvuje na međunarodnom kupu.

VASPITNO-OBRAZOVNI RAD S ODRASLIM učesnicima u saobraćaju, koji organizuju organizacije Auto-moto saveza Jugoslavije, udruženja vozača i automehaničara, obuhvata pretežno vozače. To je i razumljivo s obzirom da je njihovo ponašanje često odlučujuće za stanje bezbednosti i da je godišnji priliv vozača veliki. Jugoslavija danas ima oko 3 200 000 vozača, od toga preko 2 500 000 amatera, a samo u 1977. ispit je položilo 340 000 lica.

Gotovo svi dnevni listovi imaju rubrike, povremeno i posebne dodatke, posvećene saobraćaju, a pored toga prate i tekuće događaje. Slično čine i lokalni listovi, radio i TV stanice, s ciljem da se nosiocima saobraćajnih delatnosti, pre svega vozačima motornih vozila, pruže brojna i raznovrsna obaveštenja o tehnici vožnje, pravilima ponašanja, vozno-dinamičkim osobinama vozila i njihovim drugim svojstvima itd.

Sve ove napore objedinjavaju i podstiču saveti za bezbednost saobraćaja.

SLUŽBA UNUTRAŠNJE KONTROLE u organizacijama udruženog rada koje vrše javni prevoz ili prevoz za sopstvene potrebe nadležna je za raznovrsne poslove nadzora u skladu s važećim propisima, ali je njen doprinos unapređenju bezbednosti saobraćaja još nedovoljan. To je u znatnoj meri i posledica njene slabe razvijenosti i nedovoljne kadrovske osposobljenosti.

KAZNENE MERE, kao krajnje sredstvo za sprečavanje i suzbijanje štetnih posledica u drumskom saobraćaju, primenjuju se u okviru krivičnog progona za najteže oblike ugrožavanja i u prekršajnom postupku za kršenje propisa manje ili veće društvene opasnosti.

Povećanje broja saobraćajnih nezgoda, i uopšte sve brži razvoj saobraćaja, donose sobom i učestalije vršenje saobraćajnih krivičnih dela. Tokom poslednjih pet godina saobraćajni prestupnici (tabela 15) čine jednu petinu ili jednu šestinu svih pravosnažno osuđenih punoletnih i maloletnih lica. [11]

TABELA 15 — OSUĐENA LICA SAOBRAĆAJNI PRESTUPNICI

	Ukupno	Od toga za		
		krivična dela ugrožavanja javnog saobraćaja	teška dela protiv opšte sigurnosti	ostala dela*
1968	5 631	5 180	396	55
1969	6 747	6 306	390	51
1970	7 778	7 197	527	54
1971	8 975	8 279	619	77
1972	9 641	8 884	701	56
1973	15 355	8 153	7 149	53
1974	18 726	10 225	8 463	38
1975	20 145	10 548	9 555	42
1976	19 802	10 180	9 581	41
1977	20 160	10 668	9 445	47

* Nepružanje pomoći licu povređenom u saobraćajnoj nezgodi i nesavesno vršenje nadzora nad javnim saobraćajem.

Drugo obeležje kaznene intervencije je korišćenje izrazito preventivnih mera kakve su mere bezbednosti, uz propisane kazne lišenja slobode i novčane kazne. Pri tom je često primenjivano i odlaganje izvršenja izrečenih kazni. Trudeći se da ne počine nove greške, prestupnici su sticali odgovarajuće navike. Mera bezbednosti oduzimanja vozačke dozvole takođe je češće izricana u krivičnom postupku, naročito poslednjih godina. Zastupljena je približno kao i mera zabrane bavljenja određenim zanimanjem.

U postupku za prekršaje u 1977. bilo je kažnjeno 941 608 lica, od čega 913 736 vozača motornih vozila. Sedam godina ranije bilo ih je 600 924, odnosno 561 281. Među prekršajima su masovno zastupljeni, pored nepravilnog i nepropisnog parkiranja, još i vožnja bez vozačke dozvole, nepropisna brzina, nepropisno kretanje, skretanje i vožnja unazad, upravljanje vozilom pod uticajem alkohola, vožnja tehnički neispravnog vozila, nepoštovanje prvenstva prolaza. Uspešniji nadzor u saobraćaju doprinosi da se najveći deo počinjenih grešaka otkrije.

[11] Svi podaci o krivičnom progonu saobraćajnih prestupnika preuzeti su iz materijala Saveznog zavoda za statistiku »Punoletni učinioci krivičnih dela« i »Maloletni učinioci krivičnih dela«.

Obrada: *NIKOLA BJELOŠ*, sekretar Jugoslovenskog saveta za bezbednost saobraćaja; dr *VLADAN VASILIJEVIĆ*, naučni savetnik u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Recenzija: *Ilija Jovović*, podsekretar u Saveznom sekretarijatu za unutrašnje poslove; *Rudolf Kahlina*, podsekretar u Republičkom sekretarijatu za saobraćaj, veze i pomorstvo Hrvatske

DESETI KONGRES SAVEZA SOCIJALISTIČKE OMLADINE JUGOSLAVIJE

Deseti kongres Saveza socijalističke omladine Jugoslavije održan je 13—15. decembra 1978. u Beogradu. U radu Kongresa učestvovao je 1 441 delegat, kao i veliki broj gostiju. Kongresu su prisustvovale i delegacije 120 omladinskih i studentskih organizacija iz 73 zemlje.

Kongres je radio u plenarnim sednicama i u komisijama — za aktivnost Saveza socijalističke omladine u razvoju samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa, za organizaciono-političku izgradnju, politički sistem, statutarna pitanja i opštenarodnu odbranu, za idejno-politički rad, marksističko obrazovanje, kulturu i informisanje, za vaspitanje, obrazovanje i nauku, za zajedničku aktivnost Saveza socijalističke omladine Jugoslavije i društvenih organizacija u socijalističkom vaspitanju i društvenom organizovanju mladih, i za međunarodnu aktivnost i saradnju.

Na Kongresu je predsednik SSOJ Azem Vlasi podneo referat: »Aktuelni zadaci Saveza socijalističke omladine u borbi za dalji razvoj socijalističkog samoupravljanja«. Kongres je usvojio Akciono-politički program Saveza socijalističke omladine Jugoslavije, Rezoluciju o zadacima SSOJ u zajedničkoj aktivnosti sa društvenim organizacijama u socijalističkom vaspitanju mladih, Rezoluciju o međunarodnoj aktivnosti i saradnji SSOJ i Statut SSOJ. Kongres je takođe verifikovao izbor novog rukovodstva.

AKCIONO-POLITIČKI PROGRAM SAVEZA SOCIJALISTIČKE OMLADINE JUGOSLAVIJE

Dinamični i svestrani razvoj naše socijalističke samoupravne zajednice u proteklom periodu karakteriše intenzivna i široka aktivnost svih organizovanih socijalističkih snaga, sa SKJ na čelu, u daljem razvoju socijalističkog samoupravljanja i ostvarivanju neposrednih i dugoročnih interesa radničke klase. SSO i mlada generacija u celini, svojim konkretnim angažovanjem u svim tokovima samoupravnog delovanja i odlučivanja i u svim oblicima društveno-političkog organizovanja, davali su tome značajan stvaralački doprinos.

U periodu između Devetog i Desetog kongresa SSOJ ostvareni su krupni rezultati u radu Saveza socijalističke omladine u svim oblastima života i rada. SSOJ se, nakon Devetog kongresa, angažujući se u ostvarivanju Ustava, Zakona o udruženom radu i daljem razvoju političkog sistema socijalističkog samoupravljanja, sve više potvrđivao kao organizovana subjektivna snaga našeg društva i najširi demokratski front celokupne socijalistički opredeljene i angažovane omladine.

U ovom periodu dosta uspešno su prevaziđene brojne slabosti u radu omladinske organizacije. Mnogo se više i konkretnije radilo na planu doprinosa ukupnom društveno-ekonomskom razvoju, jačanju društveno-ekonomskog položaja mladih, idejno-političkom osposobljavanju i marksističkom obrazovanju mladih, obrazovanju, vaspitanju i stvaralaštvu mladih u celini, razvoju postojećih i formiranju novih oblika interesnog okupljanja omladine, dobrovoljnom omladinskom radu, opštenarodnoj odbrani i društvenoj samozaštiti i u drugim oblastima života. U isto vreme, omladinska organizacija sve se više oslobađala onih oblika rada koji su ograničavali omladinsku akciju i masovno društveno i društveno-političko angažovanje ne samo članstva SSOJ već i celokupne mlade generacije.

Delegatski sistem i socijalističko samoupravljanje dali su snažan podsticaj organizovanju i delovanju SSO i mlade generacije, iznalaženju novih metoda za njihovo svestrano i efikasnije angažovanje u razvoju našeg društva. SSO time prestaje da bude klasičan politički predstavnik mlade generacije i, povezujući svoju akciju sa akcijom ostalih organizovanih snaga društva, sve više postaje mesto organizovanja i osposobljavanja mladih ljudi za njihovo neposredno učešće i konkretni radni doprinos, kako omladinskoj organizaciji tako i našem socijalističkom samoupravnom društvu u celini.

Konstituišući se na Devetom kongresu SSOJ kao jedinstvena društveno-politička i vaspitna organizacija mladih, SSOJ je svojom aktivnošću, na tim osnovama, znatno doprineo jačem idejnom i političkom jedinstvu mlade generacije i njenom boljem organizovanju u svim područjima gde mladi ljudi žive i rade.

Omladinska organizacija je u ovom periodu transformisana u idejno-politički i akciono sposobnu organizaciju svih slojeva mladih i spremnu da u okviru fronta organizovanih socijalističkih snaga doprinese daljem razvoju socijalističkog samoupravljanja i sistema socijalističke samoupravne demokratije.

Mlada generacija je svoju budućnost povezala sa perspektivom socijalizma i samoupravljanja i svesno se opredelila za politiku SKJ sa drugom Titom na čelu. Svojim angažovanjem u borbi za dalji razvoj socijalističkog samoupravljanja, mlada generacija i SSO daju doprinos razvijanju i jačanju osnovnih vrednosti naše socijalističke revolucije — bratstva i jedinstva, ravnopravnosti i zajedništva svih naših naroda i narodnosti. Omladina je u praksi svojim radom potvrdila da je samoupravljanje u unutrašnjem razvoju i politiku nesvrstavanja na međunarodnom planu prihvatila kao svoju trajnu orijentaciju bez alternative.

Polazeći od Programa SKJ, odluka Desetog kongresa SKJ, stavova i opredeljenja izraženih u Referatu druga Tita na Jedanaestom kongresu SKJ i rezolucijama Jedanaestog kongresa SKJ, Programskih ciljeva SSOJ i dosadašnjih rezultata ostvarenih u radu omladinske organizacije, Akciono-politički program utvrđuje osnovne pravce naredne aktivnosti SSOJ.

Mlada generacija mora, pre svega, da se još više angažuje u daljem jačanju materijalne baze društva i socijalističkih samoupravnih odnosa. Borbom za veći dohodak i njegovu pravilniju raspodelu, veću produktivnost rada, bolje poslovanje i racionalno korišćenje sredstava, može se ostvarivati dinamičan i stabilan privredni i ukupan društveni razvoj.

Angažovanje u okviru delegatskog sistema, razvijanje i jačanje delegatskih odnosa kao okosnice političkog sistema socijalističke demokratije predstavljaju jednu od trajnih i svakodnevnih obaveza SSOJ u doslednom razvijanju delegatskih odnosa, kako u okviru organizacije tako i na širem društvenom planu.

U narednim aktivnostima posebno je značajno angažovanje svih slojeva mladih u ostvarivanju i jačanju uloge SSO, kao unutrašnje snage političkog sistema socijalističkog samoupravljanja, i povezivanju akcija SSO sa akcijama ostalih organizovanih subjektivnih snaga, kako bi se stvarali uslovi za šire i brže uključivanje mladih u sve vrste društvenih odgovornosti i društvenog odlučivanja.

Ostvarivanje uloge SSO u političkom sistemu pretpostavlja stalno i svakodnevno angažovanje SSO i svih mladih ljudi u okviru SSRN, kao fronta organizovanih socijalističkih snaga društva. Naime, kod mladih je sve više prisutno saznanje da se uspešno rešavanje svih problema ukupnog društvenog, ekonomskog i političkog položaja mlade generacije najpotpunije ostvaruje njihovim povezivanjem u jedinstvenu akciju sa ostalim organizovanim snagama društva.

Jačanje idejno-političkog rada i marksističkog obrazovanja i njihovo stalno povezivanje sa praksom predstavlja jedan od bitnih uslova za uspešno ostvarivanje svih po-

stavljenih zadataka. U tom pogledu, pred celom omladinskom organizacijom stoji krupna obaveza da stvara uslove za konkretno i celovito idejno-političko i akciono osposobljavanje i marksističko obrazovanje svakog člana SSOJ i mlade generacije u celini.

Iako je u prethodnom periodu u velikoj meri ostvareno idejno-političko, akciono i organizaciono jačanje i osposobljavanje SSO, kao jedinstvenog i najšireg fronta mlade generacije, u ovoj oblasti omladinskog angažovanja predstoji još niz zadataka. To se odnosi, pre svega, na obavezu SSOJ da svoje idejno-političko, akciono i organizaciono jačanje još potpunije ostvaruje u svim strukturama i na svim nivoima omladinskog organizovanja. Osposobljavanje osnovnih organizacija SSO za vođenje konkretnih akcija i aktivnosti i, na toj osnovi, najšire uključivanje mladih u organizaciju SSO, na području na kome deluje, predstavlja osnovni zadatak.

Angažujući se u razvoju našeg društva, Savez socijalističke omladine, kao demokratski front života, rada i akcije mlade generacije, treba da pokrene i uključi sve mlade u konkretnu borbu za dalji razvoj socijalističke samoupravne demokratije.

ANGAŽOVANJE SSO U DALJEM RAZVOJU DRUŠTVENO-EKONOMSKIH I SAMOUPRAVNIH ODNOSA U UDRUŽENOM RADU

Stalni zadatak SSO predstavlja aktivnost u dogradnji, usavršavanju i praktičnom delovanju sistema socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa.

Time radni ljudi u osnovnim organizacijama udruženog rada i drugim oblicima organizovanosti udruženog rada neposredno i preko delegacija potpunije ovladavaju celokupnom društvenom reprodukcijom i ostvaruju proširivanje materijalne osnove udruženog rada borbom za stalan porast produktivnosti rada i reproduktivne i akumulativne sposobnosti privrede.

1. SSO će svojom društveno-političkom akcijom doprinositi stalnom jačanju osnovne organizacije udruženog rada, kao samoupravne, društveno-ekonomske i radne celine i temelja svih vidova samoupravnih odnosa i oblika organizovanja u udruženom radu, u kojoj se obezbeđuje da radni ljudi neposredno i ravnopravno upravljaju uslovima i rezultatima rada i dohotkom u svom zajedničkom i opštedruštvenom interesu.

2. SSO se zalaže za samoupravno uređivanje odnosa u osnovnim organizacijama udruženog rada, koji će podsticati racionalno upravljanje društvenim sredstvima, uspostavljanje samoupravnih odnosa u sticanju i raspoređivanju dohotka i čistog dohotka, unapređenje sistema raspodele sredstava za lične dohotke prema radu i rezultatima rada, šire udruživanje rada i sredstava, a samim tim stalno povećavanje proizvodnje, produktivnosti rada, jačanje konkurentne sposobnosti na domaćem i inostranom tržištu, rast dohotka i podizanje akumulativne i reproduktivne sposobnosti privrede.

3. Sadržaj aktivnosti SSO u udruženom radu, u razvoju novih društveno-ekonomskih odnosa i jačanju materijalne osnove društva, mora više da bude određen bitnim problemima našeg društva u celini kako bi mlada generacija organizovano doprinosila razvoju socijalističkog samoupravljanja. Članovi SSO i njihovi oblici organizovanja i delovanja treba svoju konkretnu aktivnost u sredinama gde žive i rade da usmere posebno u pravcu:

— Šireg i svestranijeg uključivanja mladih u sagledavanje postojeće samoupravne organizovanosti osnovne organizacije i samoupravnog donošenja odluka o organizovanju novih osnovnih organizacija udruženog rada, polazeći od potrebe za njihovom specijalizacijom u obavljanju delatnosti, podelom rada i drugim uslovima potrebnim za njeno organizovanje;

— Stalnog praćenja i sagledavanja promena koje omogućuju organizovanje novih osnovnih organizacija i njihovo šire udruživanje;

— Unapređivanja sistema raspodele celokupnog dohotka i ličnih dohodaka unutar osnovnih organizacija udruženog rada na osnovu širih društvenih principa i interesa, a protiv pojava uravnilovke i neracionalnog trošenja, raspodele i raspolaganja dohotkom, protiv ličnih dohodaka i razlika u ličnim dohocima koji nisu rezultat rada;

— Unapređivanja društveno-ekonomskih odnosa u procesu udruživanja rada i sredstava, u kome treba prevladati sve one oblike koji onemogućavaju odlučujući položaj radnih ljudi unutar osnovnih organizacija udruženog rada u ovladavanju svim procesima društvene reprodukcije;

— Razvijanja jedinstva jugoslovenskog tržišta i prevazilaženja svih oblika zatvaranja osnovnih organizacija udruženog rada i drugih oblika udruživanja;

— Daljeg razvijanja slobodne razmene rada i delovanja samoupravnih interesnih zajednica, kako u privredi tako i u društvenim delatnostima;

— Oživotvorenja principa kontinuiranog, susretnog i istovremenog planiranja na osnovu novih društveno-ekonomskih i samoupravnih odnosa u dogovaranju i sporazumevanju o razvoju, a posebno u planiranju srednjoročnog razdoblja 1981—1985. godine i osnova dugoročne politike razvoja;

— Ostvarivanja ekonomske politike u oblasti povećavanja društvene produktivnosti rada, gde veće radne napore, usavršavanje i radne navike mladih radnika i svih radnih ljudi mora da prati njihova aktivnost za unapređenje organizacije rada, za bolju ekonomiju rada i sredstava i efikasnije korišćenje proizvodnih kapaciteta, za aktiviranje rezervi koje se mogu ostvariti minimalnim ulaganjima u rekonstrukciju, modernizaciju i otklanjanje uskih grla u tehnologiji i proizvodnji pravilnim razmeštajem kadrova, povećanjem kapaciteta smena, boljim korišćenjem fonda radnog vremena, smanjenjem odsustvovanja s posla, stvaranjem boljih radnih uslova, unapređenjem životne i radne sredine, održavanjem sredstava rada i nizom drugih aktivnosti;

— Racionalne i efikasne politike investicija na osnovu planski dogovorenih principa i najširih društvenih interesa, a protiv izgradnje neracionalnih i neperspektivnih kapaciteta, produžavanja rokova izgradnje i s tim povezanog povećanja potrebnih sredstava;

— Usklađivanja proizvodnje sa zahtevima domaćeg i inostranog tržišta, zajedničkog nastupanja organizacija udruženog rada na stranom tržištu i poboljšanja platnog bilansa spoljnotrgovinske razmene zemlje;

— Povećanja efikasnosti rada, preorijentacije proizvodnih programa i odgovornog rešavanja problema u organizacijama udruženog rada koje posluju sa gubicima;

— Utvrđivanja i analiziranja svih uzroka koji dovode do gubitaka i usmeravanja društveno-političke aktivnosti mladih na njihovo otklanjanje, kao i na prevladavanje formalizma u izradi sanacionih programa, tako da oni budu stvarni programi mera doneti na samoupravnim osnovama, čijom će se realizacijom obezbediti otklanjanje uzroka gubitaka za duži period do konačnog ozdravljenja osnovnih organizacija;

— Ostvarivanja antiinflacione politike u oblasti potrošnje, kreditno-monetarne politike i svih oblika ekonomske aktivnosti, a posebno protiv prebacivanja problema neefikasnog i neracionalnog privređivanja na neopravdano povećanje cena;

— Stalnog povećanja odgovornosti prema radnim obavezama, društvenim sredstvima i poslovanju;

— Bržeg razvoja nedovoljno razvijenih područja republika i SAP Kosova.

4. Osnova rešavanja problema zapošljavanja i nezaposlenosti u ovom periodu je, pre svega, veća mobilizacija subjektivnih faktora u osnovnim organizacijama udruženog rada i drugim oblicima organizovanosti udruženog rada, za ostvarivanje već dogovorene politike bržeg produktivnog zapošljavanja. To podrazumeva naročito sledeće:

— Radi ostvarivanja politike zapošljavanja, zadatak je SSO, a posebno mladih radnika, da stalnim povećanjem produktivnosti i ostalih kvalitativnih elemenata privređivanja stvaraju uslove za otvaranje novih radnih mesta.

— S obzirom na to da se bržim razvojem male privrede i podsticanjem rada sredstvima u ličnoj svojini doprinosi rešavanju problema zapošljavanja, neophodno je da se SSO angažuje u što bržem zaživljavanju ovih delatnosti i stvaranju sistemskih preduslova za njihov razvoj.

— SSO treba energičnije da se angažuje u otklanjanju tendencija prekomernog i neopravdanog zapošljavanja u vanprivrednim delatnostima. Zadatak organizacija SSO je da se izbore za stvaranje uslova kojima bi se povećala teritorijalna pokretljivost radnika, kao i veće produktivno zapošljavanje.

— SSO treba da se zalaže za javnost, demokratičnost i povećanu odgovornost u sprovođenju institucije konkursa, a protiv svake privatizacije i zatvaranja.

— SSO se energično zalaže za svođenje prekovremenog i honorarnog rada, rada po ugovoru o delu i rada penzionera samo na neophodnu meru, radi produktivnog zapošljavanja u postojećim proizvodnim kapacitetima.

— Pored izuzetnog interesa SSO za veći prijem mladih u svojstvu pripravnika, neophodno je više pažnje pokloniti njihovoj odgovarajućoj pripremi za radno-profesionalne i samoupravne funkcije. U vezi s tim, neophodno je raditi i na bržem uključivanju mladih stručnih i idejno-politički osposobljenih kadrova u odgovorne poslove u proizvodnji, što je u skladu sa sve većim podizanjem nivoa kvalifikacija mladih.

— SSO će posebno da se založi za takvu investicionu politiku koja omogućava uspešnije zapošljavanje i viši stepen produktivnosti.

— Neophodno je ubrzati zajedničku akciju samoupravnih interesnih zajednica u oblasti obrazovanja i zapošljavanja, obrazovnih institucija i udruženog rada, u pravcu usklađivanja broja, strukture i kvaliteta kadrova sa potrebama udruženog rada i mogućnostima zapošljavanja, raditi na dokvalifikaciji i prekvalifikaciji lica koja traže zaposlenje, kao i na priznavanju stepena osposobljenosti naše omladine na privremenom boravku u inostranstvu. Politikom stipendiranja i kreditiranja učenika i studenata treba stimulisati školovanje u deficitarnim zanimanjima.

— SSO će se angažovati u doslednom ostvarivanju društveno dogovorene politike zapošljavanja, pre svega bržim promenama privredne strukture i razvojem kapaciteta prerađivačke industrije, čime se stvaraju uslovi za brže zapošljavanje, kao i u energičnom suzbijanju negativnih pojava u zapošljavanju, pre svega doslednim sprovođenjem društvenih dogovora o zapošljavanju.

5. Problemi omladine na privremenom radu i boravku u inostranstvu zahtevaju intenzivnu i organizovanu aktivnost SSO zajedno sa drugim subjektivnim snagama:

— Organizacije i organi SSO, u svim sredinama i na svim nivoima, moraju utvrditi jasne programe saradnje i bolje se organizovati radi uspostavljanja širih kontakata i pružanja konkretne pomoći svim mladim ljudima koji se nalaze na privremenom radu u inostranstvu.

— SSO treba svojim angažovanjem da se zalaže za povećanje produktivnog zapošljavanja, što može bitno da utiče na smanjenje odlaska naših građana na rad u inostranstvo i na stvaranje mogućnosti za njihov organizovani povratak u zemlju.

— U tom smislu, treba posebno stimulisati razvoj male privrede, poljoprivrede i sela, udruživanje rada i sredstava za otvaranje novih radnih mesta, ostvarivanje mogućnosti za priznavanje školske i stručne spreme i kvalifikacija stečenih u inostranstvu.

6. SSOJ će svojom društveno-političkom aktivnošću doprinositi daljem razvoju samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa u oblasti stambene izgradnje i stanovanja i, tim putem, realizaciji sledećih ciljeva:

— SSO treba da povede akciju da se u svakoj osnovnoj organizaciji udruženog rada u planovima i programima namenski predvidi izgradnja određenog broja garsonjera i jednosobnih stanova za prvo rešavanje stambenog problema mladih radnika i većih stambenih jedinica za mlade porodice;

— SSO treba posebno da se zalaže da se u okviru realizovanja ukupne stambene politike u društvu adekvatno planira rešavanje problema stanovanja mladih;

— SSO treba da se zalaže za povećanje društvene brige o položaju podstanara kod privatnih stanodavaca, prvenstveno zbog toga što se u tom položaju nalazi najveći broj mladih radnika;

— SSO treba da se zalaže za poštovanje i stalno dograđivanje kriterijuma za raspodelu stanova uz opredeljenje da radni doprinos i stambena situacija budu osnov za dobijanje mesta na rang-listama za stan;

— SSO će svojom aktivnošću doprinositi da se energičnije vodi borba protiv svih vidova špekulacije, zloupotreba i privilegija, neopravdanih zarada i bogaćenja po osnovu izdavanja, zamene, prodaje stanova i drugih negativnih pojava u stambenoj oblasti.

7. Savez socijalističke omladine treba da bude, zajedno sa svim drugim organizovanim socijalističkim snagama, u narednom periodu angažovan u jačanju materijalne osnove samoupravljanja, intenziviranju proizvodnje i izmeni njene strukture, povećanju produktivnosti i kvaliteta rada, povećanju dohotka za primarnu reprodukciju i u rešavanju drugih pitanja značajnih za životni i društveni standard radnih ljudi u poljoprivredi i na selu.

Savez socijalističke omladine treba da se posebno angažuje u samoupravnom dohodovnom povezivanju primarne proizvodnje, prerade i prometa. Posebno treba raditi na pitanjima razvoja agroindustrijskog kompleksa i izjednačavanju položaja poljoprivrede sa položajem ostalih grana privrede, a time i položaja svih radnih ljudi u skladu sa njihovim doprinosom razvoju društva.

Savez socijalističke omladine ima izvanredno značajnu ulogu u usmeravanju poljoprivrednih proizvođača, posebno mladih, u podruštvljavanju individualne poljoprivredne proizvodnje putem udruživanja rada i sredstava.

Savez socijalističke omladine treba da podstiče aktivnosti u stručnom osposobljavanju mladih na selu putem seminara, savetovanja i drugih oblika stručnog obrazovanja mladih.

Savez socijalističke omladine treba istovremeno da dâ svoj doprinos razvoju delatnosti domova kulture i izgradnji drugih objekata društvenog standarda na selu.

8. SSO treba da se angažuje u povećanju društvenog i materijalnog vrednovanja racionalizatorstva i novatorstva, kao i stručnog rada, kao i u ostvarivanju širih mogućnosti za primenu i korišćenje savremenih znanja, za razvijanje sopstvene tehnologije i posebno za afirmaciju mladih stručnih kadrova u udruženom radu, kao jednog od nosilaca osavremenjivanja tehnologije, bolje organizacije rada i efikasnijeg privređivanja uopšte.

9. SSO se zalaže da osnovne organizacije udruženog rada sve više postaju mesto dogovaranja i odlučivanja o svim bitnim radnim i životnim interesima mladih radnika i svih radnih ljudi, što pretpostavlja i brigu o radnom i životnom položaju mladih radnika i svih radnih ljudi, njihovih porodica i njihove dece, o korišćenju slobodnog vremena, razvoju i rastu kulture rada i života, o daljem stručnom usavršavanju i obrazovanju, kao i o pitanjima zapošljavanja i stanovanja mladih. U tom procesu potrebno je da SSO doprinosi i jačanju uloge mesne zajednice, gde se susreću interesi ljudi koji u njoj žive i rade da bi rešavali zajednička pitanja. Na tom osnovu mora da izraste i socijalna politika društva kroz principe solidarnosti, uzajamnosti i socijalističkog humanizma.

10. SSO se zalaže za potpuno ostvarivanje ciljeva u oblasti društvenog položaja žene, problema porodice i humanizacije odnosa između polova, a na osnovu društveno-ekonomskih uslova za bolji položaj žene i porodice.

11. SSO i dalje treba da se angažuje na unapređivanju aktivnosti u zaštiti čovekove radne i životne sredine, a

osobito na unapređenju zaštite na radu, stvaranju boljih uslova organizovanog odmora i rekreacije mladih i ostalih radnika, zdravstvene i socijalne zaštite, kao značajnih uslova za povećanje radnih i psiho-fizičkih sposobnosti.

SSO U POLITIČKOM SISTEMU SOCIJALISTIČKOG SAMOUPRAVLJANJA

Delegatski sistem i razvoj samoupravljanja stvorili su još veće mogućnosti da omladina bude mnogo aktivnija tamo gde se donose odluke, gde se utiče na menjanje odnosa i na celokupan dalji razvoj društva.

Jedan od osnovnih zadataka SSOJ u njegovom daljem izgrađivanju i ukupnom društvenom razvoju predstavlja celovito i trajno angažovanje u stvaranju još širih osnova i uslova u kojima će mladi ljudi u celini i SSO moći organizovano da ostvaruju svoju ulogu kao subjekti i neposredni učesnici samoupravnog odlučivanja o svim društvenim pitanjima.

SSO ima na ovom planu konkretne obaveze da, zajedno sa ostalim organizovanim subjektivnim snagama, stalno radi na stvaranju povoljnih političkih i društvenih uslova za uspešnije ostvarivanje i funkcionisanje delegatskog sistema, ostvarivanjem delegatskih odnosa u svim oblastima i oblicima društvenog organizovanja i odlučivanja.

1. Savez socijalističke omladine mora da pojača odgovornost i angažovanje svih svojih članova i organizacija u daljem osposobljavanju i uvođenju mladih ljudi u delegatski sistem, od radničkih saveta i drugih samoupravnih tela do delegatskih skupština društveno-političkih zajednica.

Potrebno je da se, svakodnevnim kontaktima i radom sa delegatima i njihovim idejnim i akciono-političkim osposobljavanjem, utiče na to da se oni aktivno uključe u rad samoupravnih organa i delegacija u koje su izabrani, da pokreću inicijative i bore se za njihovo prihvatanje.

2. Značajna je i trajna obaveza SSO, na svim nivoima organizovanja, da i u svojim programima rada i u svojoj svakodnevnoj aktivnosti posveti veću pažnju delegatima i delegacijama da bi se bolje pripremali za rad na nizu društvenih pitanja koja se kroz delegatski sistem razmatraju i rešavaju i da bi se celovito informisali o svim aktivnostima koje se u omladinskoj organizaciji odvijaju. U tom pogledu treba redovno inicirati i organizovati razgovore sa delegatima, obaveštavati ih o radu omladinske organizacije, najaktuelnijim pitanjima i problemima koji se u određenom trenutku ispoljavaju, kao i o širim društvenim zbivanjima.

3. Organizacije SSO su dužne da delegate uključuju u rad svojih tela i organa, posebno u onim sredinama i organizacijama koje su ih birale.

4. Jačanje i razvijanje odgovornosti delegata predstavlja takođe krupnu obavezu SSO u daljem razvoju delegatskog sistema. Obaveza je osnovnih organizacija SSO da utiču na odgovorniji rad delegata i na ostvarivanje njihove stalne veze i kontakata sa organizacijama koje su ih delegirale.

5. SSO treba posebnu pažnju da usmeri prema aktivnostima i angažovanju mladih radnika u delegatskom sistemu. Osnovne organizacije SSO u organizacijama udruženog rada treba svakodnevno i konkretno da se angažuju kako bi se povećala aktivnost mladih radnika u samoupravnim organizacijama i delegacijama udruženog rada u skupštinama društveno-političkih zajednica.

6. SSO treba u okviru mesne zajednice da radi na uključivanju svih delova omladine — radničke, školske, studentske, seoske — u sistem društvenog odlučivanja u mesnoj zajednici i na njihovom osposobljavanju za učešće na zborovima, u delegacijama i akcijama mesnih zajednica. Potrebno je niz pitanja iz pojedinih društvenih delatnosti, kao što su stambena politika, komunalne delatnosti, socijalna zaštita, obrazovanje, kultura, fizička kultura, stavljati na dnevni red omladinskih organizacija i organa, razmatrati ih i neposredno ili preko delegata sudelovati u radu samoupravnih organa i tela mesnih zajednica u njihovom rešavanju. U isto vreme, osnovne organizacije SSO treba da ostvaruju stalnu koordinaciju i saradnju sa podružnicama SSRN, skupštinama i drugim organima mesnih zajednica u rešavanju svih pitanja koja se pojavljuju u ovim oblastima života i rada.

7. Angažovanje SSO u rešavanju različitih društvenih pitanja i problema sve više treba da se odvija i preko delegata i delegacija u samoupravnim interesnim zajednicama. U ovom pogledu aktivnost treba usmeriti, kako na poboljšanje rada delegata i delegacija u samoupravnim interesnim zajednicama tako i na dosledno ostvarivanje osnovnih društvenih zahteva koji su pred samoupravne interesne zajednice postavljeni, posebno na principu slobodne razmene rada.

8. Posebno je značajno angažovanje omladinske organizacije u razvijanju sistema stalnog i svakodnevnog informisanja delegacije i delegata, kao i organizacija iz kojih su birani.

* * *

Savez socijalističke omladine kao deo organizovanih društvenih snaga treba još više da se povezuje, sarađuje i dogovara sa svim ostalim društveno-političkim i drugim demokratskim organizacijama i institucijama našeg samoupravnog sistema obezbeđujući u isto vreme i aktivno učešće svih svojih članova.

U tom pogledu SSO, zajedno sa ostalim organizovanim društvenim snagama, mora da obezbedi stalno i trajno angažovanje i aktivnost cele organizacije, kao i najširih slojeva mladih ljudi u okviru SSRN, kao fronta svih organizovanih subjektivnih snaga i demokratskog saveza svih samoupravno opredeljenih radnih ljudi i građana.

1. Učešće mladih u aktivnostima SSRN imaće svoje pravo značenje samo ako se ispoljava kroz pokretanje i razmatranje suštinskih životnih pitanja i problema, kako društva u celini tako i mladih posebno. U tom smislu naročito se treba angažovati, u okviru SSRN, u rešavanju problema nezaposlenosti stanovanja mladih, problema omladine na selu, standarda učenika i studenata, obrazovanja mladih i dr.

2. Mladi moraju više da učestvuju u svim oblicima rada i dogovaranja u SSRN, a posebno u njegovim sekcijama, kao mestu najširih dogovora radnih ljudi i građana.

3. Aktivnost omladine u svojim osnovnim organizacijama treba da bude usmerena ne samo prema svom programu rada i angažovanja već i prema svim onim pitanjima koja se razmatraju u SSRN. To pretpostavlja potrebu za stalnom saradnjom organizacija SSO i SSRN (naročito osnovnih organizacija SSO i podružnica SSRN), praćenjem problematike koja se razmatra u Socijalističkom savezu i njegovim organima i njenim prenošenjem na teren aktivnosti mladih.

4. U okviru fronta organizovanih socijalističkih snaga SSO treba da ostvaruje saradnju i, zajedno sa Savezom sindikata, da se angažuje u rešavanju pitanja vezanih za društveno-ekonomski položaj mladih radnika i njihovu uključenost u samoupravni život i delegatski sistem. Neophodno je radi toga razvijati stalne oblike radnog i akcionog povezivanja omladinskih i sindikalnih organizacija u osnovnim organizacijama udruženog rada i šire.

5. SSO treba isto tako da ostvaruje u još većoj meri saradnju i koordinaciju sa SUBNOR-om u vaspitnom delovanju na mlade, negovanjem i razvijanjem revolucionarnih tradicija NOB-a i zajedničkim angažovanjem u rešavanju pitanja iz svakodnevne prakse.

IDEJNO-POLITIČKO, AKCIONO, ORGANIZACIONO I KADROVSKO JAČANJE SSO

1. Stalno idejno-političko, organizaciono, akciono i kadrovsko jačanje SSO neophodan je uslov za ostvarivanje uloge mlade generacije u društvu. Idejno-politički zadaci

članova i organizacija SSO u svim oblastima života i rada moraju biti usmereni na stalno širenje i omasovljenje organizacije, odnosno uključivanje što većeg broja mladih ljudi u sve akcije i aktivnosti koje se organizuju i odvijaju u SSO, u drugim organizovanim socijalističkim snagama i društvu u celini.

2. Dosledno ostvarivanje delegatskih odnosa u praksi i njihovo dalje jačanje predstavljaju značajne zadatke SSO, jer se na taj način stvaraju veće mogućnosti svim članovima i organizacijama SSO da neposredno učestvuju, kako u dogovaranju i donošenju stavova i odluka tako i u njihovom sprovođenju.

Aktivnost SSO ostvaruje se demokratskim dogovaranjem i odlučivanjem o svim pitanjima i pravcima aktivnosti, posebno širokim raspravama, inicijativama i predlozima članova SSO u osnovnoj organizaciji. Na osnovu tih inicijativa i predloga sistemom delegatskih odnosa u SSOJ i šire mora se ostvarivati idejno-političko jedinstvo mlade generacije.

3. SSO svojom aktivnošću u ostvarivanju interesa mladih u udruženom radu, u školi, u mesnoj zajednici, na selu, u jedinicama i ustanovama JNA postaje društvena i politička organizacija svih mladih. Otuda potreba da se SSO dalje razvija, pre svega, jačanjem i omasovljenjem osnovne organizacije i odeljenja u svim sredinama u kojima postoje izraženi interesi mladih i uslovi za njihovo organizovanje.

— Osnovna organizacija SSO treba da čini dalje napore kako bi obogatila sadržaj svoga rada i obezbedila potrebne uslove svom članstvu da se prema interesovanju, sposobnostima i potrebama bavi pitanjima bitnim za sredinu u kojoj ona deluje i pitanjima od šireg društvenog značaja. Ona treba da predstavlja subjektivnu snagu koja svojom konkretnom akcijom okuplja i sve druge mlade, uspešno zadovoljavajući njihove interese i potrebe.

— U okviru osnovne organizacije SSO treba razvijati raznovrsne oblike delovanja i metoda rada, shodno interesima i potrebama celokupnog članstva. Osnovna organizacija SSO treba stalno da iz razvoja socijalističkog samoupravljanja crpe metode i oblike delovanja, koji omogućavaju ispoljavanje najširih interesa njenog članstva i svih mladih ljudi, demokratsko sučeljavanje tih interesa i stvaralačku akciju za njihovo efikasno zadovoljavanje. Svojim metodama i načinom delovanja osnovne organizacije SSO treba još više, kroz radne grupe, koordinaciona tela i druge oblike delovanja, da se programski i akciono povezuju sa Savezom komunista, Savezom sindikata, Socijalističkim savezom radnog naroda i svim ostalim subjektivnim snagama i time grade konkretni front subjektivnih snaga socijalističkog samoupravljanja, imajući uvek u vidu, pre svega interes radničke klase.

U osnovnim organizacijama SSO mora da dolazi do izražaja mobilnost, inicijativnost i kreativnost svakog mladog čoveka, što podrazumeva da njihovi akcioni programi svojim sadržajem i načinom realizovanja treba da omogućavaju pretvaranje potencijalnih snaga mlade generacije u revolucionarne potencijale društva u celini.

4. U većim osnovnim organizacijama udruženog rada, školama i fakultetima treba konstituisati više osnovnih organizacija SSO, a shodno tome i odeljenja, čime će se stvarati uslovi za neposrednije angažovanje svakog člana SSO.

Osnovne organizacije SSO treba neposredno da se povezuju na osnovama zajedničkih programa, čime će one, kao osnovni nosioci ukupne aktivnosti mladih, sa uspehom ostvarivati jedinstvo u akciji i afirmisati konkretan interes svakog mladog čoveka i sredine u kojoj deluje, kao i zajedničke interese i ciljeve, zbog kojih uspostavljaju međusobne odnose.

U složenim organizacijama udruženog rada, velikim integracionim sistemima, među istorodnim fakultetima i slično, ulogu dogovaranja, usklađivanja aktivnosti od zajedničkog interesa i akcionog povezivanja svih osnovnih organizacija SSO treba da imaju akcione i tematske konferencije, koordinacioni odbori, savetovanja i dr. Te oblike povezivanja treba još više afirmisati, s tim što se SSO mora boriti protiv svih vidova povezivanja koji bi potiskivali rad i aktivnost osnovne organizacije SSO.

SSO mora se, takođe, bolje organizovati i uspostavljati čvršće veze, kontakte i odnose svih mladih koji žive i rade u okviru mesne zajednice, kao i svih osnovnih organizacija SSO u mesnoj zajednici. U tom pravcu treba intenzivirati aktivnosti SSO u formiranju mesnih konferencija SSO na nivou mesnih zajednica, gde za to postoje uslovi.

5. SSO treba da se angažuje u daljem organizovanom delovanju i učestvovanju mladih u svim aktivnostima društvenih organizacija, kao posebnih oblika interesnog okupljanja mladih. Zajedničko dogovaranje, pokretanje, koordiniranje, usaglašavanje i vođenje akcija i aktivnosti u svim oblastima delovanja SSO i društvenih organizacija treba da predstavlja trajan zadatak.

SSO i društvene organizacije moraju na svim nivoima organizovanja, a posebno u svojim osnovnim organizacijama, u sredini u kojoj deluju i rade, afirmisati i razvijati sistem kolektivnog članstva, kao koncept demokratskog fronta celokupne socijalistički opredeljene mlade generacije.

6. Povezivanje u akciji na osnovu dogovaranja i sporazumevanja i bolje funkcionisanje delegatskih odnosa mora da odlikuje naročito delovanje SSO unutar opštinske konferencije SSO. Opštinska konferencija SSO time će još više postajati oblik organizovanja i akcionog delovanja, u čijem okviru se ostvaruje celina angažovanja organizacije SSO i u kojoj se ispoljava konkretan interes mladih za najznačajnija društvena pitanja.

7. U delovanju republičkih i pokrajinskih konferencija SSO mora još jače da se afirmiše potreba za akcionom povezanosti opštinskih konferencija SSO na osnovu interesa članstva, mlade generacije i društva u celini.

Savez socijalističke omladine Jugoslavije mora da izražava zajedničke interese i afirmiše jedinstvo mlade generacije kao jedinstvo akcije kroz delovanje Konferencije SSOJ, koja treba još snažnije da afirmiše svoju ulogu mesta akcionog dogovaranja i usklađivanja delovanja republičkih i pokrajinskih organizacija SSO.

8. Odlučivanje organa SSO na svim nivoima organizovanja mora se zasnivati na osnovama, mišljenjima i predlozima članova i osnovnih organizacija SSO, kao i organa SSO koji vrše funkciju delegacije. Utvrđeni zadaci i stavovi moraju se dosledno ostvarivati, a istovremeno napuštati praksa forumskog delovanja i formalizma u radu organa i tela SSO.

Rukovodstva SSO na svim nivoima organizovanja treba da budu inicijativna, mobilna — moraju u organizacijama razvijati demokratsku raspravu i borbu mišljenja i angažovati se u stalnom idejnom, organizacionom i kadrovskom izgrađivanju organizacije, kao i svakog člana SSO i svakog omladinca. Sama rukovodstva, takođe, moraju biti pripremljena za takav odgovoran i kreativan rad, koji zahteva osposobljenost, stručnost, idejnu i političku izgrađenost i organizaciono-programski razrađenu aktivnost. Potrebno je razvijati navike individualnog osposobljavanja za kreativan rad i delovanje unutar organizacije i šire.

Izabrani organi SSO, od osnovne organizacije do federacije, treba da deluju kao delegatska tela sa zajedničkom odgovornošću za obavljanje onih poslova, zadataka i dužnosti, koje im je poverilo članstvo i organizacije.

Unutrašnji karakter delegatskih odnosa nameće potrebu za jačanjem kolektivne odgovornosti tih organa. To znači da svi članovi organa i rukovodstava treba podjednako da budu odgovorni u zastupanju interesa svoje delegatske baze, u usaglašavanju različitih interesa, stavova i mišljenja, u dogovaranju o putevima i metodama ostvarivanja zajedničkih interesa, ciljeva i potreba i razmatranja svih aktuelnih pitanja od značaja za rad organizacije u celini.

Konferencije Saveza socijalističke omladine, kao najviši organi od nivoa opštine do federacije, još uvek u potpuno-

sti ne ostvaruju svoju ulogu u skladu sa realnim potrebama. Ti organi se u nekim društveno-političkim zajednicama neredovno sastaju, a poslove iz njihove nadležnosti u takvim situacijama delimično obavljaju predsedništva, kao izvršno-politički organi. Zato je potrebno, u narednom periodu, pojačati ulogu i odgovornost ovih organa u obavljanju onih funkcija koje su u njihovoj nadležnosti i znatno poboljšati metode i oblike njihovog rada. Isto tako, treba veću pažnju posvetiti radu komisija, sekcija i drugih radnih tela koja formiraju predsedništvo ili konferencija sa zadatkom da prate određene oblasti rada i života omladine. Jačanjem kolektivnog rukovođenja treba prevazilaziti praksu da značajan deo političkih funkcija i poslova ide preko manjeg broja aktivista koji svoju dužnost, u toku mandata, obavljaju profesionalno. Na taj način onemogućile bi se razne negativne tendencije i pojave koje bi se ispoljavale u vidu karijerizma, liderstva i birokratizma, kao i izvor raznih špekulacija, intriga i nezdravih odnosa među ljudima u rukovodstvu.

O jačanju kolektivnog rukovođenja drug Tito je na VIII kongresu Saveza sindikata Jugoslavije rekao i sledeće:

»Poznato je da se u Predsjedništvu SFRJ, kao najvišem državnom organu, već niz godina bira potpredsjednik na godinu dana. Taj princip je nedavno primijenjen i u Predsjedništvu CK SKJ izborom predsjedavajućeg, takođe na godinu dana. Već stečena iskustva upućuju na zaključak da je takvu praksu, u narednom periodu, moguće i potrebno primijeniti i u drugim organima i organizacijama, počev od komune do federacije. Izuzetak bi mogli činiti samo neki izvršni i stručni organi i institucije. Ali, i u njima bi bilo neophodno razvijati i primjenjivati kolektivni rad i zajedničku odgovornost. Smatram da nas na takav način rada obavezuje, svojom suštinom, naš samoupravni sistem. Takav metod i oblici organizacije proističu posebno iz potrebe nesmetanog funkcionisanja i daljeg razvoja delegatskog sistema. Zato ih već sada treba početi razrađivati i postepeno preći na njihovu najširu primjenu. Ja sam o ovim pitanjima mnogo razmišljao. I duboko sam uvjeren da bi takav način djelovanja još više afirmisao kolektivni rad i odgovornost, da bi doprinio daljoj demokratizaciji rada svih samoupravnih i političkih organa i onemogućio ispoljavanje liderskih i drugih nezdravih ambicija pojedinaca. Ukratko, rad bi učinio efikasnijim, a odnose među ljudima boljim i humanijim. Sve bi to doprinijelo da se Jugoslavija i dalje uspješno razvija kao socijalistička, samoupravna i federativna zajednica, u stabilnim uslovima.«

Podržavajući jedinstveno inicijativu koju je drug Tito pokrenuo na VIII kongresu Saveza sindikata Jugoslavije, Deseti kongres SSOJ obavezuje članstvo, organizacije i organe SSO da u svim sredinama i na svim nivoima pristupe njenoj konkretnoj realizaciji.

Razmatrajući ceo kompleks pitanja kolektivnog rada i odgovornost rukovodstava Saveza socijalističke omladine, od nivoa opštine do federacije, treba ići i na izmenu sadašnje funkcije predsednika i na uvođenje principa rotacije funkcije na čelu organa u vidu predsedavajućeg sa mandatom od nekoliko meseci, a najviše do godinu dana. Tu funkciju obavljali bi naizmenično članovi Predsedništva na vreme koje se utvrdi. Članovi Predsedništva imaće podjednaku odgovornost za ukupan rad tog organa, bez obzira na određenu podelu poslova i zaduženja koja imaju po određenim oblastima.

Poslovnikom o radu i drugim dokumentima treba preciznije utvrditi zadatke, nadležnosti i način rada Konferencije, Predsedništva i njihovih organa.

U skladu sa inicijativom koju je drug Tito dao i koja je najšire prihvaćena u celom društvu, u organizaciji Saveza socijalističke omladine Jugoslavije i među mladima, odmah posle Kongresa treba pripremiti odgovarajuće predloge za konkretna rešenja. Tu akciju treba voditi u saradnji sa svim društveno-političkim organizacijama. Nakon obavljene rasprave u organizaciji Saveza socijalističke omladine Jugoslavije, Konferencija Saveza socijalističke omladine Jugoslavije treba da izvrši odgovarajuće izmene i dopune u Statutu SSOJ. Novi metod i oblici rada organizacije Saveza socijalističke omladine Jugoslavije treba da počnu da funkcionišu u toku mandata organa koji su izabrani ove godine, od osnovne organizacije do Predsedništva Konferencije Saveza socijalističke omladine Jugoslavije.

SSO će se angažovati za dosledno sprovođenje inicijative druga Tita u vezi sa jačanjem kolektivnog rukovođenja u svim strukturama društva.

* * *

Delovanjem i jačanjem delegatskog principa unutar organizacije SSO i šire stvaraju se mogućnosti da članstvo SSO odlučnije utiče na kadrovsku politiku u organizaciji i izvan nje i na njeno dosledno ostvarivanje.

1. Organizacije i organi SSO moraju se angažovati u doslednoj primeni društvenih dogovora o kadrovskoj politici i primeni načela i kriterijuma kadrovske politike u SSO. Dalje podruštvljavanje kadrovske politike i jačanje njene klasne osnove predstavljaju stalan zadatak svih organa i organizacija SSO.

2. SSOJ se zalaže da rezultati rada, društvena i društveno-politička aktivnost i opredeljenost za samoupravljanje budu osnovni kriterijumi prilikom predlaganja i biranja mladih u organe omladinskih organizacija i u društvu u celini.

3. Polazeći od klasnog karaktera kadrovske politike u našem socijalističkom samoupravnom društvu, SSOJ se zalaže za još veću zastupljenost radničke omladine u svim samoupravnim organima, delegacijama, kao i organima i telima SSO.

4. U ostvarivanju kadrovske politike posebno je značajno planiranje kadrova i praćenje njihovog razvoja. U tom smislu, SSO će se zalagati da u skladu sa potrebama udruženog rada mladi kadrovi odlaze i u manje razvijena područja.

5. SSO će se zalagati da na javne, samoupravne i druge društvene funkcije dođu kadrovi potvrđeni u borbi za razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa, materijalni i društveni razvoj, bratstvo i jedinstvo, ravnopravnost naroda i narodnosti, koji poseduju odgovarajuće stručne, kreativne, društveno-političke, moralne i druge kvalitete.

6. Prilikom izbora i konstituisanja organa SSO treba voditi računa o nacionalnoj, socijalnoj i polnoj ravnopravnosti i zastupljenosti. U tom smislu, neophodno je još više afirmisati rad i aktivnost ženske omladine i obezbediti da ona mnogo više nego do sada bude birana i zastupljena u svim organima i telima SSO i šire u društvu.

7. SSO se zalaže za dosledno poštovanje principa demokratičnosti u izboru kadrova, reizbornosti, odgovornosti i za odlučno suprotstavljanje svim negativnim tendencijama: monopolu, privatizaciji, familijarizmu, odlučivanju u neformalnim grupama i slično.

8. SSOJ se zalaže za stalno, organizovano i sistematsko idejno marksističko i stručno osposobljavanje kadrova povezujući to sa svakodnevnom akcijom članova, organizacija i organa SSO.

ZADACI SSO U DALJEM SOCIJALISTIČKOM SAMOUPRAVNOM PREOBRAŽAJU VASPITANJA I OBRAZOVANJA

Dalji samoupravni preobražaj vaspitanja i obrazovanja od izuzetnog je značaja za mladu generaciju i predstavlja jednu od najznačajnijih oblasti angažovanja SSO.

Uključujući se sve više u širu društvenu aktivnost u ostvarivanju tog preobražaja, SSO će i dalje doprinositi marksističkoj i radno-politehničkoj zasnovanosti vaspitanja i obrazovanja, njegovom uključivanju u jedinstven sistem udruženog rada, na načelima slobodne razmene rada radnih ljudi u materijalnoj proizvodnji sa radnim ljudima u obrazovanju. SSO će se i dalje zalagati za razvijanje ravno-

pravnosti naroda i narodnosti u vaspitno-obrazovnom procesu.

1. Kao deo fronta organizovanih socijalističkih snaga društva u okviru SSRN, Savez socijalističke omladine treba svoje članstvo i mlade u celini još više da stvaralački angažuje u rešavanju jasnih i konkretno definisanih programskih zadataka u praktičnoj realizaciji zacrtanog koncepta obrazovne politike.

Putem raznolikih oblika idjeno-političkog osposobljavanja, SSO će upoznavati mlade sa idejnom celinom koncepta samoupravnog preobražaja vaspitanja i obrazovanja, da bi se njegova suština i glavni ciljevi potpunije shvatili, prihvatili i postali osnov svesne i organizovane aktivnosti mladih.

2. Položaj i uloga mladih koji su u procesu obrazovanja osnovno je pitanje budućnosti mladih generacija, a time razvoja i napretka našeg socijalističkog samoupravnog društva. SSO treba više da izgrađuje idejno i akciono jedinstvo mladih radnika, učenika, studenata i mladih na selu, u društveno-političkoj akciji za samoupravni preobražaj vaspitanja i obrazovanja.

3. Članovi SSO i mladi u organizacijama udruženog rada treba da podstiču u svojim osnovnim organizacijama udruženog rada aktivnost u donošenju razvojnih planova i programa, s razrađenim planovima kadrovskih potreba. Sadašnje i perspektivne potrebe udruženog rada su osnov za donošenje programa rada osnovnih organizacija udruženog rada usmerenog obrazovanja. SSO će se dosledno zalagati da radnička klasa i samoupravno udruženi rad ovladaju u potpunosti procesima socijalističkog samoupravnog vaspitanja i obrazovanja.

4. Za izgrađivanje novih odnosa potrebno je razvijati odnose slobodne razmene rada, neposredno ili u okviru SIZ-ova, kao okvira samoupravnog dogovaranja, sporazumevanja i utvrđivanja zadataka obrazovne politike. U usmerenom vaspitanju i obrazovanju treba se odlučno zalagati za primenu funkcionalnog principa u konstituisanju SIZ-ova, posebno za osnivanje i aktiviranje osnovnih SIZ-ova i njihovih jedinica.

5. Ostvarivanje programa i zadataka omladinske organizacije u samoupravnom preobražaju vaspitanja i obrazovanja bitno zavisi od aktivnosti i doprinosa delegata učenika i studenata u radu veća SIZ-ova. Zato će SSO predlagati i uticati na biranje najboljih učenika i studenata u redove delegata veća SIZ-ova.

6. Nužno je jasno definisati i izgrađivati društveno-ekonomski položaj učenika i studenata. Njihov položaj treba da proizlazi iz utvrđenih međusobnih odnosa, prava i obaveza radnika u organizacijama udruženog rada i polaznika u procesu obrazovanja, zasnovanih na ličnim sposobnostima učenika i studenata, rezultatima postignutim u radu i kadrovskim i obrazovnim potrebama udruženog rada. Za celovitu povezanost sistema vaspitanja i obrazovanja sa ostalim udruženim radom, važno je razvijati dosadašnje redovne studije iz rada i studije uz rad, kao i afirmisati takav položaj građana koji se obrazuju da po pravima i dužnostima budu što više izjednačeni sa radnicima u udruženom radu.

7. Na osnovama društveno-ekonomskog položaja učenika i studenata, i ovaj deo populacije mladih treba uključiti, kao ravnopravne i odgovorne subjekte, u proces nastave, naučnoistraživačkog rada, u proces samoupravljanja u školi i na fakultetu. SSO će se zalagati da se učenici i studenti neposredno i preko svojih delegata i delegacija u svim samoupravnim organima i telima u školi, na fakultetu i šire u društvu organizuju na delegatskim principima i aktivno se uključe u odlučivanje i ostvarivanje svih zadataka samoupravnog razvoja vaspitanja i obrazovanja i društva u celini zajedno sa svim radnim ljudima.

8. Posebno značajan zadatak je stalno unapređivanje ličnog i društvenog standarda učenika i studenata, kao jednog od vidova borbe za prevladavanje prisutnih socijalnih razlika u vaspitanju i obrazovanju i stvaranje podjednakih uslova za školovanje celokupne mlade generacije. SSO će se angažovati na što bržem potpisivanju međurepubličko-pokrajinskog dogovora o zajedničkim osnovama studentskog standarda u cilju iznalaženja rešenja. SSO će se angažovati za takva praktična sistemska rešenja koja će standard učenika i studenata izgrađivati na opredeljenju da uspesi u radu i učenju i lične sposobnosti budu presudni za njihovo dalje obrazovanje, što će biti deo sistema i politike vaspitanja i obrazovanja na samoupravnim osnovama.

Posebno je značajno poboljšati materijalne uslove i razvijati učeničke i studentske domove kao vaspitno-obrazovna središta i prostore rada i samoupravnog života učenika i studenata i zalagati se za veći obuhvat mladih kreditiranjem i stipendiranjem.

9. SSO će se angažovati u daljem razvijanju Titovog fonda i celokupne politike stipendiranja i kreditiranja na primerima Titovog fonda.

10. Neophodno je dalje povezivati predškolsko i osnovno obrazovanje u organsku i programsku celinu, radi potpunog obuhvata generacije, u prvom redu osnovnim obrazovanjem, organizujući posebno akcije za opismenjavanje dece i odraslih koji nisu bili obuhvaćeni osnovnim obrazovanjem. Već u ovoj fazi vaspitanja i obrazovanja, u većoj meri mora doći do izražaja povezanost nastave sa proizvodnim i drugim društveno korisnim radom učenika.

11. SSO mora konkretno i svestrano da se angažuje da se deci i omladini na privremenom boravku u inostranstvu obezbede uslovi školovanja na maternjem jeziku i unapredi obrazovno-vaspitni rad s njima.

12. SSO Jugoslavije će se zauzimati za integraciju naučnoistraživačkog, obrazovnog i proizvodnog procesa, kvalitetno osposobljavanje mladih za praktičan rad i boriti se da mladi učestvuju u tome.

SSO će se posebno angažovati u doslednom sprovođenju programa proizvodno-tehničkog obrazovanja, proizvodne prakse i proizvodnog rada, radi upoznavanja učenika sa suštinom radnog procesa, kao i delovanjem mehanizma samoupravnog odlučivanja u udruženom radu, stvarati uslove za kvalitetno osposobljavanje mladih za praktičan rad i obezbeđivati da mladi učestvuju u raspodeli dohotka prema rezultatima rada ako su učestvovali u njegovom stvaranju. Profesionalna orijentacija i profesionalno usmeravanje mora takođe postati sastavni deo vaspitanja i obrazovanja.

13. SSO posebno mora da se angažuje u daljem razvoju samoupravnih odnosa u visokom školstvu, unapređivanju metoda i sadržaja rada, usmeravanju upisa studenata prema potrebama udruženog rada, razvijajući studije iz rada i uz rad, prevladavanjem nepovoljne strukture studenata između društvenih, tehničkih i prirodnih nauka. Na toj osnovi treba menjati i postojeće vanredno studiranje, društveno ga usmeriti i boriti se protiv njegove komercijalizacije.

14. SSO će se zalagati da se na marksističkim osnovama temelji svaki nastavni predmet i svaka vaspitno-obrazovna aktivnost, da se izgrađuje mladi čovek sposoban i spreman da se angažuje u razvoju socijalističkih samoupravnih odnosa, razvija stvaralaštvo i stvaralački odnos prema radu i proizvodnji.

15. Efikasnost učenja i studiranja i dalje treba da se ostvaruje borbom za veću radnu disciplinu i društvenu odgovornost učenika, studenata i nastavnika, zalaganjem za veću efikasnost i kvalitet nauke i naučnoistraživačkog rada, za stvaranje boljih uslova i iznalaženje novih oblika povezanosti i saradnje sa organizacijama udruženog rada u kojima učenici i studenti obavljaju proizvodni rad. SSO će se energično zalagati za skraćivanje trajanja studija.

16. SSO će se zalagati da se svi polaznici vaspitanja i obrazovanja obuhvate sistematskim aktivnostima fizičkog vaspitanja i da se što veći broj mladih u svim sredinama uključi u raznovrsne oblike sportskih i rekreativnih aktivno-

sti radi postizanja boljih zdravstveno-fizičkih, vaspitnih i odbrambenih sposobnosti mladih ljudi.

17. SSO će ulagati napore na afirmaciji aktivne i ravnopravne uloge učenika i studenata u ostvarivanju kadrovske politike u vaspitno-obrazovnim organizacijama udruženog rada, naročito u izborima nastavnog kadra.

18. Doprinoseći samoupravnom preobražaju nauke i naučnoistraživačkog rada, SSO će se zalagati za njihovu dalju demokratizaciju u službi jačeg razvitka materijalne proizvodnje i društva u celini, stvaranje dugoročnih programa razvoja mladih naučnih radnika, poboljšanje njihovog društveno-ekonomskog statusa, razvoj organizovanog omladinskog naučnog stvaralaštva, širu popularizaciju nauke i naučnih saznanja među mladima, adekvatnije vrednovanje i podsticanje racionalizatorstva i novatorstva itd.

19. SSO posebno treba da se založi za prevazilaženje razlika između republika i pokrajina koje bi mogle dovesti u pitanje suštinska načela samoupravnog preobražaja vaspitanja i obrazovanja i onemogućiti horizontalnu i vertikalnu pokretljivost učenika i studenata.

20. Neophodno je da se SSO mnogo više zalaže u jedinstvenoj akciji svih organizovanih socijalističkih snaga, da se na fakultetima i univerzitetima, kao centrima i inicijatorima naučnoistraživačkog rada, mnogo veća pažnja posveti uključivanju studenata u taj rad. Uključivanjem izrazito vrednih studenata u izradu različitih vrsta projekata i naučnoistraživačkih radova, te kontinuiran rad sa njima u užim grupama, omogućio bi jedinstveno obrazovanje kadrova potrebnih univerzitetu i nauci, čime bi se dugoročno rešavao jedan izrazito akutan problem obezbeđenja kvalitetnog mlađeg naučnog kadra.

21. SSO će se zalagati za dalji razvoj omladinskog zadrugarstva na samoupravnim osnovama u cilju afirmacije radnog i samoupravnog vaspitanja mladih i poboljšanje njihovog ličnog i društvenog standarda u celini.

AKTIVNOST SSO U RAZVOJU IDEJNO-POLITIČKOG RADA I MARKSISTIČKOG OBRAZOVANJA MLADIH

1. Najneposrednije povezivanje angažovanja Saveza socijalističke omladine i mladih, u borbi za dalje ostvarivanje socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih, političkih i drugih interesa radničke klase i radnih ljudi, sa usvajanjem novih marksističkih znanja, osnovna je pretpostavka za jačanje uticaja i uloge mlade generacije i Saveza socijalističke omladine u daljem razvoju političkog sistema socijalističkog samoupravljanja.

Idejno-politička osposobljenost i neposredno angažovanje mladih u daljem razvoju socijalističkog samoupravljanja i njegovih vrednosti, znači istovremeno i najbolje osposobljavanje mladih i Saveza socijalističke omladine u borbi protiv svih oblika antisocijalističkih i antisamoupravnih tendencija i pojava, svakog monopola, tehnokratizma, zatvaranja i drugih.

Idejno-političko osposobljavanje treba da bude u funkciji daljeg idejno-političkog, organizacionog, akcionog i kadrovskog jačanja aktiva, odeljenja i osnovnih organizacija, kao i cele organizacije Saveza socijalističke omladine, okrenutog svim mladima, a ne samo članovima SSO.

2. Stalno idejno-politički osposobljavajući mlade za prihvatanje novih odgovornosti u razvoju društva, u središtu delovanja organizacije Saveza socijalističke omladine treba razvijati organizovan, sistematski, celovito programiran i kvalitetan rad na marksističkom obrazovanju i idejno-političkom osposobljavanju mladih.

Savez socijalističke omladine treba da iznalazi nove načine i oblike svog idejno-političkog delovanja kako bi celokupna mlada generacija bitno uticala na menjanje i razvoj društvenih odnosa.

3. Idejno-političko osposobljavanje mladih, povezano sa socijalističkom samoupravnom praksom, još snažnije aktivira omladinu i SSO u rešavanju problema društveno-ekonomskog razvoja, omogućuje mladima razumevanje društvenih protivrečnosti i ovladavanje neophodnim znanjima za njihovo prevazilaženje. SSOJ mora još više da radi na osposobljavanju mladih za samoupravljanje, a posebno radničke omladine.

4. Marksističko obrazovanje mladih treba još više sadržinski obogatiti pitanjima iz našeg društveno-ekonomskog i političkog razvitka, kako bi bili osposobljeni da aktivno učestvuju u samoupravnom delovanju i odlučivanju. Potrebno je da svaki mladi čovek bude aktivno i stvaralački angažovan kroz diskusiju, sudelovanje i rad sa literaturom, uključen u odgovarajuće programe i oblike idejno-političkog osposobljavanja, da se sve akcije SSO razvijaju kao raznovrsne škole socijalističkog samoupravljanja svih mladih.

5. Osnovna organizacija Saveza socijalističke omladine treba da bude nosilac i pokretač idejno-političkog osposobljavanja mladih, da tu aktivnost stalno povezuje sa ulogom Saveza socijalističke omladine i mladih u samoupravnom društveno-ekonomskom razvoju sredine u kojoj deluje.

Svaka osnovna organizacija i opštinska konferencija SSO treba da razviju rad najmanje jednog stalnog oblika marksističkog obrazovanja i idejno-političkog osposobljavanja.

6. SSO se zalaže da, svojom celokupnom društveno-političkom i vaspitnom aktivnošću, utiče na razvoj i afirmaciju ličnosti mladog čoveka, stručno i idejno-politički osposobljenog, koji radom i učenjem, drugarstvom i samoinicijativnošću daje svoj stvaralački doprinos razvoju društva.

7. Savez socijalističke omladine treba celokupnom aktivnošću da doprinosi afirmaciji mladih na osnovu njihovog rada, učenja i svestranog društvenog angažovanja, da ih predlaže za prijem u Savez komunista Jugoslavije. Jedinstvenim sistemom idejno-političkog osposobljavanja mladih treba obezbediti i celovito marksističko obrazovanje mladih koje SSO predlaže u Savez komunista Jugoslavije.

8. Savez socijalističke omladine, zajedno sa drugim subjektivnim snagama, mora se odlučnije angažovati u rešavanju aktuelnih problema nastave marksizma, teorije i prakse socijalističkog samoupravljanja. Stalna briga treba da bude usmerena na obezbeđivanje odgovarajućih udžbenika koji će mladima omogućiti stvaralački rad u vaspitno-obrazovnom procesu i marksističkom obrazovanju, u povezivanju marksističkog obrazovanja i iskustava naše socijalističke samoupravne prakse.

9. Savez socijalističke omladine treba posebno da se angažuje u afirmaciji kvalitetnih predavača, sposobnih i spremnih da svojim radom bitno utiču na sticanje marksističkih znanja koja nisu opterećena dogmatizmom, nestvaralačkim i nekritičkim mišljenjima.

10. Savez socijalističke omladine treba da posveti više pažnje marksističkom obrazovanju i idejno-političkom osposobljavanju mladih na selu, kako bi se oni uspešnije uključili u sve tokove razvoja socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa na selu i time bitno uticali na razvoj novih odnosa u poljoprivredi i na selu.

11. U organizovanju stalnih oblika idejno-političkog osposobljavanja i razvoja masovnog idejno-političkog rada, potrebna je bolja koordinacija rada društveno-političkih organizacija, radničkih i narodnih univerziteta, marksističkih centara i drugih nosilaca aktivnosti u oblasti marksističkog obrazovanja. U tome značajnu ulogu ima i donošenje društvenih dogovora i sporazuma nosilaca idejno-političkog osposobljavanja radnih ljudi, građana i omladine.

12. Veliki doprinos marksističkom obrazovanju mladih treba da dâ organizacija Saveza socijalističke omladine realizujući, u saradnji sa izdavačkim kućama, posebno omladinskim, zajedničke programe izdavačke delatnosti, u kojima će, pored dela klasika marksizma, značajno mesto imati

i dela savremenih svetskih i naših marksističkih mislilaca i teoretičara, angažujući se istovremeno u obezbeđenju prihvatljivih cena ovih izdanja.

SSO će posebnu pažnju posvetiti, takođe, individualnom radu i marksističkom samoobrazovanju mladih ljudi.

13. Savez socijalističke omladine će se angažovati u celovitijem i sadržajnijem programiranju marksističkog obrazovanja mladih, koje treba da sadrži najaktuelnija pitanja našeg socijalističkog samoupravnog razvoja, opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, aktuelna pitanja međunarodnog komunističkog i radničkog pokreta i politike nesvrstavanja. U ostvarivanju tih programa marksističkog obrazovanja posebnu pažnju treba posvetiti proučavanju dela druga Tita.

14. Idejno-političko osposobljavanje mladih u društvenim organizacijama treba razvijati kroz celokupnu aktivnost njihovog članstva, metode i sadržaje koji proizlaze iz načina delovanja i organizovanja društvenih organizacija koje okupljaju omladinu.

15. Savez socijalističke omladine treba da posveti više pažnje radu sa pionirima i njihovom idejno-političkom osposobljavanju. U tome SSO, Savez pionira, škole i druge vaspitne organizacije imaju posebnu ulogu.

16. Neophodna je kontinuirana i zajednička akcija svih subjektivnih snaga za razvoj različitih oblika marksističkog obrazovanja omladine na radnim akcijama, kao i celokupan razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa na omladinskim radnim akcijama.

17. Istraživačko-studijski i informativno-analitički centri u omladinskoj organizaciji daju značajan doprinos ideološko-političkom osposobljavanju mladih i naučno-teorijskom, istraživačkom i izdavačkom publicističkom angažovanju omladine. Za SSO od posebnog je značaja razvoj onih istraživačkih delatnosti koje se bave položajem, ulogom i angažovanjem mladih u razvoju društva i njegovih vrednosti. U okviru Konferencije SSOJ, treba zbog toga podsticati povezivanje istraživačke delatnosti instituta i institucija koje se bave problematikom mladih i istovremeno raditi na formiranju istraživačkog centra u Predsedništvu Konferencije SSOJ.

18. U narednom periodu treba razvijati aktivnost u izučavanju istorije revolucionarnog omladinskog pokreta Jugoslavije pokrećući u tom smislu i odgovarajuću izdavačku delatnosti. Rad na izučavanju istorije revolucionarnog omladinskog pokreta Jugoslavije ima izuzetno značenje za idejno-političko osposobljavanje mladih i zato mu treba posvetiti posebnu pažnju.

19. Savez socijalističke omladine treba da se angažuje i u organizovanju ideološko-političkog osposobljavanja omladine na privremenom boravku u inostranstvu razvijajući tu aktivnost posebno delovanjem klubova i sekcija u kojima se okupljaju mladi.

Kultura i stvaralaštvo mladih

1. SSO treba da doprinosi produbljivanju i jačanju klasne suštine kulture i kulturnog stvaralaštva, ostvarivanju odlučujućeg uticaja radničke klase i udruženog rada na razvoj kulture i da na tim osnovama stvara uslove za ispoljavanje stvaralačkih potencijala mladih ljudi u svim oblastima života i rada.

SSO će se zalagati i konkretno angažovati u stvaranju uslova i odnosa u kojima će se ispoljavati i afirmisati stvaralačko u svakom radu, gde će stvaralaštvo i kultura biti ocenjivani i nagrađivani prema svojim stvarnim vrednostima.

2. Društveno-ekonomski i materijalni uslovi za razvoj kulturnih delatnosti predstavljaju oblast koja zahteva konkretno i stalno angažovanje SSO i mladih, posebno u obezbeđenju prostornih uslova, finansiranju konkretnih kulturnih programa, pre svega u samoupravnim interesnim zajednicama kulture i šire.

SSO će se boriti za razvoj novih društveno-ekonomskih odnosa u oblasti kulture, u kojima će mladi ljudi moći da ispolje svoje stvaralačke mogućnosti.

3. SSO će se zalagati za bolje korišćenje postojećih domova kulture, kulturnih centara, radničkih i narodnih univerziteta. U isto vreme, mladi treba da se bore i za izgradnju novih kulturnih objekata, jer je to neophodan uslov zadovoljavanja sve većih potreba na ovom području.

4. SSO treba svojom aktivnošću da doprinosi da mesna zajednica, osnovna organizacija udruženog rada, škola, kao osnovne ćelije društvenog i kulturnog života, budu mesto stalnog pokretanja i organizovanja konkretnih kulturnih akcija, kulturno-umetničkih manifestacija, klubova, sekcija i niza drugih oblika.

Osnovne organizacije SSO u osnovnim organizacijama udruženog rada, u školama, na fakultetima, na selu treba da budu pokretači i nosioci ovih kulturnih akcija i aktivnosti.

5. Savez socijalističke omladine treba da se još više angažuje u borbi za razvoj socijalističke samoupravne svesti mladih i afirmisanje, povezivanje i upoznavanje kultura, stvaralaštva, jezika i tradicija svih naših naroda i narodnosti, doprinoseći time jačanju bratstva i jedinstva, zajedništva i ravnopravnosti naših naroda i narodnosti, razvoju naše socijalističke samoupravne zajednice.

6. Savez socijalističke omladine će nastaviti još intenzivniju aktivnost u obogaćivanju kulturnih manifestacija, donošenju samoupravnih sporazuma o načinu njihovog organizovanja i finansiranja, njihovom usmeravanju na stvaranje uslova za najšire učešće mladih iz svih oblasti društvenog života i rada.

7. SSO treba da se celovitije angažuje u razvijanju i unapređivanju amaterskog, kulturno-umetničkog stvaralaštva. U tom pogledu posebna pažnja treba da se posveti proširivanju društvene osnove razvoja kulturnih samodelatnosti (u organizacijama udruženog rada, školama, fakultetima, selima, mesnim zajednicama) i njihovom dugoročnom ugrađivanju u program razvoja kulture, kao i nizu drugih pitanja angažovanja mladih u ovoj oblasti.

8. SSOJ će i dalje svestrano da podstiče, pomaže i daje konkretnu pomoć različitim formama društvenog okupljanja i razvijanja društvenog života i kulturno-zabavne aktivnosti jugoslovenske omladine na privremenom boravku u inostranstvu.

9. SSO posebno mora da se bori za stvaranje takvih odnosa u ostvarivanju kulturne politike, u kojima će se i sami mladi stvaraoci angažovati u afirmisanju progresivnog i humanističkog, odlučno se suprotstavljajući svemu što je antisocijalističko i antisamoupravno u kulturi i stvaralaštvu.

10. SSO, za razliku od dosadašnje prakse, treba da se više okrene aktuelnim pitanjima moderne i masovne kulture, kao i problemima vezanim za stvaranje novih vrednosti i vrednosne orijentacije mladih.

SSO istovremeno treba da se bori protiv svih vidova pseudokulture, koja je prisutna u mnogim sredinama i izrazito negativno utiče na formiranje ukusa i vrednosne orijentacije mladih ljudi.

Informisanje i propaganda, omladinska štampa i publicistika

1. U Savezu socijalističke omladine treba obezbediti svestrano, kritičko i sadržajno informisanje, kao jedan od osnovnih preduslova za ostvarivanje uloge SSO u razvoju političkog sistema socijalističkog samoupravljanja. Savez socijalističke omladine treba da razvija takvu aktivnost i u oblasti informisanja kojom će se prevladavati svaka zatvorenost organizacija i organa SSO od najširih masa omladine i kojom će se i mladi uključivati u proces dogovaranja i odlučivanja na svim nivoima organizovanja i delovanja SSO i društva u celini.

Celovita i organizovana aktivnost na planu informisanja, od osnovne organizacije do Konferencije SSOJ, mora se razvijati tako da odgovara potrebama delovanja organizacije Saveza socijalističke omladine i mladih u celini.

2. SSO u svom unutrašnjem organizovanju i delovanju treba da stvara osnovne preduslove za ostvarivanje značajnih i složenih društvenih zadataka i obaveza u oblasti informisanja i propagandne delatnosti, formiranjem odgovarajućih saveta, sekcija, komisija i koordinacionih odbora za informisanje, na svim nivoima organizovanja i delovanja Saveza socijalističke omladine. Sve osnovne i opštinske konferencije SSO, kao i organizacija u celini morale bi, u narednom periodu, svoju aktivnost u oblasti informisanja razviti i posebno kroz sekcije i savete unutar Socijalističkog saveza radnog naroda. Takvu aktivnost SSO u SSRN treba razvijati od mesne zajednice do federacije.

3. Štampa u celini, omladinska posebno, treba još više da afirmiše idejno-političko i akciono jedinstvo mlade generacije. Sredstva informisanja imaju značajnu ulogu u marksističkom obrazovanju, osposobljavanju i angažovanju mladih u sistemu socijalističke samoupravne demokratije. Omladinska štampa u tom smislu treba sve više da prerasta u organizovanu, samostalnu i odgovornu samoupravnu snagu, organski povezanu sa SSO i ostalim subjektivnim snagama, sposobnu da preuzme deo svojih obaveza i zadataka, da se okrene konkretnim društvenim kretanjima i u njima bude angažovana, stalno doprinoseći razvoju svesti, izgradnji stavova i vaspitanju mladih u duhu socijalističkog samoupravljanja.

4. Izdavački i programski saveti treba da se afirmišu kao akciona spona između redakcija i osnivača i onih kojima je glasilo namenjeno. Od posebnog je značaja da delegatska suština i funkcija saveta i delegata u njima budu dosledno ostvarivani i da na toj osnovi jača društveni uticaj na sredstva javnog informisanja.

5. U omladinskoj štampi i publicistici treba razvijati znatno bogatiji i sadržajniji idejno-teorijski rad i stvaralaštvo mladih. Omladinska štampa treba da podstiče idejni i teorijski rad mladih i njihovo angažovanje u razvoju društvene kritike.

6. SSO mora da se angažuje u rešavanju aktuelnih pitanja društveno-ekonomskog položaja i razvoju štampe i publicistike posvećujući posebnu pažnju samoupravnom planiranju razvoja omladinske štampe. SSO mora da se usmeri na traženje rešenja za poboljšanje položaja ove štampe, unutar ukupne društvene akcije, u razvoju sistema informisanja.

7. SSO treba da posveti posebnu pažnju idejno-političkom i stručnom osposobljavanju mladih kadrova u oblasti informisanja, putem novinarskih škola, stalnih oblika marksističkog obrazovanja, studija žurnalistike i celokupne aktivnosti Saveza socijalističke omladine i mladih u razvoju društva.

8. Saradnja štampe, radija, televizije i drugih sredstava informisanja treba da podstiče upoznavanje kulture, jezika i stvaralaštva svih naših naroda i narodnosti doprinoseći jačanju međunacionalnih odnosa, bratstva i jedinstva, ravnopravnosti i zajedništva svih naših naroda i narodnosti. Dogovor o međusobnim odnosima i saradnji, koji su u tom smislu prihvatiti svi omladinski listovi, treba celovito ostvarivati i na njegovim osnovama dalje razvijati saradnju i međusobne odnose.

9. Savez socijalističke omladine, zajedno sa drugim društvenim organizacijama i vaspitno-obrazovnim institucijama, treba da podstiče dalji razvoj dečjeg stvaralaštva i stvaralaštva za decu, da se posebno angažuje u rešavanju aktuelnih pitanja delovanja izdavačkih saveta, regulisanju osnivačkih prava i razvoju društveno-ekonomskog položaja dečje štampe u celini.

10. Savez socijalističke omladine i sportska štampa treba da afirmišu one odnose uzajamne odgovornosti i povezanosti koji će obezbediti slobodno socijalističko samoupravno angažovanje i afirmaciju interesa i potreba mladih u samoupravnom razvoju sporta i fizičke kulture.

11. Savez socijalističke omladine treba da se angažuje posebno u informisanju mladih na privremenom boravku u inostranstvu razvijajući one aktivnosti koje će doprineti da oni budu stalno u toku razvoja naše socijalističke samoupravne zajednice.

12. Svojim izdanjima NIRO »Mladost« treba i dalje da afirmiše stvaralaštvo mladih u svim oblastima života i rada. Poseban doprinos tome treba da daju svojom koncepcijom list »Mladost«, časopis »Ideje«, biblioteke »Mladosti«, kao i druga izdanja. NIRO »Mladost« treba i ubuduće da podstiče saradnju sa svim drugim omladinskim novinskim i izdavačkim kućama i drugim izdavačima i time ostvaruje interese i potrebe mladih iz svih naših republika i pokrajina da se bolje upoznaju i povezuju.

RAZVOJ DOBROVOLJNOG OMLADINSKOG RADA

1. Svojim ukupnim društvenim rezultatima i vrednostima, dobrovoljni omladinski rad sve više postaje jedinstveni deo ukupnog društvenog rada. SSO, zajedno sa svim subjektivnim snagama, mora pokrenuti široku društvenu akciju, u kojoj će rad omladine postati integralni deo slobodne razmene rada u oblasti udruženog rada, obrazovanju i vaspitanju, kulturi, zdravstvu, fizičkoj kulturi i drugim društvenim delatnostima. Neophodno je društveni i materijalni položaj dobrovoljnih omladinskih radnih aktivnosti izgrađivati na principima društvenog dogovaranja i samoupravnog sporazumevanja svih subjekata koji se neposredno angažuju u kreiranju i realizaciji njegovog daljeg razvoja.

2. Omladinske radne akcije moraju se i ubuduće razvijati i jačati u svim oblicima organizovanja i delovanja u okviru SSO, pre svega u funkciji daljeg jačanja idejno-vaspitnog delovanja SSO. Zbog toga sve organizacije SSO moraju izraditi konkretne planove i programe svoga radnog i društvenog angažovanja u ovoj oblasti. Dobrovoljne omladinske radne aktivnosti treba planirati zajedno sa svim društveno-političkim zajednicama i organizacijama, samoupravnim interesnim zajednicama, organizacijama udruženog rada i drugim društvenim subjektima.

3. Dalji razvoj samoupravnih odnosa na omladinskim radnim akcijama mora ostati prioritetni zadatak svih subjekata uključenih u realizaciju radnih akcija. Polazeći od omladinca — brigadira, treba se stalno boriti za ostvarivanje njegove trajne i odlučujuće uloge u procesu odlučivanja o svim bitnim pitanjima vezanim za omladinske radne akcije. Doslednim sprovođenjem delegatskog principa u razvoju samoupravljanja na omladinskim radnim akcijama stvaraće se još veće mogućnosti da neposredni učesnici omladinskih radnih akcija budu najvažniji faktor jačanja ekonomskog i društvenog položaja omladinskih radnih aktivnosti, unapređivanja i razvijanja sopstvenog i zajedničkog rada na radnom i društvenom planu.

4. Na omladinskim radnim akcijama treba posebno razvijati i unapređivati programe društvenih aktivnosti. Ovi programi moraju još više da afirmišu idejno-političke, radne, vaspitne, kulturne, tehničke i sportske vrednosti.

Posebno je značajno dalje intenziviranje aktivnosti u idejno-političkom osposobljavanju i marksističkom obrazovanju učesnika omladinskih radnih akcija. Treba stalno ostvarivati zajedništvo sa svim organizovanim socijalističkim snagama, društveno-političkim i društvenim organizacijama i institucijama koje se bave ovom društvenom aktivnošću.

5. SSO posebnu pažnju treba da posveti daljem razvoju omladinskih radnih akcija u svim našim republikama i pokrajinama, na kojima će učestvovati mladi iz cele zemlje. Aktivnost u razvoju postojećih i otvaranju novih saveznih omladinskih radnih akcija treba pravovremeno planirati i organizovati, zajedno sa drugim zainteresovanim subjektima.

6. Neophodno je u okviru Saveza socijalističke omladine i šire pokrenuti akciju čiji je cilj jedinstveno normiranje radnih i društvenih rezultata na omladinskim radnim akcijama, kao i izgradnja jedinstvenog sistema vrednovanja radnih i društvenih rezultata.

Treba stalno kritički preispitivati postojeća pravila o organizovanju omladinskih radnih akcija i dograđivati ih novim pozitivnim iskustvima, koja nameće svakodnevna konkretna aktivnost.

7. U svim sredinama, gde za to postoje uslovi, treba dalje raditi na formiranju omladinskih radnih brigada stalnog radnog sastava, čime će se konkretno, putem svakodnevne aktivnosti, razvijati i jačati ukupan pokret dobrovoljnog omladinskog rada.

Veliku pažnju u organizovanju omladinskih radnih brigada treba posvećivati pravovremenoj i adekvatnoj pripremi za učešće na omladinskim radnim akcijama. Pri tome valja voditi računa da u sastave brigada uđu mladi iz svih struktura omladine, posebno ženska omladina i pioniri.

8. SSO se mora angažovati u stalnom obezbeđivanju uslova za veće učešće mladih koji se nalaze na privremenom boravku u inostranstvu na omladinskim radnim akcijama u zemlji. Preko klubova i drugih organizacionih oblika okupljanja naših građana, treba razvijati veću aktivnost u pripremama omladinskih brigada naših građana koji se nalaze na privremenom radu u inostranstvu za učešće na omladinskim radnim akcijama.

9. U narednom periodu SSO se mora više angažovati da što veći broj brigadira iz drugih zemalja dođe na naše omladinske radne akcije. Istovremeno, treba se zalagati za organizovanije i veće učešće naših omladinaca na sličnim akcijama u drugim zemljama. U tom pogledu, naročito je važno ostvariti veću saradnju sa nesvrstanim zemljama i zemljama u razvoju.

SAVEZ SOCIJALISTIČKE OMLADINE JUGOSLAVIJE U OPŠTENARODNOJ ODBRANI I DRUŠTVENOJ SAMOZAŠTITI

Krupne promene u svim oblastima materijalnog i društvenog razvoja, kao i rezultati postignuti u jačanju političkog sistema socijalističke samoupravne demokratije, potvrđuju da su opštenarodna odbrana i društvena samozaštita revolucionarni društveni procesi, u kojima su radnička klasa i svi radni ljudi, organizovani u frontu demokratskih snaga, svesno i trajno opredeljeni za dalji razvoj samoupravljanja, za njegovu odbranu i zaštitu.

Demokratizacija i stabilnost ukupnih društvenih odnosa, kao i povoljnost idejno-političkog stanja, uticala je i utiče na sve subjekte društveno-političkog sistema da inicijativom i odgovornošću, aktivnim i stvaralačkim odnosom, pre svega u osnovnim ćelijama društva, doprinose uspešnom ostvarivanju odbrambenih i zaštitnih aktivnosti. One se izgrađuju na jedinstvenim društveno-političkim osnovama i klasnim polazištima, kao celovite odbrambene i zaštitne funkcije samoupravnog društva, i oslanjaju se na stalnu i široku društveno-političku aktivnost — svojevrstan društveni front, čija su izvorišta u bogatim iskustvima NOB, socijalističke revolucije i samoupravnog razvoja.

1. Pri suzbijanju neprijateljske aktivnosti i javnom razobličavanju negativnih pojava i njihovih nosilaca, u SSO, kao frontu socijalistički opredeljene mlade generacije, i dalje se treba koristiti idejno-političkim akcijama, kao i mogućnostima da se vaspitnim i drugim preventivnim merama, pre svega jačanjem odbrambene sposobnosti društva i podizanjem bezbednosne kulture mladih, stalno smanjuje prostor za delovanje agresivnih i reakcionarnih snaga.

2. Kao svesno opredeljena snaga odbrane i zaštite tekovina revolucije, nezamenljiv subjekt izražavanja najneposrednijih interesa mlade generacije, SSO usmerava svoju aktivnost na dalje podruštvljavanje uslova odbrane, sigurnosti i zaštite, najširim političkim organizovanjem i osposobljavanjem mladih da se odlučno i uspešno suprotstavljaju spoljnim i unutrašnjim oblicima ugrožavanja Ustavom utvrđenog poretka, socijalističkog samoupravljanja, vlasti radničke klase, bratstva i jedinstva i drugih vrednosti društvenog razvoja. Na tim osnovama SSO, kao značajna snaga, aktivan i dinamičan činilac, treba smelije i samokritičnije sagledavati vlastitu akcionu, idejnu, organizacionu i kadrovsku osposobljenost za izvršavanje zadataka u ovoj oblasti, dograđivati svoje mesto i ulogu, jer će jedino tako postati organizacija konkretne socijalističke društveno-političke akcije i u opštenarodnoj odbrani i društvenoj samozaštiti.

3. Potrebno je brže prevazilaziti u jednom broju organizacija i rukovodstava SSO još prisutne ostatke svesti i pojave forumskog rada koji se prema odbrani i zaštiti odnose više formalno i normativistički, zatvaranjem u organe i tela SSO, nego angažovano i konkretno, kako to zahteva društveno-politička suština ONO i DSZ.

4. Trajni je zadatak i najvažnija oblast delovanja SSO idejno-politički osposobljavati i marksistički obrazovati mlade svakodnevnom društveno-političkom aktivnošću da, pre svega, shvate idejno-političke osnove i klasnu suštinu opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, jačanje fronta borbe za razvoj samoupravljanja, izgrađivanje svesti i uverenja da su opštenarodna odbrana i društvena samozaštita, kao tekovine revolucije, jedine alternative i efikasni oblici odbrambenog i zaštitnog organizovanja društva, perspektiva društvenog razvoja, nezavisnosti i slobode. Mladi ga moraju ostvarivati kao svoje samoupravno pravo i dužnost, kao neotuđivu i svakodnevnu delatnost.

5. Marksističko obrazovanje za idejnu izgrađenost u borbi protiv svih pojava i aktivnosti suprotnih našem socijalističkom samoupravnom društvenom razvoju i politici SKJ mora biti ugrađeno u sve oblike okupljanja i organizovanja, uz još veću brojnost i raznovrsnost formi i sadržaja delovanja. Neophodno je razvijati postojeće, već afirmisane oblike idejno-političkog osposobljavanja, ali unapređivati i nove, koji treba da budu bogatiji aktuelnim pitanjima sadašnjeg političkog trenutka socijalističkog samoupravljanja, iskustvima svakodnevne akcije koje organizovane socijalističke snage i SSO vode u ovoj značajnoj oblasti društvenog delovanja. Objašnjavanje samoupravne suštine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, ali i neprekidno kritičko i samokritičko preispitivanje postojeće prakse, treba još više da postane izraz težnji i potreba osnovnih organizacija SSO. To je osnova svesnog, samopregornog i uspešnog sudelovanja mladih u izgradnji i daljem jačanju odbrane i zaštite.

6. Dogradnjom vaspitno-obrazovnog sistema treba i dalje stvarati uslove za potpunije uključivanje mladih u proces vaspitanja, obrazovanja, vojnostručnog i samozaštitnog osposobljavanja za učešće u oružanoj borbi i u svim drugim oblicima otpora. SSO treba da bude nosilac dela idejno-političkih aktivnosti ili inicijator šire i organizovane društvene akcije za brže i doslednije ugrađivanje sadržaja društvene samozaštite i opštenarodne odbrane u nastavno-naučne discipline, od osnovne škole do fakulteta, i to posebno:

— U odbrambenom i samozaštitnom osposobljavanju omladine srednjoškolskog uzrasta, koja još nije obuhvaćena odgovarajućim oblicima vojnostručnog osposobljavanja;

— U organizovanijim pripremama vanškolske omladine za njeno svestrano i aktivno učešće u raznovrsnim oblicima opštenarodnog odbrambenog rata, idejno-političkim osposobljavanjem i vojnostručnim obučavanjem, posebno mladih na selu, zbog još nedovoljne društveno-političke akcije organizovanih socijalističkih snaga i SSO, kao dela fronta;

— U idejno-političkom, moralnom, psiho-fizičkom i vojnostručnom osposobljavanju studenata u omladinskim nastavnim centrima, pravovremenom i temeljnom društvenom akcijom na visokoškolskim ustanovama, njihovim upoznavanjem sa značajem, ciljem i organizacijom obuke, pravima i obavezama, kao pretpostavkom uspešne realizacije ovog značajnog društvenog zadatka.

7. Aktivnost SSO u negovanju revolucionarnih tradicija i razvijanju tekovina revolucije, bratstva i jedinstva, zajedništva svih naših naroda i narodnosti, kao i vaspitanju mlade generacije u socijalističkom duhu, trajni je zadatak na kome se SSO angažuje, pre svega konkretnim akcijama. Opredeljenje za revolucionarne tekovine, njihovo oživotvorenje i razvoj u našoj socijalističkoj samoupravnoj praksi mora biti osnovno merilo revolucionarne borbe i stvaralačke inspiracije mlade generacije. Tekovine revolucije treba razvijati borbom za samoupravljanje, socijalističku demokratiju, dominantan položaj radničke klase i vodeću ulogu SKJ, za veću produktivnost i veće radne rezultate, za funkcionisanje delegatskog sistema, za bolje i efikasnije učenje, studiranje, za humanizam, internacionalizam, drugarstvo...

8. Zajedničke aktivnosti SSO u organizacijama udruženog rada, mesnim zajednicama i školama i SSO u JNA, sa raznovrsnim sadržajima treba i dalje obogaćivati novim i savremenijim oblicima saradnje, zbog krupnog doprinosa idejno-političkom i stručnom osposobljavanju mladih i jačanju ukupne odbrambene i zaštitne sposobnosti društva. Od posebnog je značaja da se SSO i dalje angažuje u popularizaciji vojnog poziva, posebno u krajevima gde je odziv mladih za vojne škole i akademije nedovoljan, da bude neposredno uključen u izbor mladih za škole rezervnih oficira i fakulteta opštenarodne odbrane, te da se zalaže za veću prisutnost mladih u jedinicama, štabovima i na rukovodećim dužnostima u teritorijalnoj odbrani i civilnoj zaštiti. Istovremeno, SSO će se najenergičnije boriti protiv svih negativnih pojava u vršenju vojne obaveze, kao i protiv pojava neodgovornog odnosa prema tim dužnostima. Stvaralački doprinos izgradnji oružanih snaga u celini trajna je obaveza SSO.

9. U ostvarivanju kadrovske politike u opštenarodnoj odbrani i društvenoj samozaštiti, kao svoje stalne političke obaveze, SSO će se zalagati za brže uključivanje mladih kadrova u sve strukture odbrane i zaštite, na odgovorna mesta i rukovodeće dužnosti, koji će svojim idejno-političkim opredeljenjem, visokim moralnim kvalitetima i stručnom osposobljenošću uspešno izvršavati ove značajne društvene obaveze.

10. Raznovrsnim oblicima idejno-političkog delovanja i marksističkog obrazovanja, kao i stalnim oblicima stručnog i vojnostručnog osposobljavanja SSO i društvene organizacije treba i dalje da razvijaju aktivnost na odbrambenim i zaštitnim poslovima, njihovom redovnom programskom orijentacijom. Potrebno je obezbediti veću prisutnost sadržaja društvene samozaštite kroz redovne oblike aktivnosti imajući stalno na umu široke mogućnosti idejno-vaspitnog uticaja društvenih organizacija na formiranje svestrane ličnosti svog milionskog članstva.

11. Pravovremeno i objektivno informisanje o svim pitanjima odbrambenog i zaštitnog organizovanja, afirmacija pozitivnih vrednosti i rezultata, samokritičko sagledavanje subjektivnih slabosti, mora biti u funkciji neposrednog i aktivnog učešća mladih u odlučivanju o poslovima odbrane i zaštite, kao obavezi i Saveza socijalističke omladine.

TEMATIKA SEDNICA KONFERENCIJE I PREDSEDNIŠTVA KONFERENCIJE SAVEZA SOCIJALISTIČKE OMLADINE JUGOSLAVIJE

Ovaj pregled tematike sednica Konferencije i Predsedništva Konferencije SSOJ obuhvata period od IX kongresa SSOJ (novembar 1974) do X kongresa SSOJ (decembar 1978).[1]

Pregled je dat hronološki i sadrži datum i dnevni red sednica.[2]

SEDNICE KONFERENCIJE

23. XI 1974.

Verifikacija izbora članova Predsedništva i biranje predsednika i sekretara Konferencije; Usvajanje statutarne odluke o organizovanju omladine u JNA; Donošenje Odluke o članskoj knjižici i članarini i usvajanje Uputstva o evidenciji članova SSOJ.

6. VI 1975.

Usvajanje Poslovnika o organizaciji i načinu rada Konferencije SSOJ i njenih organa i Pravilnika o organizaciji i načinu rada Predsedništva Konferencije; Dosadašnji rezultati i iskustva i naredni zadaci na organizacionom, akcionom i idejno-političkom jačanju i osposobljavanju SSO; Donošenje Odluke o dodeli Plakete IX kongresa SSOJ brigadama koje su postigle najbolje rezultate na omladinskim radnim akcijama saveznog karaktera u 1974; Donošenje Odluke o ustanovljenju plakete »Veljko Vlahović« i utvrđivanje kriterijuma o dodeli plakete »Veljko Vlahović« najboljim radnim brigadama na saveznim radnim akcijama ubuduće; Usvajanje Finansijskog izveštaja za 1974. i Finansijskog plana Predsedništva i Konferencije za 1975; Izbor Nadzorne komisije SSOJ.

24. XII 1975.

Razmatranje i usvajanje Izveštaja o radu organa SSOJ nakon IX kongresa; Donošenje i usvajanje Plana i Programa rada Konferencije i Predsedništva Konferencije SSOJ za 1976; Donošenje Odluke o dodeli plakete »Veljko Vlahović« radnim brigadama koje su postigle najbolje rezultate na saveznim omladinskim radnim akcijama u 1975; Aktuelna pitanja u procesu socijalističkog samoupravnog preobražaja vaspitanja i obrazovanja.

9. VII 1976.

Neka idejno-politička kretanja među omladinom nakon omladinskih kongresa; Usvajanje Završnog računa Predsedništva Konferencije za 1975. i Finansijski plan za 1976; Verifikacija izbora članova Konferencije i Predsedništva Konferencije SSOJ na osnovu predloga nekih republičkih konferencija SSO.

5. XI 1976.

Uloga i zadaci SSOJ u daljem socijalističkom samoupravnom preobražaju poljoprivrede i sela.

27. V 1977 (prva izborna konferencija)

Izbor radnih tela Konferencije: radnog Predsedništva, Verifikacione komisije, Kandidacione komisije, Komisije za redakciju dokumenata Konferencije; Usvajanje Poslovnika o radu Programsko-izborne konferencije SSOJ; Izveštaj o radu Konferencije SSOJ između IX kongresa SSOJ i Programsko-izborne konferencije i Izveštaj Nadzorne komisije; Aktuelna pitanja i zadaci SSOJ u daljem ostvarivanju odluka i stavova IX kongresa SSOJ; Referat: »Dalji zadaci SSOJ u ostvarivanju stavova i odluka IX kongresa SSOJ«; Diskusija o materijalima i referatu; Usvajanje dokumenata Konferencije; Donošenje odluke o dodeli plakete »Veljko Vlahović« omladinskim radnim brigadama; Razrešavanje dosadašnjih i izbor novih organa Konferencije SSOJ.

21. III 1978.

Razmatranje i usvajanje materijala za pripremu dokumenata za X kongres SSOJ; Mesto i uloga SSOJ u SSRNJ kao frontu organizovanih snaga i dalji zadaci na ostvarivanju takve uloge; Donošenje odluke o dodeli plakete »Veljko Vlahović« omladinskim radnim brigadama koje su postigle najbolje rezultate na saveznim omladinskim radnim akcijama u 1977.

29. IX 1978.

Aktuelna pitanja daljeg ostvarivanja idejno-vaspitne uloge društvenih organizacija — kolektivnih članova SSOJ; Usvajanje Odluke o sazivanju X kongresa SSOJ; Informacija o formiranju Književne omladine Jugoslavije.

14. XI 1978.

Utvrđivanje predloga dokumenata koji će se podneti X kongresu SSOJ: Izveštaj o aktivnosti SSO između IX i X kongresa SSOJ, Akciono-politički program, Rezolucija o zajedničkom angažovanju SSOJ i društvenih organizacija u socijalističkom vaspitanju mladih, Rezolucija o međunarodnoj saradnji SSOJ, Predlog za izmene i dopune Statuta SSOJ; Utvrđivanje predloga dnevnog reda X kongresa SSOJ.

SEDNICE PREDSEDNIŠTVA KONFERENCIJE

9. I 1975.

Zadaci SSOJ u sprovođenju zaključaka III i IV sednice Predsedništva CK SKJ o ostvarivanju politike ekonomske stabilizacije; Diskusija o Nacrtu statuta SSRNJ; Razmatranje predloga orijentacionog plana i programa rada Predsedništva SSOJ do septembra 1975; Način konstituisanja stručno-političke službe Predsedništva SSOJ.

21. II 1975.

Usvajanje plana i programa rada Konferencije i Predsedništva Konferencije SSOJ za 1975: razmatranje predloga planova i programa rada komisija Predsedništva; Utvrđivanje sastava komisija Predsedništva; Usvajanje programa aktivnosti SSOJ na obeležavanju 30-godišnjice oslobođenja zemlje i pobede nad fašizmom; Informacija o toku priprema za proslavu Dana mladosti; Utvrđivanje predloga organizacije stručne službe Predsedništva Konferencije SSOJ.

2. IV 1975.

Zadaci SSOJ u organizovanju i vođenju omladinskih akcija i manifestacija takmičarskog karaktera; Informacija o toku i rezultatima javne rasprave koja je vođena u SSOJ

[1] O tematici sednica Konferencije i Predsedništva Konferencije SSOJ do novembra 1974. vidi: Jugoslovenski pregled, 1975, februar, str. 57—58 (15—16).

[2] Izostavljene su tačke dnevnih redova koje ne izražavaju određenu temu (npr. »razno«, »tekuća pitanja«, »usvajanje zapisnika« i sl.).

o Nacrtu statuta SSRNJ; Informacija o organizovanju omladinskih radnih akcija (ORA) saveznog karaktera u 1975; Utvrđivanje predloga radnih brigada kojima će se dodeliti Plaketa IX kongresa SSOJ za postignute rezultate na radnim akcijama u 1974; Razmatranje i usvajanje odluke o organizaciji stručno-političke službe Predsedništva Konferencije SSOJ; Imenovanje u stručno-političkoj službi Predsedništva; Razmatranje i usvajanje finansijskog izveštaja o poslovanju u 1974. i usvajanje finansijskog plana za 1975.

13. V 1975.

Aktuelna idejno-politička kretanja u SSOJ i rezultati akcije nakon IX kongresa SSOJ; Donošenje Odluke o sazivanju II konferencije SSOJ; Utvrđivanje predloga Pravilnika o organizaciji i načinu rada Predsedništva Konferencije SSOJ i njegovih organa i predloga Poslovnika o organizaciji i načinu rada Konferencije SSOJ i njenih organa; Razmatranje predloga Društvenog dogovora o osnovima i merilima za utvrđivanje ličnih dohodaka i ostalih primanja funkcionera i delegata u Skupštini SFRJ; Imenovanje stručno-političkih radnika u službama Predsedništva Konferencije SSOJ; Informacije o sastancima Sekretarijata Predsedništva Konferencije SSOJ sa rukovodstvima društvenih organizacija koje okupljaju mlade.

30. VI 1975.

Aktuelni problemi zapošljavanja omladine i dalji zadaci na sprovođenju Rezolucije X kongresa SKJ o politici zapošljavanja; Informacija o sprovođenju stavova I sednice Predsedništva Konferencije SSOJ o angažovanju SSO na ostvarivanju mera ekonomske stabilizacije; Utvrđivanje koncepcije izdavačke delatnosti časopisa »Ideje«; Utvrđivanje programa aktivnosti SSOJ u obeležavanju Međunarodne godine žena; Međunarodna pitanja: usvajanje predloga zaključaka o načinu rada i funkcionisanje Komisije za međunarodne veze, poseta delegacije SSOJ Generalnoj federaciji iračke omladine, Savezu revolucionarne omladine Sirije i omladini Palestinske oslobodilačke organizacije u Bejrutu, učešće predstavnika SSOJ na Međunarodnom skupu solidarnosti sa borbom arapskih naroda i Kongresu nacionalne unije studenata Sirije, poseta delegacije SSOJ omladinskim organizacijama Kube i Meksika, poseta delegacije SSOJ omladinskim organizacijama Somalije, Sudana i Egipta, razmatranje izveštaja sa I sednice Pripremnog komiteta za pripremu I konferencije studentskih organizacija nesvrstanih zemalja, učešće delegcije SSOJ na Kongresu Lige mladih komunista Velike Britanije, Zajednički seminar SSOJ—VLKSM, delegacija SSOJ u zvaničnoj poseti Federaciji socijalističkog saveza omladine Poljske.

17. IX 1975.

Zadaci SSOJ u ostvarivanju dokumenata Predsedništva SFRJ i SKJ »Idejne i programske osnove osposobljavanja mladih za aktivno učešće u opštenarodnoj odbrani i društvenoj samozaštiti«; Utvrđivanje zaključaka II sednice Konferencije SSOJ; Usvajanje Zaključaka V sednice Predsedništva Konferencije SSOJ o zapošljavanju mladih; Usvajanje Odluke o konstituisanju Jugoslovenskog omladinskog izdavačkog centra »Ideje«; Usvajanje teza za pripremu godišnjeg savetovanja radničke, studentske, školske i seoske omladine.

31. X 1975.

Analiza rada dobrovoljnih omladinskih radnih akcija u 1975; Usvajanje osnovne koncepcije proslave Dana mladosti 1976: utvrđivanje strukture Saveznog odbora za proslavu Dana mladosti; Usvajanje stavova o informisanju u SSOJ; Usvajanje zaključaka »Neka aktuelna pitanja zajedničkog angažovanja SSO i društvenih organizacija koje okupljaju mlade na ostvarivanju stavova III konferencije SKJ i IX kongresa SSOJ«; Imenovanje Izdavačkog saveta časopisa »Ideje«; Imenovanje direktora NIP »Mladost«; Utvrđivanje predloga za dodelu plakete »Veljko Vlahović«; Donošenje odluke o sazivanju III sednice Konferencije SSOJ; Informacija o Omladinskoj političkoj školi »Borbe«; Imenovanje u stručno-političkoj službi Predsedništva Konferencije SSOJ.

4. XII 1975.

Idejno-politički rad u SSO i marksističko obrazovanje mladih; Razmatranje i usvajanje materijala »Inicijative evropskih omladinskih organizacija na planu bezbednosti i saradnje u Evropi«; Usvajanje zaključaka »Neka aktuelna pitanja zajedničkog angažovanja SSO i društvenih organizacija koje okupljaju mlade na daljem ostvarivanju stavova III konferencije SKJ i IX kongresa SSOJ«; Imenovanje Saveznog odbora za proslavu Dana mladosti i razmatranje predloga Poslovnika o njegovom radu; Razmatranje i usvajanje zaključaka o zadacima SSOJ u radu sa stranim studentima u SFRJ; Neka aktuelna pitanja rada i funkcionisanja organa SSOJ, sa uvodnim izlaganjem Azema Vlasija, predsednika SSOJ; Zadaci SSOJ u daljem transformisanju sistema vaspitanja i obrazovanja; Utvrđivanje predloga izveštaja o radu organa SSOJ; Utvrđivanje predloga plana i programa rada organa SSOJ u 1976; Imenovanje Saveznog odbora za proslavu Dana mladosti u 1976. i razmatranje Poslovnika o njegovom radu; Utvrđivanje predloga za dodelu plakete »Veljko Vlahović« najboljim brigadama sa saveznih radnih akcija u 1975.

10. XII 1975.

Usvajanje stavova o informisanju u SSOJ; Pripreme za predstojeću konferenciju SSOJ.

23. XII 1975.

Imenovanje glavnog i odgovornog urednika lista »Mladost«; Imenovanje stručno-političkog radnika u informativnu službu Predsedništva Konferencije SSOJ.

10. II 1976.

Međunarodna aktivnost i saradnja SSOJ: razmatranje i usvajanje materijala i zaključka o učešću SSOJ u pripremama za I konferenciju studentskih organizacija iz nesvrstanih zemalja, razmatranje i usvajanje materijala i stavova o pripremama SSOJ za XI svetski festival omladine i studenata; Usvajanje zaključaka sa III sednice Konferencije SSOJ o obrazovanju; Razmatranje i usvajanje Sporazuma o međusobnim odnosima, pravima i obavezama Predsedništva Konferencije SSOJ i Omladinskog izdavačkog centra »Ideje«; Razmatranje i usvajanje pravnih akata Radne zajednice Predsedništva Konferencije SSOJ: Odluke o formiranju i organizaciji stručne službe Predsedništva Konferencije SSOJ, Samoupravnog sporazuma o organizaciji i sistematizaciji radnih mesta Radne zajednice stručnih službi Predsedništva Konferencije SSOJ, Samoupravnog sporazuma o međusobnim pravima, obavezama i odgovornostima radnika Radne zajednice stručne službe Predsedništva Konferencije SSOJ i Predsedništva Konferencije SSOJ; Tekuća pitanja: razrešenje sa dužnosti člana Pred sedništva Konferencije SSOJ, imenovanje u stručno-političkoj službi Predsedništva Konferencije SSOJ, usklađivanje ličnih dohodaka stručno-političkih radnika; Obeležavanje 30-godišnjice omladinskih radnih akcija; Usvajanje Pravila o organizovanju saveznih ORA, Okvirnog programa društvenih aktivnosti na ORA i Uputstva o pripremi omladinskih radnih brigada; Usvajanje stavova sa savetovanja »SSOJ i rad sa pionirima«.

3. III 1976.

Zadaci SSOJ u ostvarivanju društvene samozaštite; Uloga i zadaci SSOJ u ostvarivanju sistema obuke omladine za opštenarodnu odbranu u omladinskim nastavnim centrima.

19. IV 1976.

Funkcionisanje delegatskog sistema u SSOJ; Razmatranje i usvajanje Društvenog dogovora o kadrovskoj politici u federaciji; Razmatranje predloga oko integracije NIP »Mladost« i Jugoslovenskog omladinskog izdavačkog centra »Ideje«; Informacija o nekim međunarodnim aktivnostima.

28. IV 1976.

Razmatranje materijala za IV sednicu Konferencije SSOJ — »Aktuelna idejno-politička kretanja među omladinom nakon omladinskih kongresa«; Razmatranje predloga završnog računa Predsedništva za 1975. i predloga finansijskog plana za 1976; Usvajanje zaključaka sa XIII sednice Predsedništva Konferencije SSOJ o delegatskim odnosima u SSOJ.

14. VI 1976.

Razmatranje materijala za Konferenciju SSOJ: Neka idejno-politička kretanja među omladinom nakon omladinskih kongresa, usvajanje izveštaja o materijalno-finansijskom poslovanju za 1975. i finansijskog plana za 1976, donošenje odluke o sazivanju Konferencije; Usvajanje zaključaka o daljem jačanju i razvijanju delegatskih odnosa u SSOJ; Razmatranje izveštaja radne grupe o objedinjavanju delatnosti NIP »Mladost« i Jugoslovenskog omladinskog izdavačkog centra »Ideje«; Donošenje finansijskih odluka o: usklađivanju naknade ličnih dohodaka funkcionera na stalnom radu u Predsedništvu Konferencije SSOJ i ličnih dohodaka imenovanih lica na stalnom radu u Predsedništvu, isplati naknade za delimično pokriće troškova korišćenja godišnjeg odmora u 1976, visini dnevnica za službena putovanja u zemlji, usklađivanju naknade troškova odvojenog života od porodice; Informacija o pripremama za predstojeće Olimpijske igre.

8. VII 1976.

Osnovni pravci aktivnosti SSO u izbornom periodu; Informacija o ovogodišnjim saveznim omladinskim radnim akcijama; Konstituisanje Saveta NIP »Mladost«; Informacija o radu na donošenju Društvenog dogovora o povlasticama u saobraćaju; Imenovanja u stručno-političkoj službi; Informacije o međunarodnoj aktivnosti Predsedništva.

30. IX 1976 (zajednička sednica sa Predsedništvom Saveza pionira Jugoslavije)

Dalji zadaci SSOJ u idejno-vaspitnom radu sa pionirima.

30. IX 1976.

Razmatranje materijala: »Uloga i zadaci SSOJ u daljem socijalističkom samoupravnom preobražaju poljoprivrede i sela«; Razmatranje i usvajanje: Društvenog dogovora o Omladinskoj političkoj školi »Borbe«, Statuta Omladinske političke škole »Borbe«.

4. XI 1976.

Razmatranje informacije o postignutim rezultatima na omladinskim radnim akcijama u 1976. i zadaci SSOJ u njihovom daljem organizovanju (materijal za ovu tačku dnevnog reda: Informacija o društvenim i radnim aktivnostima na saveznim omladinskim radnim akcijama u 1976, Predlog zaključaka sa savetovanja o samoupravnim odnosima na omladinskim radnim akcijama i daljem organizovanju omladinskih radnih akcija); Razmatranje predloga izveštaja o radu Titovog fonda za stipendiranje mladih radnika i radničke dece; Neka aktuelna idejno-politička pitanja omladinske štampe; Usvajanje odluke o osnivanju Fonda međunarodne omladinske solidarnosti; Aktivnost i zadaci SSOJ u realizaciji zaključaka Predsedništva SSRNJ o sprovođenju stavova i odluka V konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja u Kolombu.

1. II 1977.

Usvajanje koncepcije proslave Dana mladosti u 1977; Razmatranje Nacrta izveštaja o radu SSOJ i njegovih organa od IX kongresa; Usvajanje Zaključaka sa V sednice Konferencije SSOJ o seoskoj omladini; Razmatranje i usvajanje stavova sa Savetovanja o zadacima SSOJ u društvenoj samozaštiti; Usvajanje predloga Samoupravnog sporazuma o međusobnim odnosima vezanim za NIP »Mladost«; Informacija o četvrtom ciklusu Omladinske političke škole »Borbe«.

1. III 1977.

Usvajanje Stavova o aktivnosti SSOJ u obeležavanju 40-godišnjice dolaska druga Tita na čelo KPJ i njegovog 85-og rođendana; Razmatranje nacrta dokumenta »Aktuelna pitanja i zadaci u daljem ostvarivanju stavova IX kongresa SSOJ«; Usvajanje Koncepcije obeležavanja 35-godišnjice održavanja I kongresa USAOJ-a; Informacija o zadacima SSOJ u organizovanju akcije »Nedelja solidarnosti sa omladinom oslobodilačkih pokreta«.

1. III 1977 (zajednička sednica sa Predsedništvom Saveza za fizičku kulturu Jugoslavije)

Uloga i zadaci SSOJ u samoupravnom transformisanju fizičke kulture; Neka pitanja ostvarivanja Programa Predsedništva Saveza za fizičku kulturu Jugoslavije u obeležavanju 40-godišnjice dolaska druga Tita na čelo KPJ i njegovog 85-og rođendana.

31. III 1977

Zadaci SSOJ u idejno-političkim pripremama i izboru mladih za vojne škole i pripremi i obuci mladih u omladinskim nastavnim jedinicama; Utvrđivanje predloga dokumenta »Aktuelna pitanja i zadaci SSOJ u daljem ostvarivanju stavova i odluka IX kongresa SSOJ«; Razmatranje i usvajanje naknadnih predloga i primedbi za dopunu predloga Izveštaja o aktivnosti SSOJ od IX kongresa SSOJ; Donošenje Odluke o održavanju Programsko-izborne konferencije SSOJ; Razmatranje i usvajanje koncepcije daljeg razvoja NIP »Mladost«; Razmatranje i usvajanje Informacije o pripremama za proslavu Dana mladosti u 1977; Informacija o pripremama za Programsko-izbornu konferenciju SSOJ; Razmatranje i usvajanje odluka o materijalno-finansijskom poslovanju Predsedništva: Završnog računa za 1976, Rebalansa Finansijskog plana za 1976, Likvidacionog računa Saveza studenata Jugoslavije.

20. IV 1977.

Utvrđivanje predloga dokumenta »Aktuelna pitanja i zadaci SSOJ u daljem ostvarivanju stavova i zadataka IX kongresa SSOJ«; Razmatranje i usvajanje koncepcije o daljem razvoju i delatnosti NIP »Mladost«; Utvrđivanje predloga omladinskih radnih brigada za dodeljivanje plakete »Veljko Vlahović«; Plan angažovanja SSOJ na izgradnji Spomen-doma USAOJ-a u Bihaću; Utvrđivanje koncepcije pohoda »Titovim stazama revolucije«; Informacija o kadrovskim rešenjima u SSOJ za naredni mandat; Donošenje odluke o održavanju Programsko-izborne konferencije SSOJ.

27. V 1977.

Konstituisanje Predsedništva, Izbor članova Sekretarijata i predsednika komisija.

4. X 1977.

Idejno-političke i organizacione pripreme za X kongres SSOJ; Utvrđivanje osnovne platforme idejno-političkih i organizacionih priprema za učešće jugoslovenske delegacije na XI svetskom festivalu omladine i studenata na Kubi; Upoznavanje sa informacijom o zajedničkom sastanku svih sekretarijata republičkih konferencija, pokrajinskih konferencija i Predsedništva Konferencije SSOJ.

21. X 1977.

Pripreme SSOJ za I konferenciju studentskih organizacija nesvrstanih zemalja; Utvrđivanje stavova za učešće delegacije SSOJ na XII kongresu Međunarodnog saveza studenata; Donošenje odluke o organizovanju SSOJ u ratnim uslovima; Informacija o situaciji na jugu Afrike i omladinskom oslobodilačkom pokretu na tom području.

22. XI 1977.

Angažovanje SSO u predstojećim skupštinskim izborima; Neka pitanja vezana za proslavu Dana mladosti: usvajanje informacije o proslavi Dana mladosti u 1977, usvajanje Koncepcije proslave Dana mladosti u 1978, imenovanje Saveznog odbora za proslavu Dana mladosti; Usvajanje koncepcije završnih svečanosti povodom obeležavanja 35-godišnjice I kongresa USAOJ-a.

26. XII 1977.

Neka aktuelna pitanja i problemi akcija i manifestacija takmičarskog karaktera koje organizuje SSOJ; Razmatranje informacije o položaju jugoslovenske omladine na privremenom boravku u inostranstvu; Izveštaj o Pohodu »Titovim stazama revolucije i tragom vjećnika AVNOJ-a«; Informacija o pripremama za sednicu Konferencije SSOJ.

17. II 1978.

Osnovni zadaci na sprovođenju izborne aktivnosti u SSO; Utvrđivanje predloga materijala koji će se razmatrati na I sednici Konferencije SSOJ i zakazivanje te sednice; Izmene i dopune Odluke o sistematizaciji radnih mesta u Stručnoj službi Predsedništva Konferencije SSOJ.

3. III 1978.

Razmatranje Nacrta teza za pripremu stavova i dokumenata X kongresa SSOJ; Neka aktuelna pitanja u vezi sa organizovanjem saveznih ORA u 1978; Donošenje odluke o načinu informisanja u SSOJ; Informacija o dosadašnjem toku priprema za proslavu Dana mladosti u 1978.

5. V 1978.

Razmatranje aktuelnih pitanja društveno-ekonomskog i socijalnog položaja omladine sa posebnim osvrtom na ostvarivanje politike zapošljavanja i stanovanja; Razmatranje i usvajanje materijala: »O ostvarivanju zadataka SSO u obuci studenata u sticanju vojnih znanja i veština u omladinskim nastavnim centrima i osposobljavanje vanškolske omladine za opštenarodnu odbranu«, stavova sa savetovanja: »Negovanje revolucionarnih tradicija u udruženom radu«; Usvajanje Završnog računa o finansijskom poslovanju Predsedništva Konferencije SSOJ u 1977. i usvajanje Finansijskog plana za 1978; Utvrđivanje sistematizacije poslova u stručno-političkoj službi Predsedništva Konferencije SSOJ; Imenovanja i razrešenja u stručno-političkoj službi Predsedništva Konferencije SSOJ.

2. VI 1978.

Aktuelna pitanja idejno-političkog osposobljavanja i marksističkog obrazovanja mladih; Razmatranje materijala za sednicu Konferencije SSOJ: »Mesto i uloga društvenih organizacija i SSO u socijalističkom vaspitanju mladih«; Razmatranje i usvajanje materijala: Rezime sa savetovanja o mestu, ulozi i angažovanju omladinske štampe i publicistike, »Uloga SSO i društvenih organizacija u idejnom radu među mladima«, stavovi savetovanja o idejnim kretanjima u kulturnom stvaralaštvu mladih; Informacija o akciji »Poznajem i volim svoju domovinu«; Raspored i učešće omladinskih radnih brigada na saveznim omladinskim radnim akcijama.

30. VI 1978.

Predlog nacrta izmena i dopuna Statuta SSOJ; Aktuelna pitanja dosadašnjeg rada i razvoja NIP »Mladost«; Platforma za nastup delegacije SSOJ i informacija o pripremama za XI svetski festival omladine i studenata; Usvajanje koncepcije Pohoda »Titovim stazama revolucije«; Informacija o pripremama Seminara »Univerzitet danas« — Dubrovnik.

28. IX 1978.

Aktuelna pitanja i zadaci u pripremama za X kongres SSOJ; Predlog odluke o sazivanju X kongresa SSOJ; Aktuelna pitanja dosadašnjeg rada i razvoj NIP »Mladost«.

11. X 1978.

Neka aktuelna pitanja saradnje SSOJ sa drugim omladinskim i studentskim organizacijama; Izveštaj o učešću delegacije SSOJ na XI svetskom festivalu omladine i studenata u Havani — Kuba; Projekt za istoriju revolucionarnog omladinskog pokreta Jugoslavije; Utvrđivanje strukture Odbora za proslavu 60-godišnjice SKOJ-a

1. XI 1978.

Razmatranje Nacrta izveštaja o radu SSOJ između IX i X kongresa SSOJ; Razmatranje Nacrta akcionog programa za X kongres SSOJ i Nacrta rezolucije o međunarodnoj aktivnosti i saradnji SSOJ; Utvrđivanje koncepcije proslave Dana mladosti u 1979; Tekuća pitanja međunarodne saradnje SSOJ.

13. XI 1978.

Razmatranje Predloga izmena i dopuna Statuta SSOJ; Razmatranje Nacrta rezolucije o daljim zadacima SSOJ u zajedničkoj aktivnosti sa društvenim organizacijama u socijalističkom vaspitanju mladih; Utvrđivanje Liste učesnika X kongresa SSOJ; Razmatranje nacrta dnevnog reda X kongresa SSOJ.

NASTAVNICI U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA

Obavezno opšte obrazovanje (osnovna škola) traje u Jugoslaviji osam godina i u njemu se razlikuju dva dela. U prvom koji traje četiri godine (I—IV razred), vaspitno-obrazovni rad obuhvata uglavnom razrednu nastavu, dok je u drugom (V—VIII razred) zastupljena predmetna nastava. Oba dela čine jedinstvenu (i institucionalnu i funkcionalnu) celinu. U razrednoj nastavi rade učitelji i nastavnici (poslednjih godina i profesori) razredne nastave, koji stiču obrazovanje u pedagoškim akademijama (viša škola) i na odgovarajućim grupama filozofskog i filološkog fakulteta. U većini republika i autonomnih pokrajina učitelji sa završenom srednjom školom (izuzev onih s radnim stažom od preko 20 godina) bili su dužni da, uz rad, steknu više obrazovanje. U predmetnoj nastavi rade nastavnici predmetne nastave (obrazuju se u višim pedagoškim školama ili akademijama) i profesori koji stiču spremu na tzv. nastavničkim fakultetima (filološkom, filozofskom, prirodno-matematičkom i dr.).

U srednjim školama nastavu izvode profesori (sa završenim odgovarajućim fakultetom). Profesori većine opšteobrazovnih predmeta stiču obrazovanje na filozofskom, filološkom i prirodno-matematičkom fakultetu (na kojima, pored stručnog, stiču i pedagoško obrazovanje). Profesori stručnih predmeta (sa završenim odgovarajućim fakultetom) pedagoško obrazovanje stiču prilikom pripremanja i polaganja stručnog ispita. Za pojedine stručne predmete profesorima pomažu (učestvuju u izvođenju praktične nastave, obavljaju poslove laboranta, demonstratora i sl.) saradnici u nastavi, koji se obrazuju u srednjim, višim ili visokim školama. U stručnim školama, na poslovima praktične nastave i proizvodnog rada, rade nastavnici praktične nastave, sa završenom, uglavnom, višom školom.

U osnovnim i srednjim školama određene poslove vaspitno-obrazovnog rada obavljaju stručni saradnici: školski pedagozi, psiholozi (završen odgovarajući fakultet), socijalni radnici (s višim ili visokim obrazovanjem) i dr.

Nastavnici su dužni da se u toku rada stalno usavršavaju u užoj struci, u oblasti pedagogije i psihologije, kao i da se ideološki uzdižu. Stalno stručno, pedagoško i marksističko obrazovanje i usavršavanje organizuje se u školi, na nastavničkim i drugim fakultetima, u pedagoškim akademijama, na radničkim i narodnim univerzitetima, u okviru prosvetno-pedagoške službe i njihovih centara za usavršavanje, u okviru sindikata i drugih društveno-političkih organizacija, naučnih društava, kao i samoobrazovanjem. U većini republika i autonomnih pokrajina postoje okvirni programi stručnog usavršavanja, koji se ostvaruju kroz predavanja, kurseve, konsultacije i na druge načine. U nekim republikama i autonomnim pokrajinama svaki nastavnik je dužan da u toku pet godina savlada odgovarajući program usavršavanja.

NASTAVNICI U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA 1961/62—1976/77.

U periodu od 1961/62. do 1976/77. školske godine broj učenika u osnovnim školama bio je, uz izvesne oscilacije u pojedinim godinama, u blagom padu. U istom periodu broj nastavnika se stalno povećavao, tako da je prosečan broj učenika na jednog nastavnika smanjen od 32 u 1961/62. na 22 u 1976/77. školskoj godini (tabela 1).[1] Ovako pozitivna kretanja u razvoju osnovnog obrazovanja omogućena su opštim društvenim i ekonomskim razvojem zemlje. Školovanje sve većeg broja nastavnika omogućuje da se u školama otvara veći broj odeljenja: školske 1961/62. godine 2 895 694 učenika bilo je raspoređeno u 86 171 odeljenje, a školske 1976/77. godine 2 850 596 učenika razvrstano je u 105 022 odeljenja. U istim godinama, prosečan broj učenika u jednom odeljenju smanjen je sa 34 na 27. Pored navedenog, postoji još niz elemenata koji potvrđuju da je kvalitet osnovnog obrazovanja znatno porastao: povećava se broj škola u kojima je organizovan produženi boravak učenika, angažuje se sve veći broj stručnih saradnika, smanjuje se potreba za honorarnim prekovremenim radom nastavnika i tako dalje.

TABELA 1 — UČENICI I NASTAVNICI 1961/62—1976/77.

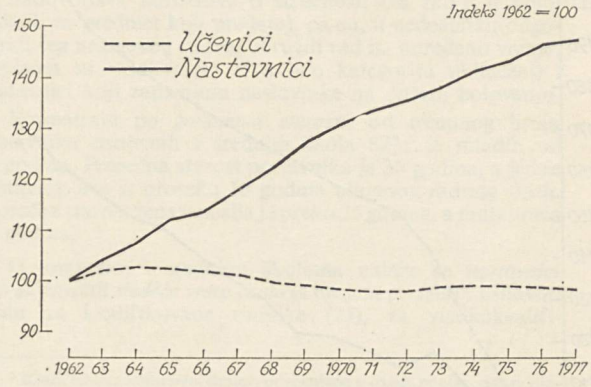
Školska godina	Osnovne škole*			Srednje škole*		
	učenici	nastavnici	učenika na 1 nastavnika	učenici	nastavnici	učenika na 1 nastavnika
1961/62	2 895 694	89 611	32,3	403 322	29 993	13,4
1962/63	2 960 199	93 434	31,7	448 169	31 160	14,4
1963/64	2 980 220	96 370	30,9	503 427	32 952	15,3
1964/65	2 972 225	100 456	29,6	571 227	35 538	16,1
1965/66	2 945 520	102 057	28,9	611 271	34 442	17,7
1966/67	2 921 607	105 776	27,6	627 216	35 712	17,6
1967/68	2 893 624	109 314	26,5	639 993	36 691	17,4
1968/69	2 875 075	113 908	25,2	661 686	36 846	18,0
1969/70	2 853 069	116 967	24,4	678 227	39 298	17,3
1970/71	2 834 581	119 675	23,7	696 604	40 930	17,0
1971/72	2 834 696	121 471	23,3	717 440	42 780	16,8
1972/73	2 856 491	123 860	23,1	737 043	44 610	16,5
1973/74	2 869 344	126 327	22,7	763 337	45 560	16,8
1974/75	2 866 847	127 988	22,4	790 170	47 363	16,7
1975/76**	2 856 453	130 977	21,8	832 850	49 850	16,9
1976/77	2 850 596	131 541	21,8	886 047	51 843	17,1

* Obuhvaćeno samo redovno obrazovanje (bez specijalnog i obrazovanja odraslih).

** Postoji izvesna razlika u podacima datim u tabelama 1, i 2. i onih od 3. nadalje, jer se prve 2 tabele odnose na školske godine, a ostale su prema popisu od 30. III 1976, kao i zbog različite metodologije popisa i redovnog statističkog praćenja.

Razvoj osnovnog obrazovanja u navedenom periodu imao je različite tokove u pojedinim republikama i pokrajinama (tabela 2) i bio je opredeljen u prvom redu stopom nataliteta i opštim društveno-ekonomskim razvojem (koji direktno utiče na stopu obuhvata generacije). U Sloveniji,

GRAFIKON 1 — KRETANJE BROJA UČENIKA I NASTAVNIKA U OSNOVNIM ŠKOLAMA

[1] Svi podaci u ovom odeljku i u tabelama 1. i 2. su iz redovnih statističkih publikacija koje prate kretanje osnovnog i srednjeg obrazovanja.

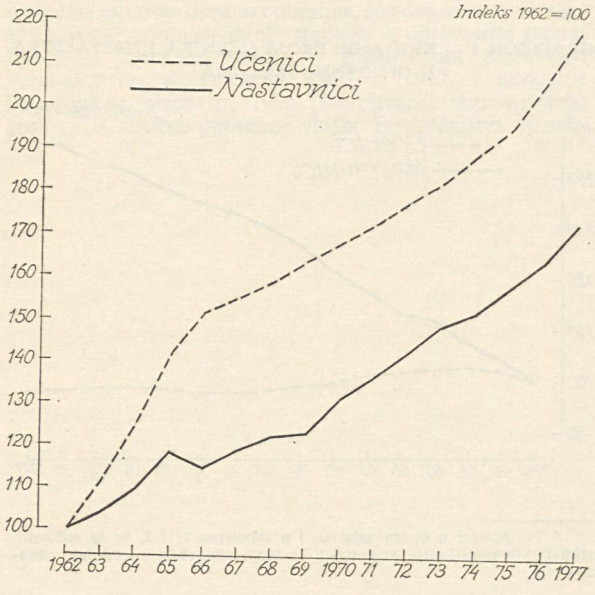
TABELA 2 — UČENICI I NASTAVNICI OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

	Školska 1976/77. godina				Indeksi 1976/77 1961/62			
	osnovna škola		srednje škole		osnovna škola		srednje škole	
	učenici	nastavnici	učenici	nastavnici	učenici	nastavnici	učenici	nastavnici
Jugoslavija	2 850 596	131 541	886 047	51 843	98,4	146,8	219,7	172,9
Bosna i Hercegovina	669 302	25 210	174 803	7 465	127,2	202,8	329,0	187,8
Crna Gora	89 628	4 229	28 731	2 007	103,2	137,8	290,4	254,1
Hrvatska	519 101	25 829	182 472	(10 641)	83,4	132,0	168,9	126,0
Makedonija	272 370	11 928	69 775	3 691	108,3	148,8	187,7	149,2
Slovenija	218 206	11 012	81 962	6 357	89,8	123,1	176,1	162,9
Srbija	1 081 989	53 333	348 304	21 682	92,8	141,9	234,5	208,4
područje bez pokrajina	579 135	29 440	206 219	13 363	80,8	128,1	216,6	203,6
Kosovo	294 416	12 764	63 326	3 644	175,1	264,1	469,8	381,2
Vojvodina	208 438	11 129	78 759	4 675	74,4	114,0	197,6	161,9

Hrvatskoj, Srbiji bez pokrajina i, naročito Vojvodini, natalitet je nizak, a obuhvat generacija osnovnim obrazovanjem je gotovo potpun. Opadanje broja učenika posledica je uglavnom niskog nataliteta. Istovremeno, broj nastavnika se stalno povećavao, tako da je odnos nastavnik: učenik ispod 1 : 20 (u Vojvodini čak 1 : 18,7). S druge strane, u Crnoj Gori, Makedoniji, Bosni i Hercegovini i, naročito na Kosovu, uz veći prirodni priraštaj stanovništva, društveno-ekonomski razvoj je uticao na povećanje obuhvata dece obaveznim osmogodišnjim obrazovanjem. Povećanje broja učenika pratio je još brži porast broja nastavnika. U Bosni i Hercegovini broj nastavnika je udvostručen, a na Kosovu je 2,5 puta veći. Posebno je značajno da su u Makedoniji i na Kosovu, u kojima do oslobođenja nije bila obezbeđena nastava na maternjem jeziku, postignuti i visoki rezultati u obuhvatu dece obaveznim obrazovanjem i obezbeđeno dovoljno nastavnika za nastavu na odgovarajućim maternjim jezicima. Ovo vredi i za škole narodnosti u tim, kao i u drugim republikama i autonomnim pokrajinama.

Potrebe bržeg razvoja, naročito nerazvijenih područja, dovele su do ekspanzije srednjeg obrazovanja. U posmatranom periodu broj učenika u srednjim školama porastao je u Crnoj Gori gotovo tri puta, u Bosni i Hercegovini 3,3 puta, a na Kosovu 4,7 puta. Najmanje je porastao broj učenika u Hrvatskoj, Sloveniji i Makedoniji. Broj nastavnika u srednjim školama takođe je stalno povećavan. Međutim, brzi porast broja učenika nije mogao biti odmah praćen odgovarajućim povećanjem broja nastavnika, naročito za predmete kao što su matematika, fizika (mali broj studenata) i razni stručni predmeti (znatan broj diplomiranih studenata odlazio je u privredu i druge delatnosti). S druge strane, razvoj osnovnog obrazovanja (sve više četvororazrednih škola prerastalo je u osmorazredne), s vrlo širokom mrežom škola, apsorbovao je jedan broj profesora za predmetnu nastavu u osnovnim školama. To je dovelo do povećanja prosečnog broja učenika na jednog nastavnika (sa 13,4 u 1961/62. na 18 u 1968/69. školskoj godini). Od 1969/70. školske godine broj nastavnika raste nešto brže od broja učenika, tako da je u naredne četiri godine broj učenika na jednog nastavnika smanjen na 16, da bi dalje nastavio blago da raste. Ovo povećanje je, manje-više, ujednačeno u svim republikama i autonomnim pokrajinama — jedino je u Bosni i Hercegovini izuzetno veliko (od 13 na 23). Međutim, povećanje prosečnog broja učenika na jednog nastavnika ne znači i opadanje kvaliteta srednjeg obrazovanja; sadašnji odnos je u skladu sa stanjem u razvijenim zemljama (na primer, u Velikoj Britaniji je, u 1976, na jednog nastavnika u srednjoj školi dolazilo 17 učenika).

GRAFIKON 2 — KRETANJE BROJA UČENIKA I NASTAVNIKA U SREDNJIM ŠKOLAMA

NASTAVNICI U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA U 1976. GODINI

Prema podacima popisa nastavnika u osnovnim i srednjim školama[2], u 1976. je u ovim školama radilo 190 435 nastavnika u svim zvanjima, od kojih 179 380, ili 94,2%, direktno u nastavi (držanje časova). U osnovnim školama radilo je preko 130 hiljada nastavnika, u srednjim preko 44 hiljade, u ostalim školama (specijalne škole i škole za obrazovanje odraslih) preko 7 hiljada nastavnika, dok su ostali istovremeno radili i u osnovnim i u srednjim školama. Više od polovine, 55% od ukupnog broja nastavnika, su žene. Prosečna starost nastavnika te godine bila je oko 36 godina, a prosečan radni staž blizu 13 godina. Među nastavnicima je bilo 100 doktora i 545 magistara nauka.

2 Savezni zavod za statistiku, u saradnji s republičkim i pokrajinskim zavodima, izvršio je u 1976. popis nastavnika u osnovnim i srednjim školama. Ovaj popis je bio veoma složen, s obzirom na međusobnu isprepletenost nekih relevantnih obeležja kao što su: vrsta škole u kojoj nastavnik predaje, vrsta (naziv) predmeta, kvalifikovanost za izvođenje nastave i vrsta radnog odnosa. Rezultati istraživanja obrađeni su u 33 tabele (za nivo Jugoslavije, republike i autonomne pokrajine) u kojima su izvršena ukrštanja pojedinih obeležja (svako obeležje je, u proseku, ukršteno sa 3,7 drugih obeležja). Koncepcija popisa i obrada podataka bile su opredeljene činjenicom da ne postoji jedinstvena klasifikacija obrazovanja i da se republički i pokrajinski zakoni o vaspitanju i obrazovanju, u pojedinim elementima, razlikuju. S obzirom da jedan nastavnik predaje u više škola, dva ili više predmeta, s raznim brojem (i fondom) časova — nije moguća valjana informacija o nastavniku kao jedinki (»fizičkom licu«) prema vrsti škole ili predmeta. Svi podaci o tim obeležjima u zbiru se multipliciraju. Da bi se dobio stvaran broj nastavnika (»fizičkih lica«), tj. da bi svaki nastavnik samo jedanput popunio popisni obrazac, definisana je »matična škola« (koja de facto ne postoji, jer jedan nastavnik može da zasnuje radni odnos na neodređeno ili određeno vreme s više škola). Redovno statističko praćenje nastavnika i popis su (i metodološki) različita istraživanja. Stoga se rezultati (ukupan broj nastavnika) ta dva istraživanja nešto razlikuju. Treba, osim toga, imati u vidu da su popisom obuhvaćeni i nastavnici koji ne drže časove.

Na jednog nastavnika dolazio je 21 učenik. Jedan nastavnik držao je prosečno 22 nastavna časa nedeljno. Od 120 484 nastavnika predmetne nastave 36% je predavalo dva ili više predmeta, a 21% je radio u dve ili više škola. Od ukupnog broja nastavnika 22% je imalo visoku, 44% višu, a 34% srednju spremu. Na jezicima narodnosti koje žive u Jugoslaviji nastavu je izvodilo 16 750 nastavnika, ili blizu 9%. Kriterijum stručne kvalifikovanosti nastavnika da predaju određene predmete u pojedinoj vrsti škole (prema propisanim normativima) ispunjavalo je 85% nastavnika, dok su ostali te kriterijume ispunjavali delimično (6%), ili ih nisu ispunjavali (9%).

Raspored nastavnika prema matičnoj školi[3] bio je sledeći: 70,2% nastavnika nalazilo se u redovnoj osnovnoj, 25,8% nastavnika u redovnoj srednjoj i 4,0% nastavnika u ostalim školama (tabela 3).

TABELA 3 — NASTAVNICI PREMA MATIČNIM ŠKOLAMA

	Ukupno	Nastavnici čija je matična škola		
		redovna osnovna	redovna srednja	ostale škole
Jugoslavija	190 435	133 699	49 053	7 683
Bosna i Hercegovina	34 374	26 099	7 579	696
Crna Gora	5 891	4 152	1 605	134
Hrvatska	38 116	26 179	10 240	1 697
Makedonija	15 648	11 744	3 449	455
Slovenija	18 755	11 729	5 036	1 990
Srbija	77 651	53 796	21 144	2 711
područje bez pokrajina	44 360	29 757	12 748	1 855
Kosovo	15 782	12 472	3 112	198
Vojvodina	17 509	11 567	5 284	658

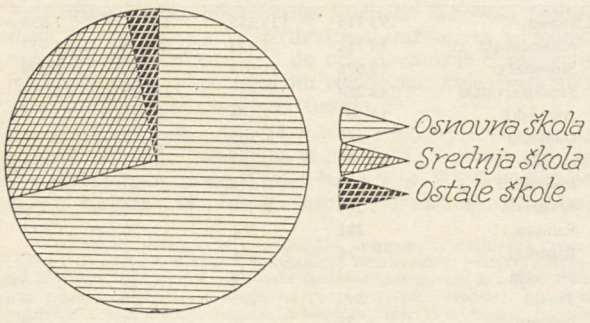
* »Ostale škole« obuhvataju: specijalne škole (osnovne i srednje), škole za obrazovanje odraslih (osnovne i srednje), škole za dopunsko obrazovanje.

Podela nastavnika na osnovne, srednje i ostale škole prema matičnim školama izvršena je za potrebe popisa, tako da je raspodela ukupnog broja nastavnika po ovim vrstama škola u izvesnom smislu orijentaciona.

Od nastavnika čija je matična škola osnovna 3% je predavalo i u srednjim ili nekoj od ostalih škola. Taj procent je veći ako je matična škola neka od škola za redovno srednje obrazovanje (10%) ili neka od ostalih škola (8%), pošto je čest slučaj da pri redovnoj školi postoji i škola za obrazovanje odraslih u kojoj, uglavnom, predaju nastavnici redovne škole.

Potreban broj nastavnika (po školama) određenog profila opredeljen je brojem odeljenja (po razredima) i nedeljnim fondom časova određenog predmeta. Zbog toga izvestan broj nastavnika propisani fond časova ostvaruje radom u dve ili više škola. To se najčešće događa u malim školama i kada su u pitanju predmeti s malim nedeljnim fondom časova.

GRAFIKON 3 — NASTAVNICI PREMA MATIČNOJ ŠKOLI U 1976.

[3] Vidi fusnotu 2.

Odnos između ukupnog broja nastavnika i ukupnog broja učenika u osnovnim školama bio je za čitavu zemlju 1 : 21,4, pri čemu je najpovoljniji u Vojvodini — 1 : 18,4 i Sloveniji — 1 : 18,6, a najnepovoljniji u Bosni i Hercegovini — 1 : 25,8. Ovaj odnos u srednjim školama bio je za čitavu zemlju 1 : 17, a po republikama i autonomnim pokrajinama kretao se od najpovoljnijeg 1 : 14,5 u Vojvodini do najnepovoljnijeg 1 : 20,2 u Bosni i Hercegovini.

Razlike u »opterećenosti« nastavnika brojem učenika koje se javljaju po republikama i pokrajinama posledica su uticaja raznih činilaca, a naročito strukture i mreže škola, geografske koncentracije stanovništva, razvijenosti putne mreže, kao i, razumljivo, broja nastavnika. Takođe je od značaja i stopa nataliteta, različit tempo obuhvata generacija, kao i struktura nastavnog kadra (u razvijenijim sredinama veće je učešće nastavnika koji direktno ne izvode nastavu).

Među nastavnicima osnovnih i srednjih škola *žena* je bilo 54,8% (u osnovnim školama 59,4%, u srednjim školama 41,2%). U razrednoj nastavi žene su zastupljene sa 67% (među nastavnicima razredne nastave čak sa 77%), a u predmetnoj nastavi ima ih približno koliko i muškaraca.

Prema *zvanjima* najviše je nastavnika predmetne nastave (36,2%), zatim učitelja (25,8%) i profesora predmetne nastave (20,5%) (tabela 4).

TABELA 4 — NASTAVNICI PREMA ZVANJU I MATIČNOJ ŠKOLI

	Ukupno	Osnovne škole	Srednje škole	Ostale škole
Ukupno	190 435	133 699	49 053	7 683
Učitelj	49 128	48 467	—	661
Nastavnik razredne nastave	18 019	16 772	—	1 247
Profesor razredne nastave	610	355	—	255
Nastavnik praktične nastave	5 430	218	4 834	378
Nastavnik predmetne nastave	69 016	57 836	8 300	2 880
Profesor predmetne nastave	39 050	5 915	31 439	1 696
Saradnik u nastavi	1 447	304	1 046	97
Stručni saradnik	1 530	604	761	165
Vaspitač	439	248	52	139
Ostala zvanja	5 766	2 980	2 621	165

Po *vrsti radnog odnosa* samo 85,3% nastavnika je u radnom odnosu na neodređeno vreme. Preko 12% radi na određeno vreme. Gotovo 5 hiljada (2,5%) ima »mešoviti« radni odnos (s jednom školom na neodređeno, a s drugom na određeno vreme).

Od nastavnika koji su udružili rad na određeno vreme 7 195 nema pun fond časova (4 834 nastavnika drže do 10 časova nedeljno; samo 17% ne zadovoljava normative o stručnosti). Ostali nastavnici na određeno vreme imaju pun fond časova (ili više od punog fonda), ali blizu 70% ne zadovoljava normative o stručnosti (za školu u kojoj rade ili za predmet koji predaju), pa su, u nedostatku odgovarajućeg nastavnog kadra, udružili rad na određeno vreme. Popisom su obuhvaćeni (i u ovu kategoriju uključeni) i nastavnici koji zamenjuju nastavnike na dužem bolovanju.

Posmatrani po *godinama starosti*, od ukupnog broja nastavnika osnovnih i srednjih škola 82% je mlađih od 45 godina. Prosečna starost nastavnika je 36 godina, a jedan nastavnik ima u proseku 13 godina ukupnog radnog staža. Prosečna starost žena iznosila je preko 35 godina, a muškaraca 37 godina.

U osnovnim i srednjim školama nalaze se *nastavnici koji su završili sledeće vrste škola* (s brojem profila)[4]: osnovnu školu za kvalifikovane radnike (25), za visokokvalifi-

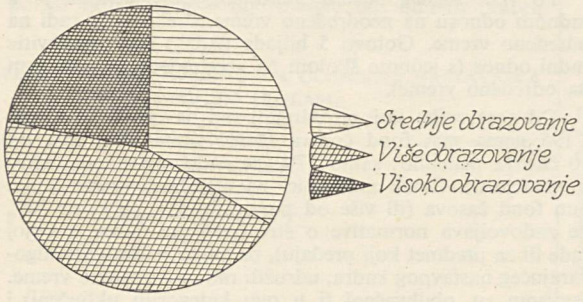
[4] Klasifikacija »završene škole«, primenjena u ovom popisu, napravljena je prema vrstama škola, a samo je za više pedagoške škole, više škole za defektologiju, stručne pedagoške škole, filozofski i filološki fakultet, prirodno-matematički, fakultet industrijske pedagogije i defektološki fakultet razuđena i na odseke, grupe ili smerove. Klasifikacija sadrži 360 jedinica — »profila« završene škole.

TABELA 5 — NASTAVNICI PREMA ZAVRŠENOJ ŠKOLI I ZVANJU

	Ukupno	Učitelj	Nastavnik razredne nastave	Profesor razredne nastave	Nastavnik praktične nastave	Nastavnik predmetne nastave	Profesor predmetne nastave	Saradnik u nastavi	Stručni saradnik	Vaspitač	Ostala zvanja
Ukupno	190 435	49 128	18 019	610	5 430	69 016	39 050	1 447	1 530	439	5 766
Osnovno obrazovanje	134	39	1	—	39	12	—	7	5	1	30
Srednje obrazovanje	63 814	48 753	436	13	3 570	4 830	196	678	324	212	4 802
učiteljska škola	48 099	46 219	309	9	42	782	13	44	84	114	483
gimnazija	6 802	1 182	88	4	58	2 082	127	96	49	34	3 082
ostale srednje škole	8 913	1 352	39	—	3 470	1 966	56	538	191	64	1 237
Više obrazovanje	84 208	267	17 514	163	1 661	62 884	518	294	397	172	338
viša pedagoška	75 320	188	16 044	135	318	57 906	280	123	146	91	89
viša defektološka	2 293	22	1 384	25	9	678	25	16	34	60	40
stručna pedagoška	724	1	16	1	259	403	18	13	11	—	2
za fizičku kulturu	562	5	7	—	7	488	47	2	1	2	3
ostale više škole	3 680	50	28	—	965	2 013	111	125	187	7	194
I stepen fakulteta	1 629	1	35	2	103	1 396	37	15	18	12	10
Visoko obrazovanje	41 933	20	52	426	133	1 156	38 278	457	799	51	561
filozofski i filološki	17 407	9	10	163	6	320	16 202	144	463	20	70
prirodno-matematički	9 069	—	3	23	6	172	8 796	11	27	2	29
za fizičku kulturu	2 013	2	2	—	—	63	1 935	3	3	1	4
defektološki	581	—	30	213	—	29	247	13	21	25	3
tehnički	4 226	—	—	2	22	118	3 744	89	69	—	182
medicinski	1 168	—	—	—	18	27	783	80	128	—	132
poljoprivredno-šumarski--veterinarski	943	2	—	2	8	17	843	22	17	1	31
ostali fakulteti	4 066	4	4	4	62	212	3 546	68	63	2	101
akademije umetnosti	2 460	3	3	19	11	198	2 182	27	8	—	9
Nepoznato	346	49	16	8	27	134	58	11	5	3	35

kovane radnike (17), gimnaziju, školu za obrazovanje nastavnika (4), srednju stručnu školu (35), višu pedagošku školu (92), višu školu za defektologiju (8), ostale više škole (23), I stepen fakulteta (15), filološki i filozofski fakultet (55), prirodno-matematički fakultet (23), fakultet industrijske pedagogije (13), defektološki fakultet (7), ostale fakultete, visoke škole i akademije umetnosti (31) (tabela 5).

GRAFIKON 4 — NASTAVNICI PREMA STEPENU OBRAZOVANJA U 1976.

Od ukupnog broja nastavnika visoko obrazovanje imalo je 22%, više 44% i srednje 34%. Odgovarajuću školu za obrazovanje nastavnika završilo je 75% nastavnika sa srednjim obrazovanjem, 94% nastavnika s višim obrazovanjem i 69% nastavnika s visokim obrazovanjem. Od ukupnog broja nastavnika nastavničke škole završilo je 82%.

U izvesnom broju slučajeva postoji nesklad između stepena obrazovanja nastavnika (završene škole) i njegovog zvanja[5] (na primer, nastavnik je završio poljoprivredni fakultet a ima zvanje učitelja, ili je završio gimnaziju a prikazan je kao profesor predmetne nastave).

Nastava u osnovnim i srednjim školama izvodi se na 12 *jezika naroda i narodnosti* koji žive u Jugoslaviji.

Na srpskohrvatskom, odnosno hrvatskosrpskom jeziku nastavu je izvodilo 73,59% nastavnika, na slovenačkom 9,66%, a, na makedonskom 6,56%. Od jezika narodnosti najveći broj nastavnika izvodio je nastavu na albanskom (74%) i mađarskom jeziku (16,6%), a najmanji na češkom (0,3%) i rusinskom jeziku (0,4%).

U osnovnim školama u kojima se nastava izvodi na albanskom jeziku na jednog nastavnika dolazilo je 25 učenika, bugarskom 12, češkom 12, italijanskom 6, mađarskom 15, rumunskom 12, rusinskom 14, slovačkom 17, turskom 25. U srednjim školama stanje je još povoljnije: u školama u kojima se nastava izvodi na albanskom jeziku na jednog nastavnika dolazila su 22 učenika, češkom 13, italijanskom 6, mađarskom 13, rumunskom 11, rusinskom 58, slovačkom 17, turskom 15 učenika (tabela 6).

TABELA 6 — NASTAVNICI PREMA NASTAVNOM JEZIKU I MATIČNIM ŠKOLAMA*

	Ukupno	Redovna osnovna škola	Redovna srednja škola	Ostale škole
Ukupno	193 316	135 285	50 192	7 839
Makedonski	12 712	8 999	3 276	437
Slovenački	18 676	11 671	5 017	1 988
Srpskohrvatski	142 254	98 652	38 488	5 116
Albanski	14 567	12 104	2 315	148
Bugarski	336	309	27	—
Češki	53	51	2	—
Italijanski	310	218	87	5
Mađarski	3 264	2 290	838	136
Rumunski	281	251	30	—
Rusinski	74	71	3	—
Slovački	388	348	39	1
Turski	346	287	55	4
Nepoznat	55	36	15	4

* Broj nastavnika je nešto uvećan, jer izvestan broj nastavnika izvodi nastavu na dva ili više jezika.

[5] Ako se ne uzmu u obzir eventualne greške, anomalije u prvom slučaju i nema: u popisu je tražena najviša završena škola (pre poljoprivrednog fakulteta nastavnik je završio, recimo, učiteljsku školu). U drugom slučaju zvanje je, verovatno, određeno prema poslu koji nastavnik obavlja, mada je, prema Uputstvu za sprovođenje popisa, takav nastavnik trebalo da bude razvrstan u kategoriju »ostala zvanja«. Ovde treba napomenuti da je tražena najviša *završena* škola, pa je, na primer, apsolvent (čak i s dužim radnim i apsolventskim stažom) popisan kao lice sa završenom srednjom školom.

Nastavnik može da predaje više *predmeta* i da radi u više škola (raznih vrsta, pa čak i stepena). Samo 51,4% nastavnika predmetne nastave predavalo je jedan predmet i radilo u jednoj školi, a druga polovina je ili radila u više škola ili predavala više predmeta. Tako je 21,3% nastavnika radilo (na neodređeno ili određeno vreme) u dve ili više škola. Od ukupnog broja nastavnika s prekobrojnim časovima, procent onih koji su radili u dve i više škola iznosio je preko 36%. Ovaj negativni efekat se znatno umanjuje činjenicom da je veći broj nastavnika koji je radio u više škola stvarno radio u jednom školskom (obrazovnom) centru. Dva predmeta predavalo je 24% nastavnika predmetne nastave, dok je onih koji su predavali tri ili više predmeta bilo oko 14 hiljada — 12% od ukupnog broja (tabela 7).

TABELA 7 — NASTAVNICI PREMA BROJU PREDMETA KOJE PREDAJU I BROJU ŠKOLA U KOJIMA RADE

	Ukupno	Broj škola				
		1	2	3	4	5 i više
Ukupno	190 435	164 456	19 354	4 718	1 400	507
Predmetna nastava	120 484	94 834	19 078	4 692	1 392	488
1 predmet	76 754	61 928	11 234	2 581	754	257
2 predmeta	29 436	22 650	5 037	1 244	371	134
3 predmeta	9 006	6 544	1 766	505	138	53
4 predmeta	3 158	2 224	624	221	65	24
5 i više predmeta	2 130	1 488	417	141	64	20
razredna nastava	58 896	58 780	115	—	—	1
ne predaju	11 055	10 842	161	26	8	18

Na tzv. nastavničkim višim i visokim školama osposobljavaju se nastavnici za stručno izvođenje nastave iz jednog, dva (najčešće na pedagoškim akademijama) i, izuzetno, tri predmeta. Takve škole završilo je oko 80% nastavnika. Ostali nastavnici se nisu, tokom školovanja, pripremali za nastavnički poziv i pretežno predaju neke od stručnih predmeta (tehnika, medicina i sl.). Tako se događa da jedan nastavnik-inženjer ili nastavnik-lekar kvalifikovano predaje nekoliko stručnih predmeta. S druge strane, još uvek ima slučajeva da, u nedostatku odgovarajućeg kadra, pored predmeta za koji je kvalifikovan, jedan nastavnik drži nastavu i iz predmeta za koje nije stručan.

Kvalifikovanost nastavnika da predaje određeni predmet (u zavisnosti od vrste škole u kojoj predaje) regulisana je republičkim i pokrajinskim normativima o profilima i stručnoj spremi nastavnika (ili drugim propisima u oblasti vaspitanja i obrazovanja).[6]

U Jugoslaviji 85,2% nastavnika zadovoljava normative o stručnosti, tj. kvalifikovano je za izvođenje nastave. Najveći stepen stručnosti nastavnika imala je Bosna i Hercegovina (92,7%), zatim Srbija bez pokrajina (92,1%), pa Crna Gora (91,2%), a najmanji Kosovo (61%) i Slovenija (76%).

Prilično velike i, na prvi pogled, neočekivane razlike u podacima o stručnosti nastavnika u republikama i pokrajinama mogu se objasniti neujednačenim kriterijumima i stepenom doslednosti primene normativa u praksi. Kako je, s druge strane, obrazovanje jedan od osnovnih preduslova za privredni i opšti društveni razvoj, to u manje razvijenim sredinama dolazi do brže ekspanzije obrazovnih institucija (sukcesivno na svim stepenima) koje apsorbuju veliki broj stručnih kadrova (tabela 8).

Ako se uzme da je 18—24 časa nedeljno pun fond časova, onda je oko 23% nastavnika radilo duže od punog radnog vremena (imalo prekobrojne časove), a 9,5% radilo je kraće. Zavisno od fonda časova određenog predmeta,

[6] U vreme popisa pojedine republike su imale ove normative zasnovane na strogim i preciznim kriterijumima, dok u nekim zvanični normativi još nisu bili doneti za sve vrste škola (u tom slučaju je odgovor na ovo pitanje davala svaka škola na osnovu važećih propisa). Prilikom pripreme i sprovođenja popisa, razumljivo, nije bilo moguće praviti neke jedinstvene kriterijume za celu zemlju, tako da su podaci o stručnosti nastavnika na nivou Jugoslavije dobijeni na osnovu nejedinstvenih kriterijuma.

TABELA 8 — NASTAVNICI PREMA STRUČNOSTI

	Ukupno	Kvalifikovanost za nastavu		
		kvalifikovani	nisu kvalifikovani	»mešovito«*
Jugoslavija	179 380	152 823	16 408	10 149
Bosna i Hercegovina	32 406	30 031	1 453	922
Crna Gora	5 565	5 073	254	238
Hrvatska	35 940	30 391	2 518	3 031
Makedonija	14 918	12 107	1 715	1 096
Slovenija	17 531	13 320	2 482	1 729
Srbija	73 020	61 901	7 986	3 133
područje bez pokrajina	41 709	38 405	1 801	1 503
Kosovo	15 102	9 212	5 208	682
Vojvodina	16 209	14 284	977	948

* Pošto jedan nastavnik može da predaje dva predmeta (pa je za jedan »kvalifikovan«, a za drugi nije), ili isti predmet u dve vrste škola (za jednu vrstu zadovoljava normative o stručnosti, a za drugu ne, uveden je i modalitet »mešovito« kvalifikovan.

veličine škole (broja odeljenja) i nastavnikovog profila, kao i niza drugih (manje značajnih) razloga, izvestan broj nastavnika ne može da ostvari pun nedeljni fond časova. Nastavnici drže više od propisanog broja časova uglavnom iz sledećih razloga: ne angažuje se u školi novi nastavnik za višak od nekoliko časova (po predmetu); nedovoljan broj nastavnika (uopšte ili nastavnika određenog profila); nastavnik radi u dve ili više škola (u svakoj kraće od punog radnog vremena). Prisutna je i tendencija nastavnika da radom dužim od punog radnog vremena ostvare veći dohodak. Prosečno jedan nastavnik držao je 22 časa (što se, u zavisnosti od predmeta i vrste škole, može smatrati normalnim). Prema kategorijama kvalifikovanosti za izvođenje nastave, nastavnici koji zadovoljavaju normative o stručnosti u proseku su držali 21,9 časova nedeljno, dok su »nestručni« držali 21,5 časova. »Mešovito« stručni nastavnici (5,7% od ukupnog broja nastavnika) držali su prosečno po 23,3 časa nedeljno (tabela 9).

TABELA 9 — NASTAVNICI PREMA (NEDELJNOM) BROJU ČASOVA I STRUČNOSTI IZVOĐENJA NASTAVE

	Ukupno	Kvalifikovanost za nastavu		
		kvalifikovani	nisu kvalifikovani	»mešovito«
Ukupno	179 380	152 823	16 408	10 149
do 10 časova	8 255	6 903	1 198	154
11—17	8 808	6 974	1 201	633
18—24	121 469	105 066	10 324	6 079
25—31	33 728	28 420	2 830	2 478
32—38	5 428	4 186	623	619
preko 38 časova	1 692	1 274	232	186

Vremenska angažovanost nastavnika (preko broja časova) po republikama i autonomnim pokrajinama bila je neujednačena. Na primer, dok u Makedoniji oko 7% nastavnika nije imalo pun fond časova, a 10% je imalo više časova, dotle je u Hrvatskoj 11% nastavnika radilo kraće od punog radnog vremena, a 33% imalo je više od propisanog broja časova. U Sloveniji je bilo slično kao u Hrvatskoj (tabela 10).

Broj učenika na jednog nastavnika značajan je pokazatelj razvijenosti sistema obrazovanja. Međutim, s gledišta učešća nastavnika u vaspitno-obrazovnom procesu, tj. njegovog direktnog uticaja (uspešnog ili manje uspešnog) na razvoj učenika, značajan je podatak o broju učenika s kojima jedan nastavnik radi. Taj broj zavisi od vrste nastave (razredna ili predmetna), nedeljnog fonda časova

TABELA 10 — NASTAVNICI PREMA BROJU ČASOVA PO REPUBLIKAMA I AUTONOMNIM POKRAJINAMA

	Ukupno	Nastavnici prema broju časova			
		ne drže časove*	do 17 časova	18—24 časa	preko 24 časa
Jugoslavija	190 435	11 055	17 063	121 469	40 848
Bosna i Hercegovina	34 374	1 968	1 957	23 764	6 685
Crna Gora	5 891	326	470	4 536	559
Hrvatska	38 116	2 176	4 150	19 802	11 988
Makedonija	15 648	730	1 048	12 295	1 575
Slovenija	18 755	1 224	2 846	9 658	5 037
Srbija	77 651	4 631	6 592	51 414	15 014
područje bez pokrajina	44 360	2 651	3 135	29 520	9 054
Kosovo	15 782	680	749	11 106	3 247
Vojvodina	17 509	1 300	2 708	10 788	2 713

* Pored rukovodećeg osoblja (direktor, zamenik direktora, šef teorijske nastave, šef praktične nastave i šef odseka), stručnih saradnika i saradnika u nastavi (koji obavljaju druge poslove u vaspitno-obrazovnom procesu), u kategoriju »ne drže časove« uključen je i manji broj nastavnika na dužem bolovanju, kao i nastavnici koji predstavljaju tehnološki višak ili su iz drugih razloga »na raspolaganju«.

određenog predmeta u pojedinoj vrsti škole i od broja učenika u odeljenju. Uticaj nastavnika na učenike pre svega zavisi od ličnosti nastavnika, ali taj uticaj svakako slabi ako je broj učenika prevelik.

Bez obzira na zvanje, jedan nastavnik radio je, u raznim razredima i odeljenjima, s prosečno 146 učenika. Razumljive razlike pojavljuju se kad se taj prosek posmatra u zavisnosti od zvanja nastavnika. Tako je jedan učitelj radio sa 49 učenika, nastavnik razredne nastave sa 36, dok je nastavnik predmetne nastave radio prosečno sa 204, a profesor predmetne nastave sa 226 učenika.

IZVOR: Dokumentacija Saveznog zavoda za statistiku.

Obrada: mr *PETAR RAKIĆ*, samostalni savetnik — rukovodilac službe statistike obrazovanja, nauke i kulture u Saveznom zavodu za statistiku

Recenzija: *Dragomir Aranđelović*, pomoćnik direktora Republičkog zavoda za unapređenje vaspitanja i obrazovanja SR Srbije

POSETE I SUSRETI PREDSEDNIKA REPUBLIKE JOSIPA BROZA TITA U 1978.[1]

Aktivnost Jugoslavije u međunarodnim odnosima u 1978. bila je obeležena, pored ostalog, održavanjem značajnih skupova u Beogradu — Beogradskog sastanka Konferencije o evropskoj bezbednosti i saradnji[2] i Konferencije ministara inostranih poslova nesvrstanih zemalja.[3] Poseban pečat i veliki lični doprinos ovoj aktivnosti dao je predsednik Republike Josip Broz Tito brojnim susretima sa šefovima država ili vlada i razgovorima koje je vodio sa većim brojem istaknutih političkih ličnosti niza zemalja.

Tokom 1978. predsednik Tito učinio je zvanične prijateljske posete Sjedinjenim Američkim Državama i Velikoj Britaniji.

Jugoslaviju su tokom godine posetili: u dva navrata predsednik Demokratske i Narodne Republike Alžira Huari Bumedijen, predsednik Republike Avganistana Mohamad Daud, kralj Hašemitske Kraljevine Jordana Husein bin Talal, prvi sekretar Centralnog komiteta Poljske ujedinjene radničke partije Edvard Gjerek, predsednik Centralnog komiteta Komunističke partije Kine i predsednik Državnog saveta Narodne Republike Kine Hua Kuo Feng, kralj Švedske Karl XVI Gustav, predsednik Zelenortske Republike i generalni sekretar Afričke partije nezavisnosti Gvineje Bisao i Zelenortskih ostrva Aristides Mario Pereira, generalni sekretar Rumunske komunističke partije i predsednik Socijalističke Republike Rumunije Nikolae Čaušesku, predsednik Narodne Republike Bangladeša Ziaur Rahman i predsednik Privremenog vojnog administrativnog saveta i Saveta ministara Socijalističke Etiopije Mengistu Haile Mariam.

Pored toga, predsednik Josip Broz Tito se tokom 1978. susreo i vodio razgovore sa velikim brojem šefova vlada i istaknutih političkih ličnosti, kao što su: predsednik Svegrčkog socijalističkog pokreta Andreas Papandreu, predsednik Evropskog parlamenta dr Emilio Kolombo, predsednik vlade Republike Malte Dom Mintof, predsednik SWAPO Sam Nujoma, predsednik vlade Republike Turske Bulent Edževit, predsednik Donjeg doma indijskog parlamenta K. S. Hegde, generalni sekretar Komunističke partije Japana Kendži Mijamoto, generalni sekretar OUN Kurt Valdhajm, američki senator Averel Hariman, predsednik Socijalističke partije Nemačke Vili Brant, generalni sekretar Socijalističke radničke partije Španije Felipe Gonzales, generalni sekretar KP Italije Enriko Berlinguer, potpredsednik AR Egipta Hosni Mubarak, generalni sekretar OECD Van Lenep, kandidat za člana Politbiroa CK KPSS i predsednik vlade RSFSR Mihail Solomencev i drugi.

[1] O posetama i susretima predsednika Republike Josipa Broza Tita u 1977. vidi: Jugoslovenski pregled, 1977, novembar—decembar, str. 435—444 (47—56).

[2] O učešću Jugoslavije na Beogradskom sastanku KEBS-a vidi: Jugoslovenski pregled, 1978, mart, str. 127—134 (31—38).

[3] O Konferenciji ministara inostranih poslova i učešću Jugoslavije vidi: Jugoslovenski pregled, 1978, septembar, str. 353—360 (59—66).

POSETA PREDSEDNIKA DEMOKRATSKE I NARODNE REPUBLIKE ALŽIRA HUARI BUMEDIJENA

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, predsednik Demokratske i Narodne Republike Alžira i predsednik Saveta revolucije Huari Bumedijen učinio je prijateljsku posetu Jugoslaviji 14. i 15. januara 1978.

U razgovorima su, pored dvojice predsednika, učestvovali: sa jugoslovenske strane potpredsednik Predsedništva SFRJ Stevan Doronjski i potpredsednik SIV-a i savezni sekretar za inostrane poslove Miloš Minić, a sa alžirske strane član Saveta revolucije i ministar inostranih poslova Abdelaziz Buteflika i član Saveta revolucije i ministar transporta Ahmed Draja.

U zajedničkom saopštenju objavljenom nakon razgovora podvlači se da su dvojica predsednika izvršili iscrpnu razmenu gledišta o aktuelnim međunarodnim pitanjima, posebno o razvoju situacije na Bliskom istoku, na području Magreba, na jugu Afrike, na rogu Afrike i u Jugoistočnoj Aziji.

U razgovorima o situaciji na Bliskom istoku dvojica predsednika su naglasili da je pravedno i trajno rešenje krize moguće jedino ako se ostvare legitimna nacionalna prava palestinskog naroda, pored prava arapskih zemalja da povrate okupirane teritorije, i uz ravnopravno učešće Palestinske oslobodilačke organizacije kao jedinog zakonitog predstavnika palestinskog naroda, čije pitanje predstavlja suštinu krize u ovom regionu.

Dve strane su sa zabrinutošću konstatovale da se situacija na području Zapadne Sahare neprestano pogoršava. Istaknuta je neophodnost što bržeg sazivanja vanrednog zasedanja Organizacije afričkog jedinstva u skladu sa rezolucijom OUN, odlukama na vrhu Organizacije afričkog jedinstva i Pete konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja radi rešavanja pitanja Zapadne Sahare na osnovu prava naroda ovoga područja na samoopredeljenje.

U toku razmene mišljenja o aktivnosti nesvrstanih zemalja, dvojica predsednika su izrazili zajedničko uverenje da su nesvrstane zemlje postale snažan međunarodni činilac u obezbeđenju mira i ravnopravne saradnje u međunarodnim političkim i ekonomskim odnosima. Razmotrene su dalje aktivnosti nesvrstanih zemalja u skladu sa odlukama Pete konferencije nesvrstanih zemalja i postignut dogovor o mogućem doprinosu dveju zemalja u ovim aktivnostima, a posebno u vezi s razoružanjem, stvaranjem novog međunarodnog ekonomskog poretka i dekolonizacijom u Africi.

Tokom razgovora izraženo je obostrano zadovoljstvo razvojem bilateralnih političkih odnosa i naglašeno da se uspešno ostvaruju dogovori o proširenju saradnje, posebno na ekonomskom polju, postignuti prilikom susreta dvojice predsednika u oktobru 1977. u Alžiru.

POSETA PREDSEDNIKA REPUBLIKE AVGANISTANA MOHAMADA DAUDA

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, predsednik Republike Avganistana Mohamad Daud učinio je zvaničnu posetu Jugoslaviji od 21. do 23. februara 1978.

Tokom posete dvojica predsednika izvršili su iscrpnu razmenu mišljenja o jugoslovensko-avganistanskim odnosima, međunarodnoj situaciji i razvoju u Aziji i Evropi, žarištima kriza, situaciji u pokretu nesvrstanosti i o njegovim narednim akcijama i skupovima. U razgovorima su, sa jugoslovenske strane, učestvovali: potpredsednik Predsedništva SFRJ Stevan Doronjski, predsednik SIV-a Veselin Đuranović, potpredsednik SIV-a i savezni sekretar za inostrane poslove Miloš Minić, član SIV-a i predsednik jugoslovenskog dela Mešovitog komiteta za privrednu saradnju između Jugoslavije i Avganistana dr Aleksandar Fira, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina i druge ličnosti, a sa avganistanske strane: ministar pravosuđa profesor Vafiulah Sameji, ministar trgovine Mohamad

Kan Džalalar, ministar inostranih poslova Abdul Samat Gaus, ambasador Avganistana u Jugoslaviji Mohamad Amin Etemadi i druge ličnosti. O razgovorima je objavljeno zajedničko saopštenje.

Razmatrajući međunarodnu situaciju, dvojica predsednika posebno su istakli da je detant i dalje ograničen na uzak krug zemalja, da nema stvarnog napretka u rešavanju ključnih međunarodnih problema, kao što su razoružanje i uspostavljanje novog međunarodnog ekonomskog poretka i da se šire područja kriza u svetu.

Dvojica predsednika su ponovili uverenje da se trajno i pravedno rešenje krize na Bliskom istoku može postići jedino na osnovu povlačenja Izraela sa svih arapskih teritorija okupiranih u 1967, priznanja legitimnih prava palestinskom narodu, uključujući i pravo na stvaranje sopstvene države i obezbeđenja egzistencije i bezbednosti svih država regiona uključujući i Izrael. Oni su naglasili da je palestinsko pitanje ključni problem situacije na Bliskom istoku i da je u njegovom rešavanju neophodno učešće Palestinske oslobodilačke organizacije kao predstavnika palestinskog naroda.

Razmatrajući situaciju na rogu Afrike, kao i pogranični sukob između Vijetnama i Kampućije, dvojica predsednika su naglasili da se sporovi između pojedinih zemalja mogu uspešno rešavati samo mirnim putem i u skladu sa ciljevima i načelima miroljubive koegzistencije i politike nesvrstanosti.

Dvojica predsednika su ponovili punu podršku borbi naroda Zimbabvea i Namibije i ukazali na potrebu najodlučnije međunarodne akcije za likvidaciju politike aparthejda i rasizma u Južnoj Africi.

Dve strane su se saglasile da je uspostavljanje novog međunarodnog ekonomskog poretka u interesu svih zemalja i da predstavlja jedini izlaz iz krize međunarodnih ekonomskih odnosa. One su pri tome ocenile da posebno mesto treba da dobiju problemi najmanje razvijenih i najviše pogođenih zemalja u razvoju.

Dvojica predsednika su konstatovali da je u stalnom porastu uloga pokreta nesvrstanosti, angažovanog u borbi za novi sistem međunarodnih ekonomskih i političkih odnosa. Nesvrstane zemlje, u borbi za mir, na osnovu univerzalne primene aktivne miroljubive koegzistencije, za nezavisnost i samostalni razvoj zemalja, protiv svih oblika zavisnosti, vrše sve značajniji uticaj na celinu međunarodnih odnosa. Dve strane su ukazale da je cilj pritisaka kojima su izložene nesvrstane zemlje da se oslabi i potisne uloga pokreta nesvrstanosti i da se promeni njegov nezavisni karakter.

Dvojica predsednika su izrazili zabrinutost zbog sporova i sukoba do kojih dolazi među pojedinim nesvrstanim zemljama i izrazili uverenje da ih treba rešavati u skladu sa principima nesvrstanosti, čemu bi i druge nesvrstane zemlje mogle da daju svoj doprinos.

Posebna pažnja u razgovorima bila je poklonjena razvoju odnosa između dveju zemalja. Pozitivno je ocenjen dosadašnji razvoj ovih odnosa i izražena je obostrana spremnost da se ulože svi potrebni napori za njihovo jačanje i proširenje u svim oblastima, a posebno za obogaćenje privredne saradnje novim i konkretnim formama.

Predsednik Tito je prihvatio poziv predsednika Mohamada Dauda da učini zvaničnu prijateljsku posetu Avganistanu.

POSETA PREDSEDNIKA REPUBLIKE JOSIPA BROZA TITA SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA

Predsednik Republike Josip Broz Tito boravio je od 7. do 9. marta 1978. u zvaničnoj poseti Sjedinjenim Američkim Državama, na poziv predsednika Sjedinjenih Američkih Država Džimija Kartera.

Pored dvojice predsednika, u razgovorima koji su vođeni prilikom posete učestvovali su, s jugoslovenske strane: predsednik Predsedništva SR Slovenije Sergej Krajger, potpredsednik SIV-a i savezni sekretar za inostrane poslove Miloš Minić, član Saveznog saveta za međunarodne odnose Josip Vrhovec, ambasador Jugoslavije u Sjedinjenim Američkim Državama Dimče Belovski, predsednik Crnogorske akademije nauka i umjetnosti dr Branko Pavićević i drugi, a sa američke strane: potpredsednik SAD Volter F. Mondejl, državni sekretar za inostrane poslove SAD Sajrus P. Vens, državni sekretar za odbranu SAD Harold Braun, savetnik Predsednika SAD za nacionalnu bezbednost dr Zbignjev Bžežinski i ambasador SAD u Jugoslaviji Lorens Iglberger.

Predsednik Tito je vodio razgovore i s predstavnicima američkog Predstavničkog doma i Senata, kao i sa drugim uglednim ličnostima iz javnog života Sjedinjenih Američkih Država.

O američko-jugoslovenskim razgovorima izdato je zajedničko saopštenje. Dvojica predsednika su vodili sveobuhvatne i korisne razgovore u duhu uzajamnog poštovanja, otvorenosti i prijateljstva i saglasili se da značajno poboljšanje bilateralnih odnosa, ostvareno tokom prethodne godine i praćeno razmenom niza ličnih poruka, poseta na visokom nivou i konsultacija, treba nastaviti i produbiti na bazi uzajamnog poštovanja koje dve zemlje gaje jedna prema drugoj kao ravnopravne, nezavisne i suverene države. Oni su potvrdili da su principi, sadržani u ranijim zajedničkim saopštenjima (Vašington, oktobar 1971. i Beograd, august 1975) provereni u praksi i da, zajedno sa saopštenjem o ovoj poseti, predstavljaju osnovu za razvoj odnosa između dveju zemalja. Ovaj susret dvojice predsednika ocenjen je kao krupan korak u daljem jačanju već čvrstih osnova jugoslovensko-američkih odnosa.

Ističući duboke istorijske i kulturne veze između njihovih naroda, dvojica predsednika su se saglasili da su Amerikanci jugoslovenskog porekla imali značajnu ulogu u jačanju spona prijateljstva i razumevanja između njihove stare i nove domovine.

Dvojica predsednika su sa zadovoljstvom zaključili da se ekonomska razmena između dveju zemalja razvija povoljno i istovremeno ukazali na potrebu ulaganja daljih napora za proširenje obima trgovine, jačanje industrijske saradnje, unapređenje turizma, stimulisanje zajedničkih ulaganja i poboljšanje uslova rada poslovnih predstavnika u obema zemljama.

Tokom razgovora predsednik Karter je rekao da su principi nesvrstane politike jasni i vredni pažnje i da Sjedinjene Američke Države žele da pruže podršku tim principima.

Dvojica predsednika su razmatrali najaktuelnije probleme u svetu i u znatnoj meri se saglasili o mogućim rešenjima tih problema.

Predsednici Tito i Karter posebnu pažnju su poklonili pitanjima mira i bezbednosti u svetu i razvoju međunarodne saradnje. Oni su posebno naglasili potrebu da se politika popuštanja zategnutosti proširi na sve delove sveta i na sve oblasti međunarodnih odnosa, kako bi sve zemlje mogle ravnopravno učestvovati u rešavanju tekućih međunarodnih problema i dati svoj doprinos jačanju mira i bezbednosti.

Dvojica predsednika su naročito podvukli da sve zemlje treba da nastoje da rešavaju sporove mirnim putem, da ravnopravna saradnja treba da se primenjuje univerzalno među svim zemljama, da se mora poštovati pravo svih država da samostalno i bez mešanja spolja određuju puteve svog društvenog razvoja i da se odnosi među državama, bez obzira na razlike u njihovim društvenim, političkim i ekonomskim sistemima, moraju zasnivati na duhu i principima Povelje Ujedinjenih nacija.

Dvojica predsednika su razmenili mišljenja o razvoju u Evropi i obavezali se da će ulagati dalje napore radi smanjivanja prepreka boljem razumevanju i kontaktima među svim narodima ovog kontinenta u skladu sa njihovim zajedničkim težnjama. U vezi sa tim, oni su se složili da

je Beogradski sastanak KEBS-a značajno ojačao osnove kontinuiteta multilateralnih napora za jačanje bezbednosti i saradnje u Evropi.

Predsednici Tito i Karter su izrazili posebnu zabrinutost zbog situacije na Bliskom istoku, koja ostaje izvor velike zategnutosti u međunarodnim odnosima. U vezi sa tim, dvojica predsednika su detaljno izložili svoja gledišta o aktuelnoj situaciji.

Dvojica predsednika su se takođe složili da etiopsko-somalijski sukob treba da se reši mirnim putem i da međunarodna zajednica treba da uloži veće napore da se obezbede uslovi za očuvanje teritorijalnog integriteta, nezavisnosti i nesvrstanog položaja ovih dveju zemalja.

Razmatrajući zbivanja na jugu Afrike, dvojica predsednika su izrazili podršku legitimnim težnjama afričkih naroda ka samoopredeljenju i vladavini većine. Oni su osudili rasizam u svim oblicima.

Predsednici Tito i Karter su sa posebnom pažnjom razmatrali međunarodnu ekonomsku situaciju. Prilazeći globalnim ekonomskim problemima sa različitih pozicija, oni su potvrdili njihovu ozbiljnost i naglasili potrebu da se u svetskim ekonomskim odnosima izvrše promene koje bi vodile računa o interesima i ravnopravnosti svih zemalja.

Dvojica predsednika su izrazili duboku zabrinutost zbog nastavljanja trke u naoružavanju koja otežava rešavanje suštinskih političkih, ekonomskih i drugih problema sa kojima se suočava čovečanstvo. Oni su takođe istakli značaj Specijalnog zasedanja Generalne skupštine OUN o razoružanju.

Dvojica predsednika smatraju da nuklearnu energiju za miroljubive svrhe treba učiniti dostupnom svim zemljama bez diskriminacije.

Predsednici Tito i Karter su konstatovali da terorizam predstavlja opasnost za međunarodnu zajednicu i složili se da je potrebno preduzeti efikasne mere za iskorenjivanje takve besmislene pretnje ljudima širom sveta. Predsednik Karter posebno je osudio terorističke nasilja u Sjedinjenim Američkim Državama uperena protiv Jugoslavije i potvrdio obavezu svoje vlade da preduzme odlučne mere radi sprečavanja i gonjenja takve kriminalne delatnosti, koja je uperena protiv interesa Sjedinjenih Američkih Država i dobrih odnosa između dveju zemalja.

U razgovorima je naglašeno da dobri odnosi i saradnja između Jugoslavije i SAD predstavljaju bitan elemenat američke spoljne politike i da su Sjedinjene Američke Države zainteresovane za postojanje jake i nezavisne Jugoslavije kao faktora ravnoteže, mira i stabilnosti u Evropi i svetu. »Mi shvatamo nezavisnost i teritorijalni integritet Jugoslavije kao jedan od glavnih temelja svetskog mira danas i u budućnosti. Svojim stalnim insistiranjem na slobodi i nezavisnosti, predsednik Tito je predstavljao inspiraciju narodu naše zemlje i drugih zemalja«, rekao je predsednik Karter u pozdravnom govoru pred Belom kućom. On je takođe istakao »da je narod Sjedinjenih Američkih Država počastvovan prisustvom velikog svetskog državnika, jugoslovenskog predsednika Tita«, »državnika koji uživa tako veliko poštovanje da je u stanju da premosti jaz u komunikacijama i razumevanju među nacijama i liderima koji često nailaze na teškoće u svojim odnosima«.

Predsednik Tito je, po povratku u Jugoslaviju, istakao: »Razgovarali smo u atmosferi punog uzajamnog poštovanja, podjednako i kada su nam mišljenja bila podudarna, kao i onda kada su dolazile do izražaja razlike u nekim prilazima i gledanjima, uvijek sa težnjom da se što bolje razumijemo. Bio je to u punom smislu riječi otvoren i ravnopravan dijalog, prožet sviješću da je svijet danas, više nego ikada, tijesno povezan i međuzavisan, i da je zbog toga obaveza svih zemalja da strpljivo i uporno traže zajednički jezik razumijevanja i sporazumijevanja naročito tamo gdje razlike rađaju sukobe, čije posljedice pogađaju sve.«

Predsednik Karter je prihvatio poziv da zvanično poseti Jugoslaviju.

POSETA PREDSEDNIKA REPUBLIKE JOSIPA BROZA TITA VELIKOJ BRITANIJI

Predsednik Republike Josip Broz Tito učinio je, na poziv vlade Njenog veličanstva, 10. i 11. marta 1978. radnu i prijateljsku posetu Velikoj Britaniji.

Njeno veličanstvo kraljica Elizabeta Druga priredila je u čast predsednika Tita intimnu večeru, na kojoj su bili predsednik Predsedništva SR Slovenije Sergej Krajger, potpredsednik SIV-a i savezni sekretar za inostrane poslove Miloš Minić, član Saveznog saveta za međunarodne odnose Josip Vrhovec i druge ličnosti, a sa britanske strane vojvoda od Edinburga princ Filip, predsednik vlade Džems Kalagan, ministar inostranih poslova dr Dejvid Oven, ambasador Velike Britanije u Jugoslaviji Robert Farkarson i druge ličnosti.

Tokom posete predsednik Tito i predsednik vlade Velike Britanije Džems Kalagan vodili su razgovore o pitanjima od interesa za unapređenje svestrane saradnje između dveju zemalja, posebno na ekonomskom polju. U razgovorima dvojice državnika i njihovih saradnika razmatrana su aktuelna međunarodna pitanja. Premijer Kalagan je pokazao posebno interesovanje za procene predsednika Tita o odnosima Istok—Zapad, budućnosti detanta, kao i o mogućnosti miroljubivog rešavanja nekih svetskih problema.

Na kraju posete izdato je zajedničko jugoslovensko-britansko saopštenje. U razgovorima predsednika Tita i premijera Kalagana i njihovih saradnika posebna pažnja poklonjena je odnosima Jugoslavije sa Evropskom ekonomskom zajednicom i potvrđeno da Velika Britanija pokazuje značajno razumevanje za jugoslovenske zahteve u pogledu postizanja stabilnije i dugoročnije saradnje sa Zajednicom.

Razmatran je niz aspekata politike detanta, naročito u svetlu Beogradskog sastanka KEBS-a. Razmenjena su mišljenja o žarištima kriza na Bliskom istoku, jugu Afrike i na rogu Afrike.

Predsednik Tito i premijer Kalagan su istakli značaj rešavanja problema međunarodnih ekonomskih odnosa i potrebu izgradnje novog međunarodnog ekonomskog poretka. Posebna pažnja poklonjena je Specijalnom zasedanju Generalne skupštine OUN o razoružanju i izražena su očekivanja obeju strana da će ovo zasedanje obeležiti početak značajnih napora u pravcu bržeg i konkretnijeg rešavanja tog veoma važnog problema.

Predsednik Tito je upoznao svoje britanske sagovornike o stavovima nesvrstanih zemalja o aktuelnim međunarodnim pitanjima, kao i o njihovim predstojećim aktivnostima.

U izjavi po povratku u Jugoslaviju predsednik Tito je rekao: »Mi smo u Londonu posebnu pažnju posvetili najvažnijim pitanjima međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa. Ukazali smo na gledišta i pravce aktivnosti pokreta nesvrstanosti, sa željom da na najbolji način doprinesemo širem razumijevanju i povjerenju u svijetu, a time i lakšem rješavanju akutnih problema u njemu. Sa zadovoljstvom mogu da kažem da su i ovdje o mnogim pitanjima došla do izražaja podudarna ili slična gledišta.«

POSETA KRALJA HAŠEMITSKE KRALJEVINE JORDANA HUSEINA BIN TALALA

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, kralj Hašemitske Kraljevine Jordana Husein bin Talal učinio je zvaničnu i prijateljsku posetu Jugoslaviji od 26. do 29. aprila 1978.

U razgovorima dvojice šefova država vođenim za vreme posete učestvovali su i njihovi saradnici, sa jugoslovenske

strane: član Predsedništva SFRJ Fadilj Hodža, predsednik SIV-a Veselin Đuranović, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina, a sa jordanske strane: predsednik vlade i ministar inostranih poslova Mudar Badran, šef Kraljevskog Hašemitskog dvora Abdul Hamid Šaraf, ministar dvora Amer Kamaš i ambasador Jordana u Jugoslaviji Nasir Batajneh.

U zajedničkom saopštenju o poseti ističe se da su predsednik Tito i kralj Husein izrazili zabrinutost zbog razvoja situacije na Bliskom istoku. Oni su osudili agresiju na Liban kao flagrantnu povredu njegovog suvereniteta i nezavisnosti i izazov miru i bezbednosti u svetu. Ocenjeno je da je ova agresija direktno uperena protiv palestinskog naroda, njegovog postojanja i njegovih nacionalnih prava.

U razgovorima je naglašeno da se Jugoslavija i Jordan najenergičnije zalažu za hitno i bezuslovno povlačenje Izraela sa libanske teritorije i za primenu rezolucije Saveta bezbednosti 425 u celini. Predsednik Tito i kralj Husein su naglasili da je pravedno i trajno rešenje krize na Bliskom istoku moguće ako se Izrael povuče sa svih arapskih teritorija okupiranih u ratu 1967. i priznaju legitimna nacionalna prava palestinskog naroda, pravo na samoopredeljenje, uključujući pravo na formiranje sopstvene države. Takvo rešenje pretpostavlja učešće Palestinske oslobodilačke organizacije kao ravnopravnog partnera u svim planovima za rešavanje krize na Bliskom istoku, kao i pravo svih zemalja i naroda ovog područja na nezavisan i bezbedan razvoj. Dve strane su podržale napore za jačanje jedinstva i solidarnosti arapskih zemalja, kao neophodnog preduslova u traženju pravednog i trajnog rešenja krize na Bliskom istoku.

Posebna pažnja poklonjena je razvoju situacije na rogu Afrike i ukazano na ulogu Organizacije afričkog jedinstva u pružanju dobrih usluga za rešenje ovog konflikta.

Dve strane su izrazile podršku oslobodilčkoj borbi naroda na jugu Afrike i založile se za nezavisnost Zimbabvea i Namibije.

Detaljno razmatrajući aktivnost i doprinose pokreta nesvrstanosti unapređenju međunarodne saradnje, dvojica šefova država su sa zabrinutošću konstatovali nastojanja nekih spoljnih činilaca da izazovu podvajanja među nesvrstanim zemljama na raznim osnovama, koristeći njihove teškoće u unutrašnjem razvoju i međusobnim odnosima.

U razgovorima je naglašen obostrani interes dveju zemalja da sastanak Koordinacionog biroa u Kabulu i Ministarska konferencija nesvrstanih zemalja u Beogradu doprinesu daljem jačanju jedinstva i akcione sposobnosti nesvrstanih i ubrzaju sporovođenje zajednički usvojenih odluka.

Ocenjujući da dotadašnji napori za izgradnju novog međunarodnog ekonomskog poretka nisu doneli očekivane rezultate niti promene u položaju zemalja u razvoju, dve strane su naglasile da su u interesu mira i stabilnosti u svetu neophodni uspostavljanje pravednog sistema međunarodne ekonomske saradnje i nastavljanje pregovora između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju o svim važnim međunarodnim ekonomskim pitanjima, u okviru sistema Ujedinjenih nacija.

U razgovorima je izraženo zadovoljstvo razvojem odnosa između Jugoslavije i Jordana i naglašen interes za njihovo dalje unapređenje. Konstatovano je da postoje uslovi i još neiskorišćene mogućnosti za proširenje ove saradnje, pre svega na ekonomskom, kulturnom i naučno-tehničkom polju.

Predsednik Tito je prihvatio poziv kralja Huseina da poseti Jordan.

Predsednik SIV-a Veselin Đuranović i jordanski predsednik vlade i ministar inostranih poslova Mudar Badran i njihovi saradnici vodili su odvojene razgovore o bilateralnim odnosima i unapređenju saradnje između dveju zemalja.

POSETA PRVOG SEKRETARA CENTRALNOG KOMITETA POLJSKE UJEDINJENE RADNIČKE PARTIJE EDVARDA GJEREKA

Na poziv predsednika Republike i predsednika Saveza komunista Jugoslavije Josipa Broza Tita, prvi sekretar Centralnog komiteta Poljske ujedinjene radničke partije (PURP) Edvard Gjerek boravio je u zvaničnoj i prijateljskoj poseti Jugoslaviji 2. i 3. juna 1978.

U razgovorima koji su tom prilikom vođeni učestvovali su, pored dvojice državnika, sa jugoslovenske strane: potpredsednik Predsedništva SFRJ Fadilj Hodža, sekretar Izvršnog komiteta Predsedništva CK SKJ Stane Dolanc, član SIV-a Slobodan Gligorijević, podsekretar u Saveznom sekretarijatu za inostrane poslove Budimir Lončar, ambasador Jugoslavije u Poljskoj Mihailo Švabić i drugi, a sa poljske: član Politbiroa i sekretar CK PURP i potpredsednik Državnog saveta Edvard Babjuh, član CK PURP i ministar inostranih poslova Emil Vojtašek, član CK PURP i rukovodilac Kancelarije Sekretarijata CK PURP Ježi Vaščuk i drugi.

Na kraju posete, izdato je zajedničko saopštenje.

Predsednik Republike i predsednik SKJ Josip Broz Tito i prvi sekretar CK PURP Edvard Gjerek su konstatovali da se odnosi i saradnja dveju zemalja u političkoj, ekonomskoj, naučno-tehničkoj i drugim oblastima svestrano i uspešno razvijaju. Oni su istakli da principi utvrđeni u jugoslovensko-poljskoj deklaraciji od 8. maja 1973, principi nezavisnosti, ravnopravnosti i obostranog uvažavanja razlika u putevima izgradnje socijalizma i u međunarodnom položaju dveju zemalja, predstavljaju trajnu osnovu za svestrani razvoj odnosa i saradnje između dveju zemalja.

U razgovorima je ukazano na veliki značaj uspešne uzajamno korisne ekonomske saradnje. Posebno je istaknut dinamičan razvoj industrijske kooperacije i specijalizacije i uzajamnih isporuka sirovina, što je važan činilac dugoročne stabilne privredne saradnje.

Josip Broz Tito i Edvard Gjerek su posebnu pažnju poklonili pitanjima jačanja mira, bezbednosti, razoružanja i razvoja međunarodne saradnje, založivši se za jačanje i produbljivanje procesa popuštanja zategnutosti. Oni su izrazili odlučnost da se i dalje aktivno zalažu za to da proces popuštanja obuhvati sve regione sveta i sve oblasti međunarodnih odnosa, uz ravnopravno učešće svih zemalja.

Istaknuta je neophodnost ulaganja stalnih napora za dalje poboljšanje odnosa između evropskih zemalja i za razvoj njihove svestrane i ravnopravne saradnje. Ukazano je, takođe, na veliki značaj Konferencije o evropskoj bezbednosti i saradnji i izraženo uverenje da će zemlje učesnice Konferencije konstruktivnim i konkretnim naporima doprinositi doslednoj i integralnoj primeni svih principa i odluka Završnog dokumenta iz Helsinkija.

Stojeći čvrsto na stanovištu da je zakonito čovekovo pravo da živi u miru, dve strane su istakle da prestanak trke u naoružavanju, naročito nuklearnom, i preduzimanje konkretnih mera za razoružanje smatraju jednim od najvažnijih i najneodložnijih zadataka današnjice.

Dvojica državnika su poklonili veliku pažnju razvoju ravnopravnih međunarodnih ekonomskih odnosa. Oni su istakli da bi uklanjanje postojećih barijera i diskriminacija doprinelo širenju ekonomske saradnje i opštem unapređenju odnosa između evropskih zemalja. Posebno je podvučeno da uspostavljanje novih pravednih ekonomskih odnosa sa zemljama u razvoju predstavlja jedan od najakutnijih međunarodnih problema.

Dve strane su izrazile duboku zabrinutost zbog održavanja krize i napetosti na Bliskom istoku. Ističući da pravedno, trajno i kompleksno rešenje ove krize mora da se ostvari na osnovama odgovarajućih rezolucija OUN, dve

strane su izrazile uverenje da se taj cilj može ostvariti putem ženevske konferencije uz ravnopravno učešće Palestinske oslobodilačke organizacije kao jedinog legitimnog predstavnika naroda Palestine.

Josip Broz Tito i Edvard Gjerek su osudili politiku rasne diskriminacije i aparthejda i izrazili podršku borbi oslobodilačkih pokreta za konačnu likvidaciju kolonijalizma i neokolonijalizma u Africi. Oni su se založili za što brže ostvarenje nezavisnosti Namibije na osnovi njenog nacionalnog i teritorijalnog jedinstva i potvrdili svoju punu podršku SWAPO.

U saopštenju su podvučeni bitna uloga i doprinos nesvrstanih zemalja kao samostalnog činioca svetske politike u borbi za mir, bezbednost i popuštanje zategnutosti, ravnopravnu međunarodnu saradnju, uspostavljanje demokratskih i pravednih međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa.

Josip Broz Tito i Edvard Gjerek su razmenili mišljenja i o aktuelnim problemima komunističkog i radničkog pokreta. Oni su istakli veliki značaj Konferencije komunističkih i radničkih partija Evrope u Berlinu za razvoj odnosa i ravnopravne saradnje komunističkih i radničkih partija i svih progresivnih snaga u borbi za mir, demokratiju, društveni progres i socijalizam i izrazili rešenost SKJ i PURP da doprinose unapređivanju internacionalističke dobrovoljne saradnje i solidarnosti komunističkih i radničkih partija, na osnovama principa utvrđenih u dokumentu Berlinske konferencije.

Predsednik Tito je prihvatio poziv prvog sekretara CK PURP Edvarda Gjereka da učini prijateljsku posetu Poljskoj.

POSETA PREDSEDNIKA DEMOKRATSKE I NARODNE REPUBLIKE ALŽIRA I PREDSEDNIKA SAVETA REVOLUCIJE HUARI BUMEDIJENA

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, predsednik Demokratske i Narodne Republike Alžira i predsednik Saveta revolucije Huari Bumedijen učinio je 22. i 23. jula 1978. prijateljsku posetu Jugoslaviji, a potom se zadržao na kraćem privatnom odmoru u rezidenciji predsednika Tita na Brionima.

U razgovorima dvojice šefova država učestvovali su, sa jugoslovenske strane: predsednik SIV-a Veselin Đuranović, savezni sekretar za inostrane poslove Josip Vrhovec, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina, jugoslovenski ambasador u Alžiru Nedeljko Zorić i drugi, a sa alžirske strane: ministar inostranih poslova Abdelaziz Buteflika, ministar informacija i kulture Reda Malek i ambasador Alžira u Jugoslaviji Abdelhamid Adžali.

U saopštenju o razgovorima kaže se da su u toku posete dvojica predsednika vodili razgovore o situaciji u pokretu nesvrstavanja i pripremama za Ministarsku konferenciju nesvrstanih zemalja u Beogradu, o aktuelnim međunarodnim pitanjima, posebno o razvoju situacije u Africi, na Bliskom istoku, području Magreba i Sredozemlja.

Dvojica predsednika su istakli neophodnost stalnog jačanja jedinstva i solidarnosti i akcione sposobnosti pokreta nesvrstavanja, što je osnovni preduslov njegove efikasne uloge kao nezavisnog, progresivnog svetskog činioca u borbi za nove pravednije međunarodne odnose.

Dvojica predsednika su razmotrili rezultate samita Organizacije afričkog jedinstva (OAJ) u Kartumu i izrazili zadovoljstvo što je OAJ ponovo potvrdila privrženost principima i politici nesvrstavanja.

Predsednici Tito i Bumedijen su konstatovali uspešan razvoj odnosa između Jugoslavije i Alžira i istakli svoje uverenje da će se ovi odnosi uspešno razvijati i jačati u svim oblastima.

POSETA PREDSEDNIKA CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE KINE I PREDSEDNIKA DRŽAVNOG SAVETA NARODNE REPUBLIKE KINE HUA KUO FENGA

Na poziv predsednika Tita, predsednik Centralnog komiteta Komunističke partije Kine i Državnog saveta Narodne Republike Kine Hua Kuo Feng učinio je od 21. do 29. avgusta 1978. zvaničnu prijateljsku posetu Jugoslaviji. To je prva poseta predsednika kineske partije i vlade Jugoslaviji.

Za vreme posete vođeni su razgovori između predsednika Tita i predsednika kineske vlade Hua Kuo Fenga, u kojima su učestvovali, s jugoslovenske strane: potpredsednik Predsedništva SFRJ Fadilj Hodža, član Predsedništva SFRJ i član Predsedništva CK SKJ Vidoje Žarković, predsednik SIV-a Veselin Đuranović, sekretar Predsedništva CK SKJ Stane Dolanc, članovi Predsedništva CK SKJ Miloš Minić i Aleksandar Grličkov, potpredsednik SIV-a Branislav Ikonić, član SIV-a i savezni sekretar za inostrane poslove Josip Vrhovec, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina, ambasador Jugoslavije u Kini Mirko Ostojić i drugi, a sa kineske strane: član Politbiroa CK KP Kine i potpredsednik Državnog saveta NR Kine Či Teng Kvej, kandidat za člana Politbiroa CK KP Kine i prvi sekretar Revolucionarnog komiteta provincije Sečuan Čao Ču Jang, član CK KP Kine i ministar inostranih poslova Huang Hua, kandidat za člana CK KP Kine, zamenik šefa Kabineta CK KP Kine i zamenik načelnika Uprave za bezbednost u CK KP Kine Čang Jao Ču, zamenik načelnika Odeljenja za međunarodne veze CK KP Kine Čiao Ši, zamenik ministra inostranih poslova Ju Čan, zamenik ministra spoljne trgovine Čeng Čie, pomoćnik ministra lake industrije Sin Ju, ambasador Kine u Jugoslaviji Čou Čiu Jeh i drugi.

Dvojica predsednika su vodili razgovore o rezultatima unutrašnjeg razvoja dveju zemalja, o mogućnostima i rezultatima bilateralne saradnje, kao i o pitanjima međunarodnog razvoja i političke situacije u svetu. U odvojenim razgovorima su posebno razmatrana pojedina aktuelna pitanja od obostranog interesa, kao što su odnosi dveju partija i unapređenje ekonomske i naučno-tehničke saradnje. Ministri inostranih poslova i njihovi saradnici izvršili su posebnu razmenu mišljenja o aktuelnim pitanjima međunarodne situacije.

U zdravici na svečanoj večeri u čast predsednika kineske partije i vlade predsednik Tito je, između ostalog, rekao:

»Mi smo imali već priliku da potvrdimo, a to i u praksi sprovodimo, da se saradnja između Jugoslavije i Kine zasniva na univerzalnim principima nezavisnosti, ravnopravnosti, nemiješanja i uzajamnog poštovanja, kao i uvažavanja objektivnih razlika u našim položajima u svijetu i opredjeljenjima u politici. Ti principi podrazumijevaju i poštovanje doprinosa svih drugih zemalja, kako izgrađivanju sopstvenog puta razvoja tako i ravnopravnoj saradnji u svijetu. Ti principi, takođe, podrazumijevaju da odnose i saradnju između naših dviju zemalja unapređujemo u našem obostranom interesu i ne na račun dobrih odnosa i saradnje naših zemalja sa drugim zemljama.«

»Vaša revolucija je jedna od najtežih i najdužih socijalističkih revolucija u svijetu, i ona objektivno predstavlja dragocjen dio i faktor izmijenjene slike svijeta, njegovih dubokih socijalističkih preobražaja...« »...autentični karakter socijalističkih revolucija u našim dvijema zemljama, i originalni putevi rješavanja složenih zadataka socijalističke izgradnje, u specifičnim, različitim uslovima, objektivno predstavljaju trajnu sponu između naših naroda i razlog više za njihovo međusobno razumijevanje i poštovanje«.

Predsednik Tito se potom zadržao na rezultatima postignutim u izgradnji socijalističkih društvenih odnosa u

Jugoslaviji, istakavši da je pri tome »Savez komunista Jugoslavije oduvijek polazio od načela odgovornosti prije svega pred sopstvenom radničkom klasom i narodom«.

Iznoseći jugoslovenska gledišta o međunarodnoj situaciji, predsednik Tito je govorio o principima na kojima Jugoslavija zasniva svoje odnose sa socijalističkim i drugim zemljama, a u težnji da obezbedi svoj miran socijalistički razvoj.

Ocenivši da je došlo do zastoja u procesu popuštanja zategnutosti u svetu, predsednik Tito je rekao: »Po našem mišljenju, proces popuštanja zategnutosti ne može biti trajan i stabilan, ukoliko sve zemlje, velike i male, industrijski razvijene i zemlje u razvoju, ne budu njegovi aktivni učesnici, i ukoliko se taj proces ne proširi na sve regione i ne obuhvati sve ključne međunarodne probleme. Danas svako snosi svoj dio odgovornosti za sudbinu čovječanstva, pri čemu posebna odgovornost leži na velikim silama.«

Ističući neophodnost da se konačno zaustavi trka u naoružanju i da se krene putem stvarnog razoružanja, predsednik Tito je govorio o sve većem pozitivnom uticaju pokreta nesvrstanosti na celinu međunarodnih odnosa. Iznoseći jugoslovenska gledišta o zadacima pokreta i uverenje da pokret nesvrstanosti objektivno izražava i bitne dugoročne interese čitavog čovečanstva, predsednik Tito je rekao da u tome vidi izvor njegove snage i sve važnije uloge u svetu.

Odgovarajući na zdravicu predsednika Tita, predsednik kineske partije i vlade Hua Kuo Feng je podsetio da je godinu dana ranije jugoslovenski Predsednik učinio istorijsku posetu Kini, kojom prilikom su vođeni iskreni i prijateljski razgovori. Kineski Predsednik je odao priznanje jugoslovenskim narodima i narodnostima za ogromne uspehe u revoluciji i izgradnji — na osnovu marksističke naučne teorije i u skladu sa konkretnim uslovima u svojoj zemlji — socijalističkog samoupravnog sistema.

»Jugoslavija je jedan od osnivača pokreta nesvrstanosti. Dosledno sprovodeći nesvrstanu politiku, ona igra sve veću ulogu u međunarodnim poslovima. Pokret nesvrstanosti je danas postao vrlo važna snaga naroda čitavog sveta u borbi protiv imperijalizma, kolonijalizma i hegemonizma«, rekao je kineski Predsednik.

»Vi ste na Balkanu, a mi u Aziji. Nas povezuju slična prošlost i zajednička borba. Odnosi prijateljske saradnje između naših dveju zemalja imaju široku perspektivu razvoja. Uveren sam da će ova naša poseta biti krunisana velikim uspesima i u političkoj i u ekonomskoj saradnji između naših dveju zemalja«, istakao je, između ostalog, kineski Predsednik.

Prilikom završnih razgovora, koji su održani na Brionima, predsednik Hua Kuo Feng je zahvalio na gostoprimstvu i naglasio da njegov dolazak u Jugoslaviju predstavlja »izraz poštovanja i priznanja predsedniku Titu i socijalističkoj Jugoslaviji«. Tom prilikom on je uputio poziv predsedniku Titu i jugoslovenskim rukovodećim ličnostima da učine posetu Kini.

POSETA KRALJA ŠVEDSKE KARLA XVI GUSTAVA

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, kralj Švedske Karl XVI Gustav i kraljica Silvija boravili su u zvaničnoj poseti Jugoslaviji od 11. do 15. septembra 1978.

Prilikom posete predsednik Tito i kralj Karl XVI Gustav vodili su razgovore u kojima su učestvovali, s jugoslovenske strane: član Predsedništva SFRJ dr Vladimir Bakarić, potpredsednik Skupštine SFRJ Kiro Hadživasilev, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina, ambasador Jugoslavije u Švedskoj Feliks Gorski i drugi, a sa švedske: ministar inostranih poslova Karin Seder, državni podsekretar za inostrane poslove Leif Leifland, sekretar u Ministarstvu spoljnih poslova Orvar Roberntz, glavni ađutant general-lajtnant Malsolm Muraj, prvi maršal Dvora Bjorn Von der Eš, šef Kancelarije Jan Martenson i ambasador Švedske u Jugoslaviji grof Aksel Levenaupt.

U razgovorima su razmatrane aktuelna situacija na Bliskom istoku, jugu i rogu Afrike, kao i postojeće tendencije u okviru detanta. Posebna pažnja poklonjena je problemima razoružanja, u čemu Švedska i Jugoslavija tesno sarađuju i imaju veoma bliska gledišta.

U zdravici održanoj na svečanoj večeri u čast švedskog kraljevskog para, predsednik Tito je istakao značaj i potrebu daljeg razvijanja svestrane saradnje između dveju zemalja. Posebnu ulogu u tome imaju jugoslovenski građani na privremenom radu i boravku u Švedskoj. »Oni, kao i sve veći broj švedskih građana koji kao turisti dolaze u Jugoslaviju, predstavljaju živi ljudski most koji pomaže u građenju prijateljstva i saradnje između naših zemalja. Razumije se, temelji tog prijateljstva i saradnje su sadržani u borbi za mir i ravnopravnost u Evropi i šire u svijetu«, rekao je jugoslovenski Predsednik.

Visoko ocenjujući dostignuća koja je švedski narod ostvario u svom društveno-ekonomskom razvoju, predsednik Tito je rekao da »to pokazuje koliko jedna zemlja može postići u uslovima dugogodišnjeg mirnog razvoja kada svoje potencijale i stvaralačku energiju ljudi usmjeri u pravcu ekonomskog, socijalnog i kulturnog napretka«.

Odgovarajući na zdravicu jugoslovenskog Predsednika, kralj Gustav je istakao: »Vaša poseta Švedskoj pre dve i po godine predstavljala je važan događaj u razvoju odnosa između Švedske i Jugoslavije... Vi ste izvršili jedinstveno životno delo. Vaša velika dostignuća dobro su poznata i priznata daleko izvan granica Vaše zemlje.«

Osvrćući se na međunarodnu situaciju, kralj Gustav je dalje rekao: »Švedska i Jugoslavija imaju slična gledanja na mnoga od velikih pitanja našeg doba i zalažu se za slične ciljeve. To je, na primer, slučaj sa težnjama da se prebrodi jaz između bogatih i siromašnih zemalja, kao i sa delovanjem na razoružanju, da navedem neka od najvažnijih pitanja. U okviru Konferencije o evropskoj bezbednosti i saradnji mi smo u toku Beogradskog sastanka 1977/78. godine i dalje delovali zajednički u duhu Helsinške deklaracije za unapređenje načela sadržanih u njoj.«

Švedski kralj Karl XVI Gustav posetio je Privrednu komoru Jugoslavije, gde se obratio učesnicima simpozijuma privrednika Jugoslavije i Švedske, posvećenog ekonomskoj saradnji dveju zemalja. Švedski Kralj je tom prilikom rekao da je »prirodno da zemlje kao što su Švedska i Jugoslavija, koje su dostigle visoki tehnički nivo, traže saradnju na industrijskom planu«.

POSETA PREDSEDNIKA ZELENORTSKE REPUBLIKE I GENERALNOG SEKRETARA AFRIČKE PARTIJE NEZAVISNOSTI GVINEJE BISAO I ZELENORTSKIH OSTRVA ARISTIDESA MARIA PEREIRE

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, predsednik Zelenortske Republike i generalni sekretar Afričke partije nezavisnosti Gvineje Bisao i Zelenortskih ostrva (PAIGC) Aristides Mario Pereira učinio je, predvodeći državno-partijsku delegaciju, zvaničnu prijateljsku posetu Jugoslaviji od 10. do 13. oktobra 1978.

U razgovorima dvojice predsednika vođenim prilikom posete učestvovali su i njihovi saradnici, s jugoslovenske strane, potpredsednik Predsedništva SFRJ Fadilj Hodža, član SIV-a i savezni sekretar za inostrane poslove Josip Vrhovec, potpredsednik Skupštine SFRJ Sinan Hasani, član SIV-a i savezni sekretar za pravosuđe i organizaciju

savezne uprave Luka Banović, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina i druge ličnosti, a sa strane Zelenortske Republike: članovi vlade David Hopfer i Silvino Lima, članovi Visokog saveta za borbu Korsino Talentino i Eduardo Santis, ambasador Zelenortske Republike u Jugoslaviji Korsino Fortas i druge ličnosti.

U zajedničkom saopštenju o poseti istaknuto je da je tokom posete izvršena svestrana razmena mišljenja o aktuelnim međunarodnim problemima, o situaciji u Africi i aktivnosti nesvrstanih zemalja. Posebna pažnja poklonjena je daljem razvoju i unapređenju bilateralnih odnosa i saradnje. Dvojica predsednika su se uzajamno informisali o aktuelnom unutrašnjem društveno-političkom i ekonomskom razvoju Jugoslavije i Zelenortske Republike.

Dvojica predsednika su konstatovali da stalno jača uloga pokreta nesvrstanih zemalja kao nezavisnog i vanblokovskog univerzalnog činioca čije angažovanje u rešavanju međunarodnih problema i unapređenju međunarodne saradnje doprinosi progresivnom menjanju međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa. S porastom snaga i uticaja nesvrstanih zemalja i njihovog značaja u borbi protiv imperijalizma, kolonijalizma, neokolonijalizma, rasizma i svih vidova hegemonije i strane dominacije, rastu i pritisci na pojedine nesvrstane zemlje i na pokret u celini, vrše se pokušaji podvajanja na raznim osnovama, pri čemu se naročito koriste sporovi među pojedinim nesvrstanim zemljama.

Ministarska konferencija nesvrstanih zemalja održana u Beogradu potvrdila je, po oceni dvojice predsednika, vitalnost pokreta nesvrstavanja i značaj njegovog šireg delovanja kao činioca stabilnosti, mira i međunarodne bezbednosti, ravnopravne međunarodne saradnje, stvaranja novog međunarodnog ekonomskog poretka i demokratizacije međunarodnih odnosa u celini. Istaknuto je da je od posebnog značaja da nesvrstane zemlje čuvaju i dalje razvijaju solidarnost i akciono jedinstvo unutar pokreta, kao preduslov i garanciju uspeha njihovih budućih akcija.

U razgovorima je ukazano da Afrika sve više postaje područje nadmetanja stranih interesa, što stvara prostor za intervencije sa strane sa nesagledivim posledicama.

Dvojica predsednika su sa zabrinutošću ukazali na usporavanje procesa dekolonizacije i osudili pokušaje rasističkih, kolonijalističkih i imperijalističkih snaga da raznim manevrima i opstrukcijama osujete napore afričkih, nesvrstanih i drugih zemalja za ostvarenje nezavisnosti naroda Namibije i Zimbabvea i likvidaciju sistema aparthejda u Južnoj Africi.

Predsednici Tito i Pereira su izrazili duboku zabrinutost zbog situacije na području Bliskog istoka koje i dalje ostaje jedno od najopasnijih žarišta krize. Oni su potvrdili da se sveobuhvatno miroljubivo rešenje krize može postići samo na osnovu povlačenja Izraela sa svih arapskih teritorija okupiranih u ratu 1967, ostvarivanja nacionalnih prava palestinskog naroda na samoopredeljenje i stvaranja vlastite nezavisne države, prihvatanja Palestinske oslobodilačke organizacije kao jedinog legitimnog predstavnika palestinskog naroda i priznavanja prava na bezbednost i nezavisan razvoj svim zemljama i narodima ovog regiona.

Dve delegacije su izrazile spremnost da u duhu tradicionalnog prijateljstva i postojećih veza ulažu dalje napore na unapređenju sveukupnih odnosa između dveju zemalja.

Predsednik Tito je prihvatio poziv predsednika Zelenortske Republike Aristidesa Maria Pereire da učini zvaničnu i prijateljsku posetu Zelenortskoj Republici.

Predsednik Pereira je vodio odvojene razgovore sa potpredsednikom Predsedništva SFRJ Fadiljom Hodžom, sa sekretarom Predsedništva CK SKJ Stanetom Dolancom i potpredsednikom Savezne konferencije SSRNJ Marinom Cetinićem o saradnji SKJ i SSRNJ sa Afričkom partijom nezavisnosti Gvineje Bisao i Zelenortskih ostrva.

POSETA GENERALNOG SEKRETARA RUMUNSKE KOMUNISTIČKE PARTIJE I PREDSEDNIKA SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE RUMUNIJE NIKOLAE ČAUŠESKUA

Na poziv predsednika Republike i predsednika SKJ Josipa Broza Tita, generalni sekretar Rumunske komunističke partije (RKP) i predsednik SR Rumunije Nikolae Čaušesku učinio je prijateljsku posetu Jugoslaviji 16. i 17. novembra 1978.

U razgovorima dvojice predsednika o odnosima i saradnji dveju prijateljskih zemalja, o međunarodnoj situaciji i aktuelnim pitanjima radničkog i komunističkog pokreta, s jugoslovenske strane, učestvovali su: potpredsednik Predsedništva SFRJ Fadilj Hodža, predsednik SIV-a Veselin Đuranović, predsedavajući Predsedništva CK SKJ Branko Mikulić, sekretar Predsedništva CK SKJ Stane Dolanc, savezni sekretar za inostrane poslove Josip Vrhovec, potpredsednik Skupštine SFRJ Ivan Kukoč, savezni sekretar za spoljnu trgovinu Metod Rotar, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina, ambasador Jugoslavije u Rumuniji Trifun Nikolić i druge ličnosti, a s rumunske strane: član Političko-izvršnog komiteta CK RKP i predsednik vlade Manea Manesku, član Političko-izvršnog komiteta CK RKP i potpredsednik vlade Virdjil Trofin, kandidat za člana Političko-izvršnog komiteta CK RKP i ministar inostranih poslova Štefan Andrej, član CK RKP i šef Kabineta generalnog sekretara RKP i Predsednika Rumunije Štefan Brlea, član CK RKP i glavni urednik lista »Skanteja« Konstatin Mitea, ambasador Rumunije u Jugoslaviji Nikolae Mihaj i drugi.

U zajedničkom jugoslovensko-rumunskom saopštenju istaknuto je da su šefovi dveju država i partija sa zadovoljstvom potvrdili aktuelnost i značaj principa i ciljeva sadržanih u Zajedničkoj izjavi, iz septembra 1976, za razvoj jugoslovensko-rumunskih odnosa, kao i u saopštenju o razgovorima u Drobeta-Turn Severinu, iz decembra 1977. Polazeći od dotadašnjih pozitivnih iskustava, oni su naglasili značaj i potrebu nastavljanja sadržajne i otvorene razmene mišljenja između SKJ i RKP o putevima i praksi socijalističkog razvoja, komunističkog, radničkog i progresivnog pokreta i o svim značajnim pitanjima borbe za socijalizam, mir i progres u svetu.

Predsednici Tito i Nikolae Čaušesku posebnu pažnju poklonili su izvršavanju dogovora o razvoju robne razmene i ekonomske saradnje između Jugoslavije i Rumunije. Oni su visoko ocenili radove na hidroenergetskom sistemu »Đerdap II«, kao i zalaganje i saradnju jugoslovenskih i rumunskih graditelja na ovom značajnom ekonomskom objektu koji se ostvaruje zajedničkim naporima dveju susednih i prijateljskih zemalja.

Dvojica predsednika su i ovom prilikom potvrdili spremnost za dalje ulaganje napora za unapređenje svestrane saradnje dveju zemalja, uvereni da razvoj jugo-

slovensko-rumunskih odnosa odgovara ne samo osnovnim interesima naroda dveju zemalja već da predstavlja krupan doprinos afirmaciji demokratskih principa u međunarodnim odnosima, popuštanju zategnutosti, jačanju ravnopravne saradnje i bezbednosti u Evropi i svetu, borbi za mir, društveni progres i socijalizam.

Zaoštravanje protivrečnosti u međunarodnom životu i ozbiljne teškoće u procesu popuštanja zategnutosti, jačanje tendencija stranog mešanja i stvaranja uticajnih sfera, naročito na tlu Afrike, trka u naoružavanju i pojava novih vrsta oružja za masovno uništavanje, politika sile u raznim oblicima, žarišta kriza i izbijanje novih sukoba stvaraju brojne opasnosti i pretnje miru i bezbednosti.

Razmatrajući situaciju u Evropi u svetlu odluka Beogradskog sastanka KEBS-a i izražene spremnosti zemalja učesnica KEBS-a da obezbede kontinuitet procesa popuštanja, dvojica predsednika su naglasili potrebu aktivnog delovanja za dosledno i integralno sprovođenje principa i stavova Završnog dokumenta iz Helsinkija. Dvojica predsednika su ponovo istakli važnost vojnih mera bezbednosti, kao integralnog dela KEBS-a, bez kojih je nezamisliv proces evropske saradnje, popuštanja i bezbednosti.

Zalažući se za razvijanje svestrane saradnje na Balkanu, dve strane su i ovom prilikom istakle odlučnost da i dalje unapređuju bilateralnu i multilateralnu saradnju sa svim balkanskim zemljama, što predstavlja neposredan doprinos unapređenju opšte evropske saradnje u duhu Završnog dokumenta iz Helsinkija.

Smatrajući da problemi razoružanja, u prvom redu nuklearnog, predstavljaju i dalje jedno od najvažnijih pitanja čovečanstva i da bez njihovog rešavanja nije moguće osigurati mir, bezbednost i stabilan razvoj međunarodnih odnosa, predsednici Tito i Čaušesku su podvukli značaj Specijalnog zasedanja Generalne skupštine OUN posvećenog razoružanju i usvajanja završnog dokumenta, kao i potrebu njegove dosledne i neodložne primene.

Razmatrajući situaciju na Bliskom istoku, dve strane su podržale napore usmerene ka miroljubivom, celovitom i trajnom rešenju krize na osnovu pregovora u kojima treba da učestvuju sve zainteresovane strane, uključujući Palestinsku oslobodilačku organizaciju, kao opštepriznatog predstavnika palestinskog naroda. I ovom prilikom podvučena je potreba pune podrške i aktivnog učešća OUN u ovim naporima.

U zajedničkom saopštenju, koje je obuhvatilo još mnoga aktuelna međunarodna pitanja, istaknuta je neophodnost daljeg jačanja demokratskih odnosa između svih progresivnih partija i pokreta u borbi za rešavanje ključnih međunarodnih problema, za izgradnju novog međunarodnog ekonomskog poretka i razoružanje, za uspostavljanje politike koja će isključiti silu i pretnju silom, za obezbeđenje mira, bezbednosti i progresa naroda.

Rukovodioci dveju partija su naglasili da su principi nezavisnosti i ravnopravnosti, odgovornost svake partije i pokreta pred sopstvenom radničkom klasom i narodom i nemešanje u unutrašnje stvari jedina trajna osnova za odnose među svim komunističkim i radničkim, socijalističkim i socijaldemokratskim partijama, oslobodilačkim pokretima i svim drugim progresivnim i demokratskim partijama i pokretima u svetu. U tom smislu oni su potvrdili veliki značaj Berlinske konferencije komunističkih i radničkih partija Evrope.

Predsednik Republike i predsednik SKJ Josip Broz Tito prihvatio je poziv predsednika SR Rumunije i generalnog sekretara Rumunske komunističke partije Nikolae Čaušeskua da učini prijateljsku posetu Rumuniji.

POSETA PREDSEDNIKA NARODNE REPUBLIKE BANGLADEŠA ZIAUR RAHMANA

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, predsednik Narodne Republike Bangladeša Ziaur Rahman učinio je zvaničnu i prijateljsku posetu Jugoslaviji od 20. do 22. novembra 1978.

U razgovorima su, pored dvojice predsednika, sa jugoslovenske strane, učestvovali: potpredsednik Predsedništva SFRJ Fadilj Hodža, predsednik SIV-a Veselin Đuranović, član SIV-a i savezni sekretar za inostrane poslove Josip Vrhovec, potpredsednik Skupštine SFRJ Sreta Kovačević, član SIV-a Vuko Dragašević, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina, ambasador Jugoslavije u Bangladešu Živko Jošilo i druge ličnosti, a sa strane Bangladeša: ministar inostranih poslova prof. Mohamad Šamsul Hak, ministar industrije Džamaludin Ahmed, državni ministar za poljoprivredu dr Fajsudin Mahtab, sekretar za inostrane poslove u Ministarstvu inostranih poslova S. Kibria, ambasador Bangladeša u Jugoslaviji Fahrudin Ahmed i druge ličnosti

Kako je objavljeno u zajedničkom saopštenju o poseti, dvojica predsednika su tokom posete izvršili iscrpnu razmenu mišljenja o odnosima između dveju zemalja, razvoju međunarodne situacije, ulozi i daljoj aktivnosti pokreta nesvrstanosti na međunarodnom planu i o predstojećim skupovima nesvrstanih zemalja.

Dvojica predsednika su posebno podvukli da se pokret nesvrstanosti, kome pripadaju njihove dve zemlje, odlučnim suprotstavljanjem imperijalizmu, kolonijalizmu, svim vidovima potčinjavanja, dominacije, mešanju u unutrašnje stvari drugih i podeli sveta na antagonističke blokove, afirmisao kao značajan činilac u borbi za mir, nezavisnost i uspostavljanje pravednih političkih i ekonomskih odnosa u svetu. Tokom razgovora dve strane su pozitivno ocenile rezultate Ministarske konferencije nesvrstanih zemalja, održane jula 1978. u Beogradu, na kojoj su nesvrstane zemlje na širokoj demokratskoj osnovi usvojile značajne odluke za dalje dinamično delovanje pokreta nesvrstanosti u sadašnjim složenim međunarodnim uslovima. One su posebno ukazale na neophodnost daljih zajedničkih napora za jačanje jedinstva i solidarnosti pokreta nesvrstanosti i sposobnosti da se suprotstave svim pokušajima podvajanja pokreta na bilo kojim osnovama.

Predsednik Tito i predsednik Ziuar Rahman su ocenili da je razvoj u svetu i dalje opterećen mnogim neizvesnostima i opasnostima. Oni su ponovili svoje uverenje da proces popuštanja međunarodne zategnutosti mora postati univerzalan i da u rešavanju ključnih međunarodnih problema, kao što su obustava trke u naoružanju, eliminisanje žarišta kriza i uspostavljanje pravednih međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa, treba ravnopravno da učestvuju sve članice međunarodne zajednice.

Dvojica predsednika su izrazili zabrinutost zbog sadašnjeg opasnog razvoja na jugu Afrike, izazvanog nastojanjima rasističkih, kolonijalnih i imperijalističkih snaga da onemoguće narode Namibije i Zimbabvea da ostvare punu nezavisnost.

Predsednici Tito i Rahman su ponovili podršku rezolucijama Ujedinjenih nacija o pretvaranju Indijskog okeana u zonu mira.

Dvojica predsednika su naglasili hitnu potrebu preduzimanja efikasnih mera radi smanjenja sve većeg jaza između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, koji je doveo do suprotnosti i predstavlja ozbiljnu pretnju stabilnosti svetske privrede. Oni su, takođe, istakli potrebu ulaganja aktivnih napora na primeni rezolucija Specijalnog zasedanja Generalne skupštine OUN o uspostavljanju novog međunarodnog ekonomskog poretka, naglasivši potrebu da novi međunarodni ekonomski poredak obezbedi zemljama u razvoju pravičan udeo, čime bi se ojačali stabilnost i mir u svetu.

Predsednici Tito i Rahman su izrazili svoju duboku zabrinutost zbog nastavka trke u naoružavanju, s obzirom na krajnje negativne i opasne posledice koje ona već ima po mir, bezbednost i ekonomski razvoj sveta.

Dve strane su razmotrile i stanje bilateralnih odnosa i konstatovale da se saradnja između dveju zemalja uspešno razvija u svim oblastima.

Predsednik Tito je prihvatio poziv Predsednika NR Bangladeša da poseti Bangladeš.

POSETA PREDSEDNIKA PRIVREMENOG VOJNOG ADMINISTRATIVNOG SAVETA I SAVETA MINISTARA SOCIJALISTIČKE ETIOPIJE MENGISTU HAILE MARIAMA

Na poziv predsednika Republike Josipa Broza Tita, predsednik Privremenog vojnog administrativnog saveta i Saveta ministara i vrhovni komandant Revolucionarne armije Socijalističke Etiopije Mengistu Haile Mariam učinio je zvaničnu prijateljsku posetu Jugoslaviji od 7. do 10. decembra 1978.

U razgovorima koje su dvojica predsednika vodili tom prilikom učestvovali su, sa jugoslovenske strane: potpredsednik Predsedništva SFRJ Fadilj Hodža, predsednik SIV-a Veselin Đuranović, savezni sekretar za inostrane poslove Josip Vrhovec, predsednik Saveznog veća Skupštine SFRJ Dobroslav Ćulafić, član SIV-a Vajo Skendžić, šef Kabineta Predsednika Republike Berislav Badurina, ambasador Jugoslavije u Etiopiji Aleksandar Vojinović i drugi, a sa etiopske strane: članovi Privremenog vojnog administrativnog saveta potpukovnik Berhanu Bajih, poručnik Gešese Volde Kidan, potpukovnik Jehuolašet Germa, poručnik Mengestu Gemeču, ministar trgovine dr Ašagre Jegletu, ministar finansija Tefera Volde Semaet, ministar inostranih poslova dr Feleke Gedle Giorgis, ministar za industriju Tesfaje Dinka, politički savetnik u Ministarskom veću Getačev Kiebret i ambasador Etiopije u Jugoslaviji Asefa Voldie.

Na kraju razgovora izdato je zajedničko saopštenje u kome se kaže da su se razgovori dvojice predsednika odvijali u atmosferi srdačnosti, uzajamnog razumevanja i međusobnog poverenja koji karakterišu tradicionalno prijateljske odnose između dveju nesvrstanih zemalja.

Dvojica predsednika su razmenili informacije o nekim aktuelnim pitanjima unutrašnjeg razvoja dveju zemalja. Predsednik Tito je istakao da Jugoslavija sa pažnjom i razumevanjem prati borbu etiopske revolucije, sa predsednikom Mengistuom na čelu, u izgradnji novih društveno-ekonomskih i političkih odnosa. Predsednik Mengistu je pokazao veliko interesovanje za iskustva i rezultate društveno-ekonomskog i političkog razvoja Jugoslavije. On je visoko ocenio ulogu predsednika Tita i Jugoslavije u međunarodnim odnosima, posebno u jačanju politike nesvrstanosti i značajnu ulogu koju pokret ima u svetu.

Dvojica predsednika su izrazili zadovoljstvo rezultatima postignutim u razvoju bilateralnih odnosa u svim oblastima i potvrdili spremnost da obe strane ulože nove napore za njihovo dalje unapređenje, posebno na planu ekonomske i naučno-tehničke saradnje. Oni su istakli potrebu konsultacija i razmene mišljenja na svim nivoima o aktuelnim međunarodnim pitanjima od neposrednog uzajamnog interesa, a posebno u okviru aktivnosti nesvrstanih zemalja.

Dvojica predsednika su istakli da se ključni problemi međunarodne zajednice mogu uspešno rešavati samo uz pozitivni doprinos svih zemalja i ukazali na važnost da nesvrstane zemlje igraju veću ulogu u procesu popuštanja međunarodne zategnutosti i na potrebu da se detant proširi na sve regione sveta.

Predsednik Tito i predsednik Mengistu su naglasili potrebu efikasnih i širih priprema Šeste konferencije nesvrstanih zemalja u Havani i, s tim u vezi, važnost narednog ministarskog sastanka Koordinacionog biroa u Kolombu. Za uspešne pripreme i ishod narednog samita neophodno je aktivno učešće svih nesvrstanih zemalja, kako bi se obezbedilo usvajanje odluka u interesu čitavog pokreta.

Dvojica predsednika su se odlučno suprotstavili upotrebi sile u rešavanju međunarodnih sporova i promeni postojećih granica. Oni su naglasili potrebu miroljubivog rešavanja svih sporova između pojedinih afričkih zemalja u skladu sa poveljama Organizacije afričkog jedinstva i Organizacije ujedinjenih nacija. Oni su, takođe, ukazali da usporavanje procesa uklanjanja poslednjih ostataka kolonijalizma na tlu Afrike predstavlja ozbiljnu pretnju miru i bezbednosti u Africi i svetu. Dvojica predsednika su ponovo potvrdili podršku oružanoj borbi Patriotskog fronta i SWAPO kao jedinim legitimnim predstavnicima naroda Zimbabvea i Namibije, kao i zemljama prve linije fronta i izrazili svoju spremnost da nastave sa pružanjem svestrane podrške i pomoći.

Obe strane su potvrdile želju da se na rogu Afrike ponovo uspostavi mir na bazi uzajamnog poštovanja, suvereniteta, teritorijalnog integriteta, nepovredivosti državnih granica i nemešanja u unutrašnje poslove drugih zemalja, kao što je naglašeno u poveljama i odlukama Organizacije ujedinjenih nacija i Organizacije afričkog jedinstva.

Dvojica predsednika su podvukli izuzetan značaj procesa evropske bezbednosti i saradnje za mir u svetu. Oni su ocenili da jačanje opšteg procesa popuštanja zategnutosti zahteva od svih potpisnica Završnog dokumenta iz Helsinkija da u odnosima i sa ostalim državama poštuju i primenjuju ove principe.

Dvojica predsednika posebno su istakli potrebu daljeg aktivnog angažovanja svih nesvrstanih zemalja na planu razoružanja, kao i spremnost svojih zemalja da u tome neposredno sarađuju.

Dve strane su izrazile zabrinutost zbog sporog rešavanja akutnih međunarodnih ekonomskih problema i nezadovoljstvo zbog nedostatka napretka u prevazilaženju teškog

položaja zemalja u razvoju i ukazale na potrebu da nesvrstane zemlje, zajedno sa ostalim zemljama u razvoju, ulože još veće napore za uspostavljanje novog međunarodnog ekonomskog poretka. Ocenjujući da su Ujedinjene nacije najpogodniji instrument za iznalaženje rešenja svetskih ekonomskih problema, dvojica predsednika su podvukli poseban značaj što boljih priprema specijalnog zasedanja Organizacije ujedinjenih nacija u 1980. Oni su takođe ukazali na potrebu da se na predstojećem zasedanju UNCTAD-a utvrde ciljevi nove dekade razvoja i usvoje odgovarajuće mere za rešavanje akutnih međunarodnih ekonomskih problema.

Predsednik Tito je prihvatio poziv predsednika Mengistua da poseti Etiopiju.

Za vreme posete odvojene razgovore vodili su ministri inostranih poslova, poljoprivrede, ekonomije, spoljne trgovine i kulture.

Obrada: *MILIVOJ PISAR*, savetnik u Kabinetu Predsednika Republike

MEĐUNARODNI UGOVORI ZAKLJUČENI U 1978.[1]

BILATERALNI UGOVORI

ALBANIJA

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Narodne Socijalističke Republike Albanije o merama za sprečavanje i rešavanje incidenata na jugoslovensko-albanskoj državnoj granici, potpisan 27. juna 1978. u Tirani, ratifikovan 14. septembra 1978.

Protokol o razmeni robe između vlade SFRJ i vlade Narodne Socijalističke Republike Albanije za 1979, potpisan 2. novembra 1978. u Tirani.

AUSTRIJA

Zapisnik V redovnog zasedanja Mešovite jugoslovensko-austrijske komisije za pogranični promet, potpisan 8. decembra 1977. u Ljubljani.

Protokol XVII zasedanja nadležnih organa na osnovu člana 13. stav 1. Sporazuma zaključenog između vlade SFRJ i austrijske savezne vlade o prekograničnom drumskom prevozu putnika i robe, potpisan 16. februara 1978. u Sarajevu, ratifikovan 14. septembra 1978.

Sporazum između SFRJ i Republike Austrije o administrativnoj saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima u cilju suzbijanja povreda carinskih propisa, potpisan 15. marta 1978. u Beogradu, ratifikovan 15. juna 1978.

Protokol XXIV redovnog zasedanja Stalne jugoslovensko-austrijske komisije za Dravu, potpisan 3. juna 1978. u Salcburgu.

Rezime—zapisnik XXIII zasedanja Stalne jugoslovensko-austrijske komisije za Muru, potpisan 7. oktobra 1978. u Umagu.

BANGLADEŠ

Usaglašeni zapisnik III zasedanja Mešovitog komiteta za ekonomsku i tehničku saradnju između SFRJ i Narodne Republike Bangladeša, potpisan 11. februara 1978. u Daki.

Program prosvetne i kulturne saradnje između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Bangladeša za 1978. i 1979, potpisan 21. novembra 1978. u Beogradu.

BELGIJA

Protokol VIII zasedanja Mešovite komisije predviđene članom 3. Sporazuma o ekonomskoj, industrijskoj i tehničkoj saradnji zaključenog 17. maja 1967. u Briselu između SFRJ i Ekonomske belgijsko-luksemburške unije, potpisan 11. novembra 1977. u Briselu, ratifikovan 8. juna 1978.

Protokol II zasedanja Mešovite jugoslovensko-belgijske komisije predviđene članom 20. Sporazuma o drumskom prevozu putnika i robe komercijalnim vozilima, potpisan 23. februara 1978. u Beogradu, ratifikovan 15. oktobra 1978.

Protokol XII sastanka Stalne mešovite komisije o primeni Kulturnog sporazuma između SFRJ i Kraljevine Belgije, sa programom kulturne saradnje između dveju zemalja za 1979, 1980. i 1981, potpisan 17. novembra 1978. u Beogradu.

BENIN

Protokol o razgovorima između delegacija SFRJ i Narodne Republike Benina, potpisan 14. septembra 1978. u Beogradu.

Trgovinski sporazum između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Benina, potpisan 14. septembra 1978. u Beogradu.

Sporazum o ekonomskoj saradnji između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Benina, potpisan 14. septembra 1978. u Beogradu.

BOCUANA

Sporazum o naučnoj, tehničkoj, prosvetnoj i kulturnoj saradnji između SFRJ i Republike Bocuane, potpisan 28. septembra 1978. u Gaberoneu.

BUGARSKA

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Bugarske za razmenu robe, privrednu i naučno-tehničku saradnju u pograničnim područjima, potpisan 28. februara 1978. u Beogradu, ratifikovan 1. juna 1978.

Protokol XXII zasedanja Mešovite jugoslovensko-bugarske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 16. juna 1978. u Sofiji, ratifikovan 28. oktobra 1978.

Protokol XV zasedanja Mešovite komisije za privrednu, trgovinsku i naučno-tehničku saradnju između SFRJ i Narodne Republike Bugarske, potpisan 20. jula 1978. u Beogradu.

Protokol sa sastanka predstavnika Savezne uprave za radio-veze SFRJ i Ministarstva komunikacija NR Bugarske, potpisan 3. oktobra 1978. u Beogradu.

Zapisnik VI redovnog zasedanja Stalne mešovite jugoslovensko-bugarske komisije za primenu Sporazuma o regulisanju malograničnog saobraćaja lica u pograničnoj zoni, potpisan 15. decembra 1978. u Beogradu.

ČEHOSLOVAČKA

Protokol XXII zasedanja Mešovite jugoslovensko-čehoslovačke komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 13. januara 1978. u Beogradu, ratifikovan 29. juna 1978.

Protokol XIV zasedanja Jugoslovensko-čehoslovačkog komiteta za privrednu saradnju, potpisan 23. februara 1978. u Pragu, ratifikovan 26. jula 1978.

Protokol o razgovorima delegacija turističkih organa SFRJ i ČSSR o saradnji u oblasti turizma, potpisan 7. aprila 1978. u Beogradu.

Protokol o razmeni robe između SFRJ i ČSSR za 1979, potpisan 23. novembra 1978. u Beogradu.

DANSKA

Program kulturne, prosvetne i naučne saradnje između vlade SFRJ i vlade Kraljevine Danske za period od 1. aprila 1978. do 31. marta 1981, potpisan 11. maja 1978. u Kopenhagenu.

Protokol VIII zasedanja Jugoslovensko-danske mešovite komisije za privrednu, industrijsku i tehničku saradnju, potpisan 18. oktobra 1978. u Beogradu.

DEMOKRATSKA NARODNA REPUBLIKA KOREJA

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Demokratske Narodne Republike Koreje o saradnji na području zdravstva, medicinske nauke i farmacije, potpisan 20. februara 1978. u Pjongjangu, ratifikovan 20. jula 1978.

Program kulturne saradnje između vlade SFRJ i vlade Demokratske Narodne Republike Koreje za 1978. i 1979, potpisan 4. juna 1978. u Pjongjangu, ratifikovan 14. septembra 1978.

Sporazum o recipročnom besplatnom pružanju zdravstvene zaštite osoblju diplomatsko-konzularnih predstavništava Demokratske Narodne Republike Koreje u Jugoslaviji i osoblju diplomatsko-konzularnih predstavništava Jugoslavije u Koreji, postignut razmenom nota od 15. i 20. septembra 1978. u Beogradu, ratifikovan 14. decembra 1978.

EKVADOR

Sporazum o trgovini između vlade SFRJ i vlade Republike Ekvador, potpisan 5. jula 1978. u Beogradu, ratifikovan 9. novembra 1978.

ETIOPIJA

Protokol V zasedanja Jugoslovensko-etiopskog mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju, potpisan 3. novembra 1978. u Adis Abebi.

Sporazum o naučnoj i tehničkoj saradnji između SFRJ i Privremene vojne vlade Socijalističke Etiopije, potpisan 10. decembra 1978. u Beogradu.

Trgovinski sporazum između vlade SFRJ i Privremene vojne vlade Socijalističke Etiopije, potpisan 10. decembra 1978. u Beogradu.

Protokol o razgovorima o bilateralnoj ekonomskoj saradnji između SFRJ i Socijalističke Etiopije, potpisan 10. decembra 1978. u Beogradu.

Sporazum o prosvetnoj i kulturnoj saradnji između vlade SFRJ i Privremene vojne vlade Socijalističke Etiopije, potpisan 10. decembra 1978. u Beogradu.

---

[1] O međunarodnim ugovorima zaključenim u 1977. vidi: Jugoslovenski pregled, 1977, novembar—decembar, str. 447—451 (59—63).

U ovom pregledu obuhvaćeni su i neki ugovori koji su zaključeni u prethodnim godinama, a iz tehničkih razloga nisu dati u ranije objavljenim pregledima.

Ugovori uz koje nije naznačen datum ratifikovanja još se nalaze u postupku ratifikacije.

FINSKA

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Republike Finske o saradnji u oblasti turizma, potpisan 13. oktobra 1978. u Helsinkiju.

FRANCUSKA

Zapisnik sastanka Mešovite jugoslovensko-francuske komisije o međunarodnom drumskom saobraćaju, potpisan 1. marta 1978. u Parizu.

GRČKA

Protokol sastanka Potkomisije za saobraćaj Stalne međuministarske jugoslovensko-grčke komisije, potpisan 11. novembra 1977. u Beogradu.

Zapisnik XIX redovnog zasedanja Stalne mešovite jugoslovensko-grčke pogranične komisije, potpisan 12. maja 1978. u Skoplju, ratifikovan 29. juna 1978.

Zapisnik VIII zasedanja Mešovite međuministarske jugoslovensko-grčke komisije za privrednu, naučnu, kulturnu i tehničku saradnju, potpisan 12. oktobra 1978. u Beogradu.

Protokol XVIII zasedanja Mešovite jugoslovensko-grčke komisije za razvoj turizma, potpisan 17. oktobra 1978. u Opatiji.

GVINEJA BISAO

Program naučne i tehničke saradnje između vlade SFRJ i vlade Republike Gvineje Bisao za 1978. i 1979, potpisan 9. novembra 1978. u Bisaou.

ITALIJA

Zapisnik XXI zasedanja Stalne mešovite jugoslovensko-italijanske komisije za sprovođenje Videmskog sporazuma, potpisan 25. novembra 1977. u Portorožu.

Administrativni sporazumi između vlade SFRJ i vlade Republike Italije o primeni priloga IX uz Ugovor između SFRJ i Republike Italije, potpisan u Osimu 10. novembra 1975, potpisani 7. decembra 1977. u Rimu.

Zapisnik VII sastanka Mešovite jugoslovensko-italijanske komisije predviđene Trgovinskim sporazumom od 1. juna 1967, potpisan 26. januara 1978. u Beogradu.

Zapisnik IX zasedanja Jugoslovensko-italijanskog komiteta za privrednu, industrijsku i tehničku saradnju između SFRJ i Republike Italije od 28. novembra 1964, potpisan 26. januara 1978. u Beogradu.

Sporazum o radu Stalne jugoslovensko-italijanske komisije za vodoprivredu sa Protokolom, potpisan 30. marta 1978. na Bledu.

Zapisnik sastanka jugoslovensko-italijanske delegacije za restituciju kulturnih, umetničkih i drugih dobara, potpisan 22. aprila 1978. u Rimu.

Protokol I zasedanja Stalne jugoslovensko-italijanske komisije za vodoprivredu, potpisan 3. februara 1978. u Benetkahu, ratifikovan 10. maja 1978.

Protokol III zasedanja Stalne jugoslovensko-italijanske komisije za vodoprivredu, potpisan 16. maja 1978. u Firenci.

Zapisnik I zasedanja Jugoslovensko-italijanske komisije za gradnju puta Tržič—Gorica—Ljubljana, potpisan 30. maja 1978. u Ljubljani.

Zapisnik zasedanja Mešovite jugoslovensko-italijanske komisije za puteve na Sabotinu i Kolovratu, potpisan 20. juna 1978. u Gorici.

Zapisnik II zasedanja Jugoslovensko-italijanske mešovite komisije za zaštitu voda Jadranskog mora i obalnih područja od zagađivanja, potpisan 22. juna 1978. u Ankoni.

Protokol sa sastanka predstavnika administracije SFRJ i Republike Italije, potpisan 13. septembra 1978. u Beogradu.

Protokol za realizaciju Sporazuma o bilateralnoj saradnji u domenu miroljubivog korišćenja nuklearne energije između Saveznog zavoda za međunarodnu naučnu, kulturno-prosvetnu i tehničku saradnju i Italijanskog nacionalnog komiteta za nuklearnu energiju, potpisan 26. septembra 1978. u Rimu.

JORDAN

Usaglašeni zapisnik o razgovorima privrednih delegacija vlade SFRJ i vlade Hašemitske Kraljevine Jordana, potpisan 13. januara 1978. u Beogradu.

Sporazum o trgovini i privrednoj saradnji između SFRJ i Hašemitske Kraljevine Jordana, potpisan 30. januara 1978. u Beogradu, ratifikovan 14. septembra 1978.

Sporazum o naučnoj i tehničkoj saradnji između vlade SFRJ i vlade Hašemitske Kraljevine Jordana, potpisan 17. marta 1978. u Beogradu, ratifikovan 14. septembra 1978.

KONGO

Usaglašeni zapisnik o razgovorima između delegacije SFRJ i delegacije Narodne Republike Konga, potpisan 16. januara 1978. u Beogradu.

Sporazum o osnivanju Velike jugoslovensko-kongoanske mešovite komisije za privrednu saradnju, potpisan 16. jula 1978. u Beogradu.

LUKSEMBURG

Program kulturne saradnje između SFRJ i Vojvodstva Luksemburga za 1979, 1980. i 1981, potpisan 24. decembra 1978. u Luksemburgu.

MAĐARSKA

Sporazum o saradnji u odbrani od grada između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Mađarske, potpisan 2. marta 1978. u Beogradu, ratifikovan 1. juna 1978.

Protokol XI zasedanja Mešovite komisije predviđene članom 12. Sporazuma između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Mađarske o međunarodnom prevozu putnika autobusima, kao i XII zasedanja Mešovite komisije predviđene članom 27. Sporazuma između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Mađarske o prevozu robe teretnim vozilima i o carinskom postupku u vezi sa tim prevozima, potpisani 3. marta 1978. u Budimpešti, ratifikovani 8. juna 1978.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Mađarske o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima, potpisan 29. marta 1978. u Beogradu, ratifikovan 14. septembra 1978.

Protokol XIII zasedanja Mešovite komisije predviđene članom 27. Sporazuma između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Mađarske o prevozu robe teretnim vozilima i o carinskom postupku u vezi sa tim prevozom, potpisan 27. juna 1978. u Subotici.

Sporazum o osnivanju Mešovite komisije za kulturnu saradnju vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Mađarske, potpisan 29. juna 1978. u Budimpešti, ratifikovan 9. novembra 1978.

Protokol X zasedanja Mešovite jugoslovensko-mađarske komisije za turizam, potpisan 3. novembra 1978. u Novom Sadu.

Zapisnik III zasedanja Stalne mešovite jugoslovensko—mađarske komisije za malogranični saobraćaj lica, potpisan 3. novembra 1978. u Beogradu.

Protokol XIX zasedanja jugoslovensko-mađarske Mešovite komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 23. novembra 1978. u Beogradu.

Zapisnik XXIII zasedanja Jugoslovensko-mađarske komisije za vodoprivredu, potpisan 9. decembra 1978. u Budimpešti.

MONGOLSKA NARODNA REPUBLIKA

Protokol o uzajamnoj isporuci robe između vlade SFRJ i vlade Mongolske Narodne Republike za 1978, potpisan 9. juna 1978. u Ulan Batoru.

NARODNA REPUBLIKA KINA

Protokol III zasedanja Mešovitog jugoslovensko-kineskog komiteta za robnu razmenu, potpisan 4. maja 1978. u Beogradu.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Kine o dugoročnoj privrednoj, naučnoj i tehničkoj saradnji, potpisan 26. avgusta 1978. u Beogradu, ratifikovan 9. novembra 1978.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Kine o osnivanju Jugoslovensko-kineskog komiteta za privrednu, naučnu i tehničku saradnju, potpisan 26. avgusta 1978. u Beogradu, ratifikovan 9. novembra 1978.

Program prosvetne i kulturne saradnje između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Kine za 1979. i 1980, potpisan 20. decembra 1978. u Beogradu.

NEMAČKA DEMOKRATSKA REPUBLIKA

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Nemačke Demokratske Republike o uzajamnom priznavanju svedočanstava i diploma visokoškolskih ustanova, akademskih stepena i zvanja, izdatih i dodeljenih u dvema državama, potpisan 22. maja 1978. u Beogradu.

Protokol XIII zasedanja Stalne mešovite potkomisije za naučno-tehničku saradnju između vlade SFRJ i vlade Nemačke Demokratske Republike, potpisan 24. juna 1978. u Beogradu, ratifikovan 9. novembra 1978.

Protokol XV zasedanja Mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFRJ i Nemačke Demokratske Republike, potpisan 28. juna 1978. u Beogradu.

Protokol između vlade SFRJ i vlade Nemačke Demokratske Republike o uzajamnim isporukama robe i usluga u 1979, potpisan 9. novembra 1978. u Berlinu.

NORVEŠKA

Protokol XIV zasedanja Mešovite jugoslovensko-norveške ekonomske komisije, potpisan 13. aprila 1978. u Beogradu.

PERU

Sporazum o osnivanju Jugoslovensko-peruanske mešovite komisije za privrednu i naučno-tehničku saradnju, potpisan 14. septembra 1977. u Beogradu, ratifikovan 6. jula 1978.

POLJSKA

Plan saradnje u oblasti zaštite boraca i vojnih invalida za 1978—1980. između nadležnih organa SFRJ i Narodne Republike Poljske, potpisan 8. marta 1978. u Beogradu.

Protokol XVII zasedanja Jugoslovensko-poljskog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju, potpisan 28. aprila 1978. u Varšavi.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Poljske o uzajamnom priznavanju ravnopravnosti školskih svedočanstava i visokoškolskih diploma stečenih u dvema državama, potpisan 15. septembra 1978. u Beogradu.

Protokol VII zasedanja Mešovite jugoslovensko-poljske komisije za turizam, potpisan 24. oktobra 1978. u Prištini.

Protokol između vlade SFRJ i vlade Narodne Republike Poljske o uzajamnim isporukama robe u 1979, potpisan 9. decembra 1978. u Varšavi.

Protokol XXII zasedanja Mešovite jugoslovensko-poljske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 16. decembra 1978. u Varšavi.

PORTUGALIJA

Protokol II plenarnog zasedanja Mešovite komisije ustanovljene Trgovinskim sporazumom između SFRJ i Republike Portugalije, potpisan 16. juna 1978. u Lisabonu.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Republike Portugalije o međunarodnom drumskom prevozu putnika i robe, sa Protokolom, potpisan 16. juna 1978. u Lisabonu.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Republike Portugalije o saradnji u oblasti informativne delatnosti, potpisan 11. januara 1977. u Beogradu, ratifikovan 10. maja 1978.

RUMUNIJA

Program saradnje u oblasti nauke, prosvete i kulture između vlade SFRJ i vlade Socijalističke Republike Rumunije za 1978, 1979. i 1980, potpisan 10. februara 1978. u Beogradu, ratifikovan 29. juna 1978.

Zapisnik VIII zasedanja Stalne mešovite jugoslovensko-rumunske komisije za malogranični saobraćaj lica u pograničnoj zoni, potpisan 12. maja 1978. u Beogradu, ratifikovan 9. novembra 1978.

Zapisnik XXII zasedanja Jugoslovensko-rumunske hidrotehničke komisije, potpisan 29. jula 1978. u Temišvaru.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Socijalističke Republike Rumunije o priznavanju ravnopravnosti dokumenata o obrazovanju izdatih u dvema zemljama, potpisan 19. oktobra 1978. u Beogradu.

SAVEZ SOVJETSKIH SOCIJALISTIČKIH REPUBLIKA

Protokol o razmeni robe između SFRJ i SSSR, potpisan 27. januara 1978. u Moskvi, ratifikovan 27. aprila 1978.

Protokol o razgovorima između delegacija Saveznog komiteta za saobraćaj i veze SFRJ i Ministarstva automobilskog transporta RSFSR o pitanjima izvršenja Sporazuma između vlade SFRJ i vlade SSSR o međunarodnom drumskom saobraćaju, potpisan 27. januara 1978. u Moskvi.

Protokol V zasedanja Stalnog potkomiteta za naučno-tehničku saradnju Međuvladinog jugoslovensko-sovjetskog komiteta za ekonomsku i naučno-tehničku saradnju, potpisan 29. oktobra 1978. u Moskvi.

Protokol o pregovorima delegacija Saveznog sekretarijata za tržište i opšte privredne poslove SFRJ i Glavne uprave za inostrani turizam pri Savetu ministara SSSR, potpisan 15. novembra 1978. u Moskvi.

Protokol XVI zasedanja Međuvladinog jugoslovensko-sovjetskog komiteta za ekonomsku i naučno-tehničku saradnju, potpisan 24. novembra 1978. u Moskvi.

Protokol o razmeni robe između SFRJ i SSSR u 1979, potpisan 29. decembra 1978. u Beogradu.

SAVEZNA REPUBLIKA NEMAČKA

Protokol X zasedanja Mešovitog komiteta za privrednu, trgovinsku, industrijsku i naučno-tehničku saradnju između SFRJ i Savezne Republike Nemačke, potpisan 12. maja 1977. u Hanoveru.

Protokol o pregovorima Mešovite komisije predviđene članom 18. Sporazuma između SFRJ i Savezne Republike Nemačke o međunarodnom drumskom saobraćaju, potpisan 3. decembra 1977. u Zagrebu, ratifikovan 27. aprila 1978.

SEJŠELI

Sporazum o naučnoj, tehničkoj, kulturnoj i prosvetnoj saradnji između SFRJ i Republike Sejšeli, potpisan 5. decembra 1978. u Viktoriji.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Sporazum o izmenama i dopunama Sporazuma o vanrednom vazdušnom saobraćaju između SFRJ i SAD od 1973, postignut razmenom pisama od 15. decembra 1977. u Vašingtonu.

Sporazum o vazdušnom saobraćaju između SFRJ i SAD, potpisan 15. decembra 1977. u Vašingtonu.

Sporazum o produženju važnosti Sporazuma o naučno-tehničkoj saradnji između vlade SFRJ i vlade SAD, potpisan 30. juna 1978. u Beogradu, ratifikovan 14. decembra 1978.

Sporazum između SFRJ i SAD o snabdevanju nuklearnim gorivima nuklearne elektrane Krško, postignut razmenom pisama od 27. jula 1978. u Vašingtonu.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade SAD o izvozu muških i dečijih vunenih i sintetičkih odela iz Jugoslavije u SAD u periodu 1978—1980, postignut razmenom nota od 26. i 27. oktobra 1978. u Beogradu.

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA VIJETNAM

Program kulturne saradnje između vlade SFRJ i vlade Socijalističke Republike Vijetnama za period 1978—1979, potpisan 12. maja 1978. u Hanoju, ratifikovan 14. decembra 1978.

Sporazum o vazdušnom saobraćaju između SFRJ i Socijalističke Republike Vijetnama, potpisan 30. novembra 1978. u Hanoju.

Protokol III zasedanja Mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFRJ i Socijalističke Republike Vijetnama, potpisan 11. decembra 1978. u Hanoju.

Sporazum o trgovini i plaćanju između vlade SFRJ i vlade Socijalističke Republike Vijetnama, potpisan 11. decembra 1978. u Hanoju.

ŠPANIJA

Sporazum o prosvetnoj i kulturnoj saradnji između vlade SFRJ i vlade Kraljevine Španije, potpisan 3. marta 1978. u Beogradu, ratifikovan 1. juna 1978.

Sporazum o naučnoj i tehničkoj saradnji između vlade SFRJ i vlade Kraljevine Španije, potpisan 3. marta 1978. u Beogradu, ratifikovan 1. juna 1978.

Sporazum o ukidanju viza između SFRJ i Kraljevine Španije, potpisan 3. marta 1978. u Beogradu, ratifikovan 27. aprila 1978.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Kraljevine Španije o saradnji u oblasti turizma, potpisan 12. jula 1978. u Beogradu, ratifikovan 13. oktobra 1978.

Program saradnje u oblasti prosvete i kulture između vlade SFRJ i vlade Kraljevine Španije za 1979. i 1980, potpisan 20. oktobra 1978. u Beogradu.

ŠVAJCARSKA

Sporazum o vazdušnom saobraćaju između SFRJ i Švajcarske Konfederacije, potpisan 26. oktobra 1977. u Beogradu, ratifikovan 29. marta 1978.

Protokol V zasedanja Mešovite jugoslovensko-švajcarske komisije predviđene Sporazumom između SFRJ i Švajcarske Konfederacije o međunarodnom drumskom prevozu, potpisan 17. novembra 1977. u Bernardinu, ratifikovan 1. juna 1978.

Usaglašeni zapisnik I zasedanja Mešovite komisije za privrednu, trgovinsku, industrijsku i naučno-tehničku saradnju između SFRJ i Švajcarske Konfederacije, potpisan 9. marta 1978. u Bernu.

Sporazum o proširenju važnosti Sporazuma između SFRJ i Švajcarske Konfederacije o međunarodnom drumskom saobraćaju na Kneževinu Lihtenštajn, postignut razmenom nota od 12. decembra 1978. u Beogradu.

ŠVEDSKA

Konvencija o socijalnom osiguranju između SFRJ i Kraljevine Švedske, sa Protokolom uz Konvenciju i Sporazum o primeni Konvencije, potpisana 30. marta 1978. u Stokholmu, ratifikovana 13. jula 1978.

Sporazum između vlade SFRJ i vlade Kraljevine Švedske o međusobnoj zaštiti investicija, potpisan 10. novembra 1978. u Beogradu.

TUNIS

Protokol II zasedanja Mešovite jugoslovensko-tuniske komisije za turizam, potpisan 14. aprila 1978. u Beogradu.

UJEDINJENO KRALJEVSTVO VELIKE BRITANIJE I SEVERNE IRSKE

Zapisnik IV zasedanja Mešovite komisije za saobraćaj između vlade SFRJ i vlade Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske o međunarodnom prevozu robe, potpisan 10. januara 1978. u Beogradu, ratifikovan 1. juna 1978.

Program prosvetne, kulturne i naučne saradnje između vlade SFRJ i vlade Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske za 1978. i 1979, potpisan 24. februara 1978. u Londonu, ratifikovan 1. juna 1978.

ZAMBIJA

Protokol IV sednice Jugoslovensko-zambijskog mešovitog komiteta za ekonomsku saradnju, potpisan 9. januara 1978. u Beogradu.

Program naučno-tehničke i kulturno-prosvetne saradnje između vlade SFRJ i vlade Republike Zambije za 1978, 1979. i 1980, potpisan 9. januara 1978. u Beogradu, ratifikovan 28. septembra 1978.

ZELENORTSKA REPUBLIKA

Sporazum o naučno-tehničkoj saradnji između vlade SFRJ i vlade Zelenortske Republike, potpisan 12. oktobra 1978. u Beogradu.

MULTILATERALNI UGOVORI

Konvencija o priznavanju i izvršenju inostranih arbitražnih odluka, potpisana 10. juna 1958. u Njujorku.

Konvencija o obostranom priznavanju žigova za ručno vatreno oružje i Poslovnik sa prilozima 1. i 2, usvojena 13. jula 1969. u Briselu, ratifikovana 12. oktobra 1971.

Carinska konvencija o međunarodnom tranzitu robe (ITI), usvojena 7. juna 1971. u Beču.

Aranžman o međunarodnoj štednoj službi sa Pravilnikom za izvršavanje, potpisan 5. jula 1974. u Lozani.

Aranžman o službi poštanskih čekova sa Pravilnikom za izvršavanje, usvojen 15. jula 1974. u Lozani.

Međunarodna konvencija o zaštiti ljudskog života na moru 1974, usvojena 1. novembra 1974. u Londonu.

Finalna akta Regionalne administrativne konferencije o radio-difuziji na kilometarskim i hektometarskim talasima (regioni 1 i 3), usvojena 22. novembra 1975. u Ženevi, ratifikovana 23. novembra 1978.

Statut Centra nesvrstanih zemalja za informacije o transnacionalnim kompanijama, potpisan 31. marta 1977. u Njujorku.

Ispravke francuskog teksta Sporazuma o homologaciji delova i opreme motornih vozila, usvojene 31. avgusta 1977. u Ženevi.

Ispravke francuskog teksta Carinske konvencije o međunarodnom prevozu robe pod oznakom TIR, usvojene 31. avgusta 1977. u Ženevi.

Protokol o izmeni i dopuni Konvencije o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu, Čikago 1944, usvojen 30. septembra 1977. u Montrealu, ratifikovan 1. juna 1978.

Aneks XV Svetske organizacije za intelektualnu svojinu — privilegije i imuniteti, usvojen 4. oktobra 1977. u Ženevi, ratifikovan 13. jula 1978.

Rezolucija A 400 (X) izmene i dopune Konvencije o međuvladinoj pomorskoj konsultativnoj organizaciji koje se odnose na institucionalizaciju Komiteta za tehničku saradnju, usvojena 17. novembra 1977. u Londonu.

Amandman na Sporazum o osnivanju Međunarodnog udruženja za boksit, usvojen 9. decembra 1977. u Kingstonu (Jamajka).

Aneks XVI Međunarodnog fonda za poljoprivredni razvoj — privilegije i imuniteti, usvojen 16. decembra 1977. u Njujorku, ratifikovan 29. juna 1978.

Konvencija o prevozu robe pomorskim putem, usvojena 31. marta 1978. u Hamburgu.

Sporazum o saradnji na evropskom naučnoistraživačkom projektu elektronskog saobraćajnog uređaja na magistralnim putevima, potpisan 31. marta 1978. u Briselu.

Pravilnik broj 30. jednoobraznih propisa o homologaciji pneumatika za automobile i njihove prikolice, usvojen 1. aprila 1978. u Ženevi.

Protokol od 7. aprila 1978. o produženju Međunarodnog sporazuma o maslinovom ulju, 1963, dopunjen i produžen, usvojen 7. aprila 1978. u Ženevi.

Sporazum o garanciji između SFRJ i Međunarodne banke za obnovu i razvoj, YU br. 1535, potpisan 13. aprila 1978. u Vašingtonu, ratifikovan 5. oktobra 1978.

Sporazum o garanciji između SFRJ i Međunarodne banke za obnovu i razvoj, YU br. 1534, potpisan 13. aprila 1978. u Vašingtonu, ratifikovan 5. oktobra 1978.

Protokol XX zasedanja Mešovite komisije za primenu Sporazuma o ribarstvu u vodama Dunava, zaključenog između vlada SFRJ, NR Bugarske, ČSSR, NR Mađarske, SR Rumunije i SSSR-a, potpisan 15. aprila 1978. u Ruseu (Bugarska), ratifikovan 14. septembra 1978.

Sporazum o garanciji između SFRJ i Međunarodne banke za obnovu i razvoj, YU br. 1561, potpisan 31. maja 1978. u Vašingtonu, ratifikovan 5. oktobra 1978.

Sporazum o garanciji između SFRJ i Međunarodne banke za obnovu i razvoj, YU br. 1611, YU br. 1612, YU br. 1613 i YU br. 1614, potpisan 26. jula 1978. u Vašingtonu, ratifikovan 31. oktobra 1978.

Sporazum o garanciji između SFRJ i Međunarodne banke za obnovu i razvoj, YU br. 1616, potpisan 23. avgusta 1978. u Vašingtonu, ratifikovan 31. oktobra 1978.

Izmene predložene od strane Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske za pravilo br. 34. Sporazuma o homologaciji delova i opreme motornih vozila, od 27. septembra 1978. u Ženevi.

Međunarodna klasifikacija bolesti, povreda i uzroka smrti, usvojena 6. oktobra 1978. u Ženevi.

Sporazum o garanciji između SFRJ i Međunarodne banke za obnovu i razvoj, YU br. 1621, potpisan 6. novembra 1978. u Vašingtonu.

N. Š.

SADRŽAJ 1978.

Tri decenije borbe jugoslovenskih komunista za socijalistički preobražaj društva i nove odnose u svetu ..... 91—110 (21—40)

Jedanaesti kongres Saveza komunista Jugoslavije — Referat predsednika Saveza komunista Jugoslavije Josipa Broza Tita: Savez komunista Jugoslavije u borbi za dalji razvitak socijalističke, samoupravne i nesvrstane Jugoslavije; Rezolucije Jedanaestog kongresa Saveza komunista Jugoslavije: Uloga i zadaci Saveza komunista Jugoslavije u borbi za razvoj socijalističkog samoupravljanja i za materijalni i društveni napredak zemlje, Savez komunista Jugoslavije u borbi za mir, ravnopravnu međunarodnu saradnju i socijalizam u svetu ..... 219—274 (51—106)

Osnovna obeležja mešovitih gazdinstava ..... 135—144 (41—50)

Osnovna obeležja seljaka-radnika ..... 275—280 (107—112)

Savremene migracije iz Jugoslavije u zemlje Zapadne Evrope ..... 321—328 (119—126)

Rezolucija o politici ostvarivanja društvenog plana Jugoslavije za period od 1976. do 1980. u 1978. godini ..... 1—8 (1—8)

Finansiranje federacije ..... 9—12 (9—12)

Služba društvenog knjigovodstva ..... 49—56 (13—20)

Služba u oružanim snagama SFRJ ..... 329—334 (127—132)

Jugoslovensko ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana..... 455—458 (133—136)

Razvoj motorizacije i bezbednost saobraćaja na putevima ..... 459—466 (137—144)

Rashodi društvenih delatnosti ..... 281—286 (113—118)

DRUŠTVENO-POLITIČKO UREĐENJE

Osnovni pravci razvoja i funkcionisanja delegatskog skupštinskog sistema ..... 57—64 (1—8)

Društveni pravobranilac samoupravljanja ..... 287—290 (29—32)

Rezolucija o unapređenju položaja i uloge žene .. 111—114 (9—12)

Kongresi i konferencije Saveza komunista republika i autonomnih pokrajina ..... 191—192 (27—28)

Tematika sednica foruma i organa Saveza komunista ..... 177—190 (13—26)

Osmi kongres Saveza sindikata Jugoslavije ..... 411—430 (83—102)

Kongresi i konferencije saveza sindikata republika i autonomnih pokrajina ..... 431—432 (103—104)

Tematika sednica organa Saveza sindikata Jugoslavije i saveza sindikata republika i autonomnih pokrajina ..... 361—404 (33—76)

Deseti kongres Saveza socijalističke omladine Jugoslavije ..... 467—478 (105—116)

Tematika sednica Konferencije i Predsedništva Konferencije Saveza socijalističke omladine Jugoslavije ..... 479—482 (117—120)

Osmi kongres Saveza udruženja boraca narodnooslobodilačkog rata Jugoslavije ..... 405—410 (77—82)

PRIVREDA

Carinski sistem i carinska tarifa ..... 335—338 (55—58)

Privreda u 1977. ..... 65—70 (5—10)

Razvoj industrije 1961—1977. ..... 433—444 (67—78)

Privredni bilansi Jugoslavije 1972—1976. ..... 145—152 (17—24)

Učešće Jugoslavije u svetskoj proizvodnji hrane.. 193—198 (31—36)

Proizvodnja šećerne repe i šećera 1970—1976. .. 13—16 (1—4)

Industrija kože i obuće 1966—1977. ..... 203—206 (41—44)

Poštanski saobraćaj ..... 207—210 (45—48)

Turizam 1971—1977. ..... 291—296 (49—54)

Ulaganja stranih firmi u jugoslovenske organizacije udruženog rada ..... 199—202 (37—40)

Spoljnotrgovinska razmena Jugoslavije 1972—1977. 153—158 (25—30)

Ekonomski odnosi Jugoslavije sa razvijenim zapadnim zemljama ..... 339—346 (59—66)

Investicioni radovi jugoslovenskog građevinarstva u inostranstvu 1966—1977. ..... 71—76 (11—16)

OBRAZOVANJE, NAUKA I KULTURA

Nastavnici u osnovnim i srednjim školama ..... 483—488 (31—36)

Stavovi o kulturi ..... 77—84 (9—16)

Muzeji ..... 297—310 (17—30)

Prosvetno-kulturna saradnja Jugoslavije s inostranstvom ..... 17—24 (1—8)

SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO

Zdravstveno stanje naroda, zdravstvena zaštita i zdravstvena služba ..... 115—122 (1—8)

Zdravstvena zaštita žena 1968—1976. ..... 159—162 (9—12)

FIZIČKA KULTURA I NARODNA TEHNIKA

Fudbal ..... 163—170 (5—12)

Stoni tenis ..... 211—214 (13—16)

Ferijalni savez Jugoslavije ..... 123—126 (1—4)

Vazduhoplovni savez Jugoslavije ..... 347—352 (17—22)

SPOLJNA POLITIKA

Spoljnopolitička aktivnost Jugoslavije ..... 25—34 (1—10)

Posete i susreti predsednika Republike Josipa Broza Tita u 1978. ..... 489—498 (77—86)

Konferencija ministara inostranih poslova nesvrstanih zemalja i učešće Jugoslavije..... 353—360 (59—66)

Učešće Jugoslavije na XXXII zasedanju Generalne skupštine OUN ..... 35—42 (11—18)

Učešće Jugoslavije na X specijalnom zasedanju Generalne skupštine OUN ..... 311—316 (49—54)

Učešće Jugoslavije na Beogradskom sastanku KEBS-a ..... 127—133 (31—37)

Zaključni dokument Beogradskog sastanka KEBS-a 134 (38)

Odnosi Jugoslavije i Indije ..... 171—176 (39—44)

Odnosi Jugoslavije i Indonezije ..... 215—218 (45—48)

Odnosi Jugoslavije i Italije 1972—1977. ..... 445—454 (67—76)

Odnosi Jugoslavije i Malezije ..... 317—320 (55—58)

Odnosi Jugoslavije i Narodne Republike Kine .. 85—90 (25—30)

Odnosi Jugoslavije i Demokratske Narodne Republike Koreje ..... 43—48 (19—24)

Međunarodni ugovori zaključeni u 1978. ..... 499—502 (87—90)

Jugoslovenski pregled izlazi u mesečnim sveskama

Godišnja pretplata 700 dinara. Redakcija i administracija: Moše Pijade 8/I, Beograd. Tel. 333-610 i 338-671. Pošt. fah. 677. Žiro-račun 60806 — 603 — 15832 — OOUR Jugoslovenski pregled, Beograd.

Štampa: Beogradski izdavačko-grafički zavod, Bulevar vojvode Mišića 17, Beograd.